

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Rasa REIZGEVIČIENĖ

**MIGRACIJOS PRIEŽASČIŲ IR ĮTAKOS DARBO RINKOS
RODIKLIAMS ANALIZĖ**

Magistro darbas

Šiauliai, 2010

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Rasa REIZGEVIČIENĖ

**MIGRACIJOS PRIEŽASČIŲ IR ĮTAKOS DARBO RINKOS
RODIKLIAMS ANALIZĖ**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)**

Aš, ... teigiu, kad magistro
studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų programos magistro
kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas
.....
(parašas)

Magistro darbo autorius _____
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas _____
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas _____
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Rasa Reizgevičienė. Migracijos priežasčių ir įtakos darbo rinkos rodikliams analizė. Ekonomikos magistrantūros studijų baigiamasis darbas / mokslinis vadovas doc. dr. Daiva Beržinskienė. Šiaulių universitetas, Ekonomikos katedra. – Šiauliai, 2010 – 94 p.

SANTRAUKA

Magistro darbe išskirti ekonominiai ir socialiniai veiksniai, įtakojantys tarptautinės migracijos procesus Lietuvoje, įvertintas tarptautinės migracijos mastas 2003-2008 m. laikotarpiu, išskirti tarptautinės migracijos proceso įtakoti Lietuvos darbo rinkos rodikliai.

Teorinėje darbo dalyje išskirtos tarptautinės migracijos sąvokos interpretacijos, apibūdintos populiariausios migracijos priežasčių teorijos, išskirti lietuvių tyrėjų nustatyti, tarptautinę migraciją Lietuvoje įtakojantys, veiksniai, išanalizuoti ir susisteminti ankstesnių migracijos įtakos ekonomikai ir darbo rinkos rodikliams tyrimų rezultatai.

Analitinėje magistro darbo dalyje įvertintas tarptautinės migracijos mastas Lietuvoje, ekonominio augimo laikotarpiu. Palyginti Lietuvos ir tikslo šalių ekonominiai (BVP, minimalus ir vidutinis darbo užmokestis, nedarbo lygis, jaunimo ir ilgalaikis nedarbas), socialinės apsaugos (socialinės apsaugos sistemos išlaidos, vidutinės senatvės pensijos dydis), demografiniai rodikliai. Nustatyti statistiniai ryšiai tarp Lietuvos, tikslo šalių BVP 1 gyventojui, minimalaus ir vidutinio darbo užmokesčio, nedarbo lygio, jaunimo, ilgalaikio nedarbo, socialinės apsaugos sistemos išlaidų, vidutinio senatvės pensijos dydžio ir emigrantų Lietuvoje skaičiaus. Nustatyta priklausomybė tarp ekonominių, socialinių Lietuvos rodiklių ir imigrantų skaičiaus Lietuvoje.

Konstruktiviojoje darbo dalyje išanalizuoti Lietuvos darbo rinkos rodiklių pokyčiai, nustatyti tarptautinės migracijos Lietuvoje rodiklių ir bedarbių skaičiaus, nedarbo lygio, ilgalaikio nedarbo, užimtumo, darbo jėgos, darbo jėgos aktyvumo lygio, statistiniai ryšiai. Išskirti tarptautinės migracijos, ekonominio augimo laikotarpiu, stipriausiai įtakoti darbo rinkos rodikliai.

Mokslinio tyrimo hipotezė patvirtinama tik iš dalies, kadangi tyrimo rezultatai parodė, kad Lietuvos ekonominiams socialiniams rodikliams, gerėjant ir artėjant prie tikslo šalių analogiškų rodiklių, emigracijos mąstai nemažėja, tačiau imigrantų skaičius Lietuvoje auga.

Tyrimo rezultatai pristatyti 10-ojoje studentų mokslo darbų konferencijoje „Ekonomikos ir vadybos aktualijos“. Publikuoti elektroniniame konferencijos leidinyje. Publikacijos tema „Socialinės ir ekonominės migracijos priežastys“. 2010 05 17 tyrimo rezultatai pristatyti „Šiaulių televizijos“ informacinėje laidoje tarptautinės migracijos tema „Reakcija“.

Rasa Reizgevičienė. The Analysis of Cause and Effect of Migration on Labor Market Indicators. Master thesis of economic studies / Research Advisor doc. dr. Daiva Beržinskienė. Šiauliai University, Department of Economics. – Šiauliai, 2010 – 94 p.

SUMMARY

This master thesis focuses on economic and social factors that influence international migration processes in Lithuania during the period of 2003-2008. The major labor market indicators are identified that have been strongly affected by international migration process in Lithuania.

The theoretical part of the thesis describes the interpretations of international migration concepts, explains major theories on migration causes, reveals prior literature by Lithuanian researchers on international migration factors, analyses and classifies their research results of migration influence factors on economy and labor market.

The analytical part of master thesis estimates the size of migration in Lithuania during the economic growth period. It compares Lithuania and point-of-destination countries' economic factors (GDP, minimal and average wage, unemployment level, long-term and young adult unemployment), social security factors (social security system expenses, average social security pension size), and demographic indicators. Statistically significant relationship was determined between Lithuania and point-of-destination countries' GDP per capita, minimal and average wage, unemployment level, young adult unemployment and long-term unemployment, social security system expenses, average social security pension size and the size of immigrant population in Lithuania.

The comparative analysis of changes in Lithuanian labor market indicators, the determinants of international migration in Lithuania and the number of unemployed, unemployment level, long-term unemployment, occupancy, labor force potency level, and their statistical relationships are provided in the constructive part of this research. The major determinants of international migration on labor market during the economic growth period are found.

Scientific research hypothesis is partially consistent as the research results support that when approaching the analogical point-of-destination countries' indicators the size of emigration is not decreasing; while the immigrant population is growing in Lithuania.

TURINYS

ĮVADAS	6
1. MIGRACIJOS PRIEŽASČIŲ IR POVEIKIO DARBO RINKOS RODIKLIAMS ANALIZĖ TEORINIŲ ASPEKTŲ	9
1.1. Migracijos samprata	9
1.2. Migracijos priežastys lietuvių ir užsienio autorių literatūroje	14
1.3. Darbo rinkos samprata ir struktūra	20
1.4. Darbo rinkos analizės rodikliai	22
1.5. Migracijos poveikis darbo rinkai	24
1.6. Migracijos priežasčių ir poveikio darbo rinkos rodikliams tyrimo metodologija	25
2. TARPTAUTINĖS MIGRACIJOS LIETUVOJE PRIEŽASČIŲ ANALIZĖ.....	28
2.1. Tarptautinės migracijos Lietuvoje 2003 – 2008 m. dinaminė lyginamoji analizė	28
2.2. Lietuvos ir migracijos šalių ekonominių ir socialinių rodiklių skirtumų analizė	39
2.2.1. Lietuvos ir pagrindinių migracijos šalių ekonominių rodiklių skirtumų analizė.....	39
2.2.2. Lietuvos ir pagrindinių migracijos šalių socialinių rodiklių skirtumų analizė	43
2.3. Lietuvos bei pagrindinių migracijos šalių ekonominių, socialinių rodiklių ir migracijos priklausomybės tyrimas	48
2.3.1. Ekonominių rodiklių ir migracijos priklausomybės analizė.....	48
2.3.2. Socialinių rodiklių ir migracijos priklausomybės analizė	60
2.4. Tarptautinės migracijos Lietuvoje prognozės.....	67
3. MIGRACIJOS POVEIKIS DARBO RINKOS RODIKLIAMS	71
3.1. Lietuvos darbo rinkos rodiklių dinaminė lyginamoji analizė.....	71
3.2. Migracijos įtakos darbo rinkos rodikliams analizė.....	76
IŠVADOS.....	86
LITERATŪRA	89
PRIEDAI	94

LENTELĖS

1 lentelė. Tarptautinės migracijos samprata lietuvių ir užsienio autorių literatūroje.....	10
2 lentelė. Migracijos rūšys.....	11
3 lentelė. Migracijos priežasčių teorijos.....	15
4 lentelė. Lietuvių autorių nustatyti migraciją įtakojantys veiksniai.....	16
5 lentelė. Darbo rinkos rodikliai.....	22
6 lentelė. Tarptautinė migracija Lietuvoje 2003 – 2009 m.....	29
7 lentelė. Emigrantų (18 m. ir vyresnių), deklaravusių išvykimą, pasiskirstymas pagal lytį 2003 – 2008m.....	31
8 lentelė. Emigrantų, deklaravusių išvykimą, pasiskirstymas pagal amžių 2003 – 2008 m.....	32
9 lentelė. Imigrantų pasiskirstymas pagal lytį 2003 – 2008m.....	35
10 lentelė. Imigrantų pasiskirstymas pagal pilietybę 2003-2008 m.....	35
11 lentelė. Imigrantų pasiskirstymas pagal amžių 2005-2008 m.....	36
12 lentelė. Emigrantų pasiskirstymas pagal tikslo šalis 2003 – 2008 m.....	40
13 lentelė. Gyventojų pasiskirstymo pagal amžiaus grupes Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2008 m. vidurkis, proc.....	44
14 lentelė. Gini koeficientas (proc.) Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003 – 2008 m.....	45
15 lentelė. Kelionės išlaidos ir atstumai tarp Lietuvos ir tikslo šalių sostinių.....	46
16 lentelė. Vidutinio grynojo darbo užmokesčio dalis, kurią sudaro kelionės lėktuvu išlaidos 1 asmeniui į tikslo šalis.....	48
17 lentelė. Lietuvos ir tikslo šalių BVP 1 gyventojui įtaka emigracijai iš Lietuvos 2003 – 2008 m.....	49
18 lentelė. Minimalaus mėnesinio darbo užmokesčio Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai iš Lietuvos 2003-2008 m.....	50
19 lentelė. Emigrantų skaičiaus priklausomybė nuo vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2008 m.....	51
20 lentelė. Nedarbo lygio Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai 2003-2008 m.....	52
21 lentelė. Ilgalaikio nedarbo Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai 2003-2008 m.....	54
22 lentelė. Imigrantų skaičiaus Lietuvoje priklausomybė nuo Lietuvos BVP 1 gyventojui 2003-2008 m.....	55
23 lentelė. Imigracijos į Lietuvą priklausomybė nuo Lietuvos minimalaus darbo užmokesčio 2003-2008 m.....	56

24 lentelė. Vidutinio grynojo mėnesinio darbo užmokesčio Lietuvoje įtaka imigracijai 2003-2008 m.....	57
25 lentelė. Nedarbo lygio Lietuvoje įtaka imigracijai 2003-2008 m.....	58
26 lentelė. Ilgalaikio nedarbo Lietuvoje įtaka imigracijai 2003-2008 m.....	59
27 lentelė. Socialinės apsaugos išlaidų Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai, 2003-2008 m.....	60
28 lentelė. Socialinės apsaugos išlaidų vaikams/šeimoms Lietuvoje, tikslo šalyse įtaka emigracijai, 2003-2008 m.....	61
29 lentelė. Socialinės apsaugos išlaidų pensijoms Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai 2003-2008 m.....	62
30 lentelė. Vidutinės senatvės pensijos Lietuvoje, tikslo šalyse įtaka emigracijai, 2003-2008 m....	63
31 lentelė. Bendrų socialinės apsaugos sistemos išlaidų įtaka imigracijai Lietuvoje, 2003-2008m..	64
32 lentelė. Socialinės apsaugos sistemos išlaidų šeimoms ir vaikams Lietuvoje įtaka imigrantų skaičiui 2003-2008 m.....	64
33 lentelė. Socialinės apsaugos sistemos išlaidų pensijoms Lietuvoje poveikis imigrantų skaičiui 2003-2008 m.	65
34 lentelė. Vidutinės senatvės pensijos dydžio Lietuvoje įtaka imigrantų skaičiui, 2003-2008 m..	66
35 lentelė. Pagrindinių Lietuvos makroekonominių rodiklių 2010-2011 m. prognozės.....	69
36 lentelė. Tarptautinės migracijos įtaka bedarbių skaičiui Lietuvoje 2003-2008 m.....	77
37 lentelė. Tarptautinės migracijos įtaka nedarbo lygiui Lietuvoje 2003-2008 m.....	79
38 lentelė. Tarptautinės migracijos įtaka ilgalaikio nedarbo lygiui Lietuvoje 2003-2008 m.....	80
39 lentelė. Tarptautinės migracijos įtaka užimtumo lygiui Lietuvoje 2003-2008 m.....	82
40 lentelė. Tarptautinės migracijos įtaka darbo jėgos skaičiui Lietuvoje 2003-2008 m.....	83
41 lentelė. Tarptautinės migracijos įtaka darbo jėgos aktyvumo lygiui Lietuvoje 2003-2008 m.....	84

ILIUSTRACIJOS

1 pav. Darbo rinkos schema.....	20
2 pav. Tarptautinės migracijos Lietuvoje priežasčių ir poveikio darbo rinkos rodikliams analizės modelis.....	26
3 pav. Deklaravusių ir nedeklaravusių savo išvykimą emigrantų dalis bendroje emigracijos apimtyje 2003 – 2008 m., proc.....	30
4 pav. Nedeklaravusių savo išvykimo emigrantų (15 m. ir vyresnių) pasiskirstymas pagal kvalifikaciją 2003 - 2007 m., proc.....	34
5 pav. Emigrantų pasiskirstymas pagal išvykimo priežastį 2003 – 2008 m., proc.....	39
6 pav. Lietuvos Statistikos Departamento tarptautinės migracijos Lietuvoje prognozės 2010-2060 m.....	68
7 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2008 m., proc.....	71
8 pav. Jaunimo (15-24 m. amžiaus) nedarbo lygis Lietuvoje ir tikslo šalyse.....	72
9 pav. Ilgalais nedarbas 2003-2008 m. Lietuvoje ir tikslo šalyse.....	73
10 pav. Užimtumo lygio dinamika 2003-2008 m. Lietuvoje ir tikslo šalyse, proc.....	74
11 pav. Darbo jėgos aktyvumo lygis Lietuvoje, 2003-2008 m. proc.....	75
12 pav. Privačių asmenų piniginiai pervedimai iš užsienio.....	77

IVADAS

Temos aktualumas. Vienas šiuolaikinės visuomenės raidos bruožų yra nepaprastai išaugusi gyventojų migracija, ypač būdinga pokomunistinėms šalims, tarp jų ir Lietuvai. Kaip ir daugelyje Vidurio ir Rytų Europos šalių, Lietuvoje vykstantys politiniai, socialiniai ir ekonominiai pokyčiai padarė esminį poveikį migracijos procesui. Nuo Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990m., įstojimo į Europos Sąjungą 2004-aisiais, Lietuva susidūrė su masinės emigracijos reiškiniu. Pasak Sipavičienės (2006), Lietuvos gyventojų mobilumui būdinga ne tik kasmet augantys emigracijos tempai, bet ir ryškėjanti migracijos be vaikų, arba, tik vieno iš sutuoktinių, tendencija bei neigiama migracijos forma – prekyba žmonėmis. Migracija - procesas, tiesiogiai įtakojantis, ne tik demografinius pokyčius, bet ir darantis poveikį šalies ekonomikai, švietimo sistemai, mokslui, viešiesiems finansams, tautos kultūrai, socialiniam šeimos gyvenimui. Dėl savo įtakos daugeliui gyvenimo sričių, sparčiai auganti, nevaldoma migracija jau yra tapusi rimtu iššūkiu Lietuvai. Kadangi migracijos procesas turi tiek teigiamas, tiek neigiamas pasekmes, todėl būtina identifikuoti šio proceso priežastis, ieškoti būdų jam kontroliuoti ir nukreipti pageidaujama linkme. Migracijos politika laikoma viena iš darbo rinkos subalansavimo priemonių. Sparčiai augant migracijos tempams, kintant ekonominei situacijai, keičiantis migracijos kryptims, ypač aktualu įvertinti migracijos poveikį Lietuvos darbo rinkos rodikliams. Kadangi socialinė ir ekonominė sistema yra glaudžiai susietos, tai tokių socialinių procesų kaip migracija valdymas padėtų pagerinti ekonominius procesus.

Temos naujumas. Migracijos procesai užsienio tyrėjus domino dar XIX a. tačiau to laikotarpio tyrimai koncentravosi į migracijos priežasčių nustatymą. Lietuviams tyrėjams migracijos procesų analizės galimybė atsirado tik Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir didžiausias dėmesys buvo skiriamas dinaminių pokyčių ir migracijos priežasčių analizei. Atlikus lietuvių autorių mokslinės literatūros analizę, pastebėta, kad tėra vos keletas bandymų įvertinti migracijos poveikį, tiek bendrai - ekonomikai, tiek atskirai - darbo rinkai. Migracijos poveikį matuojančių tyrimų būtinumą akcentuoja tiek užsienio, tiek lietuvių autoriai.

Tyrimo problema: Ar migracijos sampratą vienodai apibūdina skirtingi autoriai? Ar migracijos rodikliai objektyviai atspindi vykstančius migracijos procesus? Ar Lietuvai būdingos trumpalaikės ekonominės migracijos priežastys yra tik ekonominės? Kokią vietą ES narių tarpe pagal migracijos ir darbo rinkos rodiklius užima Lietuva? Jei emigracija daro įtaką nedarbo mažėjimui, tai ar imigracija nedarbą paskatintų?

Tyrimo objektas – tarptautinės migracijos Lietuvoje priežastys ir įtaka darbo rinkos rodikliams.

Tyrimo tikslas – nustatyti tarptautinę migraciją Lietuvoje įtakojančius veiksnius ir įvertinti migracijos poveikį Lietuvos darbo rinkos rodikliams.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibendrinti mokslinę literatūrą tarptautinės migracijos tema, apibūdinant migracijos sąvoką, išskiriant pagrindines migracijos priežasčių teorijas, ir migracijos procesų įtaką darbo rinkai.
2. Ištirti migracijos procesų dinamiką Lietuvoje 2003-2008 m.
3. Išskirti ekonominius ir socialinius veiksnius, įtakojusius tarptautinę migraciją Lietuvoje 2003-2008 m.
4. Išskirti darbo rinkos rodiklius, analizuojamu laikotarpiu stipriausiai įtakotus tarptautinės migracijos Lietuvoje.

Tyrimo hipotezė – Lietuvos ekonominių ir socialinių rodiklių artėjimas prie pagrindinių tikslo šalių analogiškų rodiklių, sumažintų emigraciją ir paskatintų imigraciją.

Raktiniai žodžiai: migracija, emigracija, imigracija, migracijos priežastys, darbo rinka, nedarbas, bedarbiai, užimtumas, darbo jėgos aktyvumas.

Tyrimo metodika: Magistro darbe atliekama mokslinės literatūros šaltinių, migracijos tema, analizė. Aptariamas lietuvių ir užsienio mokslininkų požiūris aiškinant migracijos sąvoką, nurodant migracijos priežastis, migracijos poveikį darbo rinkai. Tyrimo analitinė dalis pradedama nuo migracijos ir darbo rinkos rodiklių retrospektyvos analizės, siekiant įvertinti rodiklių pokyčius ir atskleisti kitimo tendencijas, Lietuvai tapus ES nare. Naudojant tiesinę koreliacinę-regresinę analizę, nustatomi veiksniai įtakoję migracijos procesus ekonominio augimo laikotarpiu. Konstruktyviojoje darbo dalyje, tiesinės koreliacinės-regresinės analizės pagalba, išskiriami smarkiausiai tarptautinės migracijos įtakoti darbo rinkos rodikliai. Atsižvelgiant į rodiklių pokyčių tendencijas, nustatytus veiksnius įtakojusius migraciją ir poveikį darbo rinkos rodikliams, formuluojami siūlymai ir rekomendacijos, kaip būtų galima kontroliuoti emigracijos procesus Lietuvoje, skatinti imigraciją.

Atsiribojimai. Atlikus mokslinės literatūros analizę, nustatyta, kad migracijos procesą įtakoja ne tik ekonominiai, bet ir socialiniai, psichologiniai veiksniai, kurie, remiantis naujesnėmis migracijos priežasčių teorijomis ir moksliniais tyrimais, įtakoja migranto apsisprendimą taip pat stipriai kaip ir ekonominiai. Ekonominiai veiksniai – pagrindinis migracijos motyvas, noro migruoti atsiradimo priežastis, tačiau galutiniam migranto apsisprendimui migruoti, ne mažiau svarbios socialinės priežastys. Kadangi socialinių veiksnių įtaką empiriškai įvertinti yra gana sudėtinga,

magistro darbe apsiribojama keletu socialinės apsaugos rodiklių palyginimu Lietuvoje ir tikslo šalyse.

Tyrimo rezultatai: Mokslinio tyrimo hipotezė patvirtinama tik iš dalies, kadangi tyrimo rezultatai parodė, kad Lietuvos ekonominiams, socialiniams rodikliams, sparčiai gerėjant, tačiau labai lėtai mažėjant skirtumams su tikslo šalių analogiškais rodikliais, emigracijos mastai nemažėja, tačiau imigrantų skaičius Lietuvoje auga.

1. MIGRACIJOS PRIEŽASČIŲ IR POVEIKIO DARBO RINKOS RODIKLIAMS ANALIZĖ TEORINIŲ ASPEKTU

Migracija, pastaruoju laikotarpiu vis didesnę mastą pasaulyje įgaunantis procesas, veikiantis daugelį gyvenimo sričių ir sulaukiantis didelio politikų, sociologų, psichologų ir ekonomistų dėmesio. Migracija prieštaringas procesas tiek vertinant jos naudą ir žalą, tiek bandant kuo tiksliau apibūdinti jos savoką, tiek išskiriant ją įtakojančius veiksnius. Šiame skyriuje pateikiamas Lietuvos ir užsienio mokslinės literatūros autorių požiūris į migracijos procesą, jo klasifikavimą, aptariamos migracijos priežasčių teorijos transformacijos laiko požiūriu, apibūdinama darbo rinka, jos pagrindiniai rodikliai, supažindinama su atliktais migracijos įtakos darbo rinkai tyrimais.

1.1. Migracijos samprata

Migracijos procesai didesnio mokslininkų dėmesio sulaukė dar devyniolikto amžiaus antroje pusėje. Lietuvoje nuolat buvo renkami ir analizuojami demografiniai šalies rodikliai, tačiau priklausymo TSRS laikotarpiu domėjimasis migracijos reiškiniu buvo laikomas tabu. Tai lėmė dvi priežastys. Pirma, gyventojai neturėjo fizinės tarptautinės migracijos galimybių. Antra, informacija apie išvykstančius iš šalies ir atvykstančius asmenis buvo laikoma slapta. Migracijos procesu aktualumas ėmė augti Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Pastarojo dešimtmečio migracijos procesus šiuo metu pavadinti tik aktualiais būtų per švelnus apibūdinimas. Jiems apibūdinti jau yra siūlomi ekonominės, socialinės problemos, ekonominio „šoko“, reikalaujančio išmintingos kontrolės epitetai (Karpavičius, 2007; Boswell, 2005; Brady, 2007). Pastaraisiais metais migracijos reišmė sparčiai auga. Migracija – demografinis, socialinis, psichologinis reiškinys turintis didelę reikšmę išsivysčiusiems šalims, kuriose tarptautinis gyventojų judėjimas daro didesnę įtaką šalies demografiniai charakteristikai ir nuo jos priklausomiems ekonominiams rodikliams, nei gyventojų gimstamumas ar mirtingumas.

Gyventojų migracija – trečiasis demografinių pokyčių elementas. Pasak Kasnauskienės (2006), lyginant gimstamumo, mirtingumo ir migracijos procesus, pastarojo proceso analizė yra sudėtingiausia. Tai lemia proceso prigimtis, statistinių duomenų stygius, skirtinga migracijos proceso samprata. Migracijos proceso apibūdinimai pateikti 1 lentelėje:

Tarptautinės migracijos samprata lietuvių ir užsienio autorių literatūroje

Autorius	Apibūdinimas
Kasnauskienė, 2006	Gyventojų kėlimasis arba perkėlimas gyventi iš vienos vietovės į kitą tam tikram nustatytam laikotarpiui.
Matiušaitytė, 2003	Darbo jėgos judėjimas tuo pat metu keičiantis ir gyvenamajai vietai.
Pocius, 2004	Gyventojų mechaninis judėjimas – atvykimas (imigracija) ir išvykimas (emigracija).
Šavareikienė, Matuzienė, Žičkienė, 2005	Migracija – žmonių imigracija ir emigracija.
Kok, O'Donovan, Bouare, Zyl, 2003	Migracija – gyventojų judėjimo procesas matuojamas laiko, teritorijos parametrais ir turi tenkinti gyvenamosios vietos pokyčio sąlygą.
King, Skeldon, Vullnetari, 2008	Migracija – tarptautinis žmonių judėjimas, keičiant gyvenamąją vietą.
Tsianos, Hess, Karakayali, 2009	Judėjimo procesas, kertant šalių valstybines sienas.
Brady, 2007	Žmonių judėjimas kertant sieną.
Gruževskis, 2006	Laisvas žmogaus judėjimas.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Kasnauskienė, 2006; Matiušaitytė, 2003; Pocius, 2004; Šavareikienė, Matuzienė, Žičkienė, 2005; Kok, O'Donovan, Bouare, Zyl, 2003; King, Skeldon, Vullnetari, 2008; Tsianos, Hess, Karakayali, 2009; Brady, 2007; Gruževskis, 2006.

Apibendrinant lentelėje pateiktas migracijos sampratas, galima teigti, kad lietuvių autoriai migraciją supranta, kaip gyventojų teritorinį judėjimą, kurio būtina sąlyga, gyvenamosios vietos keitimas. Kai kurie autoriai migracijos apibrėžimą taiko tik tarptautinei migracijai apibūdinti (Pocius, Šavareikienė ir kt., Kok ir kt., Brady) t.y. iškeliami sienos kirtimo būtinumo sąlyga.

Pastarųjų metų mokslinėje literatūroje dažnai sutinkama migracinio mobilumo samprata, kuri dažnai suprantama kaip migracijos sinonimas. Literatūroje ši savoka interpretuojama skirtingai. Kok ir kt. (2003), išskyrė kriterijus (žiūrėti 1 Priedą), kuriais stengėsi nubrėžti aiškesnes gyventojų mobilumo, migracijos ir kitų, žmonių judėjimo procesų, ribas. Remiantis laiko, geografinės teritorijos ir gyvenamosios vietos kitimo kriterijais, Kok ir kt. (2003) atskyrė migracijos ir mobilumo sąvokas. Gyventojų mobilumui autoriai priskiria su darbo santykiais susijusias išvykas šalies viduje ilgesniam, nei savaitės laikotarpiui, nekintant nuolatinei gyvenamajai vietai, ir nuolatinės gyvenamosios vietos keitimą toje pačioje šalyje. Autorių nuomone mobilumas – yra gyventojų vidinis judėjimas, kai nekertamos šalies sienos. King ir kt. (2009), akcentuoja, kad šiandieniniam pasauliui, kai sienos dažnai keičiasi arba iš viso netenka prasmės (Europos Sąjungos plėtra, Šengeno zona) labiau būdingas gyventojų mobilumas, o ne vidinė migracija. Kasnauskienė (2006), migracinį mobilumą apibūdina, kaip trumpalaikius išvykimus ar atvykimus, nesusijusius su nuolatinės gyvenamosios vietos keitimu. Matiušaitytė (2003), erdvinio mobilumu laiko žmonių judėjimą iš vieno regiono į kitą. Pocius (2007) šią savoką linkęs interpretuoti kokybiniu požiūriu ir pateikia, kaip gyventojų polinkį keisti gyvenamąją vietą, kurio kiekybinė išraiška yra vidinės

migracijos apimtys. Urbonavičienė ir kt. (2008), gyventojų mobilumą (tarptautinės migracijos kontekste) laiko gyventojų polinkiu emigruoti. Apibendrinant, galima teigti, kad gyventojų mobilumo sąvoka gana jauna ir pastaruoju laikotarpiu ryškėja kokybinė šios sąvokos interpretacija, t.y. gyventojų mobilumas aiškinamas, kaip žmogaus polinkis, savybė keisti gyvenamąją vietą. Svarbu pabrėžti, kad gyventojų mobilumas daugelio autorių nuomone gyventojų judėjimas, polinkis judėti šalies viduje.

Migracijos procesų kiekybinė išraiška yra migrantų skaičius per tam tikrą laikotarpį, tam tikroje teritorijoje. Migrantu laikomas žmogus, keičiantis savo gyvenamąją vietą į kitą arba iš vieno didelio geografinio vieneto persikeliantis į kitą (Kasnauskienė, 2006). Remiantis prieš tai pateikta migracijos ir gyventojų mobilumo sampratų analize, galima teigti, kad migrantu tinkamiausia laikyti asmenį, dalyvaujantį tarptautinės migracijos procese, kadangi migracijos sąvoka mokslinėje literatūroje naudojama apibūdinti tarptautinės migracijos procesus. Tiek lietuvių, tiek užsienio literatūros šaltinių, analizė leidžia daryti išvadą, kad šiuolaikinės vidinės migracijos dalyvį tinkamiausia vadinti mobiliu gyventoju.

Dėl nevienodos migracijos bei migrantų sampratos, yra apsunkinamas statistinių duomenų rinkimas. Įvairių šalių statistikos tarnybos apibrėždamos migrantus, dažnai naudoja skirtingus kriterijus. Priklausomai nuo pasirinkamų kriterijų išskiriamos įvairios migracijos rūšys (žr. 2 lentelę):

2 lentelė

Migracijos rūšys

<i>Pagal teritoriją:</i>						
Vidinė				Tarptautinė		
<i>Pagal migravimo kryptį:</i>						
Kaimas-miestas	Kaimas-kaimas	Miestas-miestas	Miestas-kaimas	Imigracija	Emigracija	
				<i>Pagal teisinį statusą:</i>		
				Legali	Nelegali	
<i>Pagal apsisprendimo laisvę:</i>						
Savanoriška			Priverstinė			
<i>Pagal migracijos motyvus:</i>						
Darbo jėgos		Tremtis	Šeimų migracija	Pabėgėlių migracija	Prieglobsčio prašytojų	Repatriacija
Kvalifikuotos	Nekvalifikuotos					
<i>Pagal trukmę:</i>						
Pastovioji				Laikinoji		
				Ilgalaikė		Trumpalaikė

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Kasnauskienė, 2006; Šavareikienė, Matuzienė, Žičkienė, 2005; Čiužas, 2007; King, Skeldon, Vullnetari, 2008; Greenwood, 1975; Kok, O'Donovan, Bouare, Zyl, 2003; Tsianos, Hess, Karakayali, 2009.

Bendriausias ir populiariausias migracijos skirstymas (remiantis vietos parametrais) į vidinę ir išorinę (tarptautinę). Geografinio vieneto požiūriu, tarptautinė migracija – gyventojų kėlimasis iš vienos šalies į kitą. Pagal migracijos kryptį tarptautinė migracija yra skirstoma į emigraciją ir imigraciją. Imigrantas – asmuo, gyvenantis užsienyje metus ir ilgiau ir kuris atvykęs į šalį paskelbė apie ketinimą likti toje šalyje metus ir ilgiau (Kasnauskienė, 2006). Šis imigranto apibūdinimas nurodo laiko parametą, kuris padeda konkrečiau apibūdinti tarptautinės migracijos sampratą. Emigrantas – asmuo persikėlęs gyventi iš tėvynės į tikslo šalį. Šavareikienė ir kt. (2005) atkreipia dėmesį, kad emigrantais galima laikyti tik tuos išvykusius iš šalies žmones, kurie savo išvykimą deklaravo. Apibendrinant pateiktas sąvokas, galima teigti, kad tarptautine migracija Lietuvoje laikomas gyventojų kėlimasis iš vienos šalies į kitą, jei išvykimas buvo deklaruotas, o atvykstama, pragyvenus užsienio valstybėje ne mažiau, nei metus. Analizuojant vidinius migracijos procesus, jie dažniausiai klasifikuojami pagal keturias kryptis. Tokia klasifikacija buvo išskirta dar devynioliktajame amžiuje ir ja rėmėsi klasikinės migracijos teorijos kūrėjai (Kasnauskienė, 2006; King ir kt., 2008). Vidinės migracijos srautai nebūtinai turi apsiriboti kaimo ir miesto kriterijumi. Analizuojant vidinės migracijos reiškinių galima vertinti gyventojų judėjimą tarp apskričių, tarp etninių šalies regionų. Migracijos proceso istorinė raida rodo, kad ne visada gyventojų judėjimas buvo paremtas savanoriškumo principu. Pagal šį principą migracija skirstoma į priverstinę ir savanorišką. Priverstinė migracija, kai sprendimą migruoti priima kiti asmenys, neatsižvelgdami į to asmens norus arba dėl išorinių priežasčių veikimo (pvz. gamtos stichijos, karo, genocido). Atlikus mokslinės literatūros, aprašančios migracijos rūšis analizę, buvo pastebėta, kad nei vienas autorius, klasifikuodamas migraciją, neminėjo trėmimo reiškinių – priverstinės migracijos proceso, nors moksliniuose straipsniuose (Čiužas, 2007), aprašančiuose migracijos procesų dinamiką Lietuvoje, šios migracijos rūšies statistiniai duomenys yra pateikiami. Mokslinėje literatūroje sutinkami dviprasmiški šeimų migracijos apibūdinimai. G. Kasnauskienė (2006), šeimų migraciją apibūdina, kaip sudedamąją socialinės darbo jėgos, priverstinės migracijos dalį, nes migrantų šeimos nariai atvyksta pas imigrantus į jų naująsias šalis. Kiti autoriai (Tsianos ir kt., 2009) šeimų migraciją priskiria savanoriškai migracijai, atkreipdami dėmesį, kad šią migracijos formą veikia kiti motyvai ir ji pasižymi didesniais mastais, dėl mažesnės rizikos, lengviau pakeliamų transakcinių kaštų ir susidariusio socialinių ryšių tinklo.

Tiek užsienio, tiek lietuvių mokslininkų darbuose didžiausias dėmesys skiriamas svanoriškos migracijos formoms. Savanoriška migracija reiškia, kad asmenys patys priima sprendimus, ar jiems migruoti, ir renkasi, kur migruoti. Savanoriškai migracijai priskiriama darbo jėgos, šeimų migracija ir repatriacija. Darbo jėgos migracija - ekonominės prigimties migracija: žmonės persikelia gyventi į kitas šalis, kitus žemynus, siekdami padidinti savo ekonomines galimybes ir pagerinti gyvenimo sąlygas (Boswell, 2005). Migruodami jie perkelia savo žinias ir įgūdžius, padeda plėtoti tikslo šalių ekonomiką. Darbo migrantai, pagal išsilavinimą ir kvalifikaciją dar skirstomi į laikinuosius darbo migrantus, aukštos kvalifikacijos ir verslo migrantus. Laikinieji darbo migrantai - asmenys, migruojantys tam tikram laikotarpiui, kuris trunka nuo kelių mėnesių, siekiant įsidarbinti ir siūsti namo pinigines perlaidas. Ši migracijos rūšis mokslinėje literatūroje dar vadinama „rankų nutelėjimu“ (Karpavičius, 2006). Pastaraisiais metais akcentuojama aukštos kvalifikacijos emigrantų problema (Rinkevičius ir kt., 2006; Misiūnas ir kt., 2006; Diehl ir kt., 2005). Aukštos kvalifikacijos ir verslo migrantai – vadovai, aukštos kvalifikacijos vadybininkai, profesionalai, techniniai darbuotojai ir kiti panašūs specialistai, kurie juda daugianacionalinių korporacijų ir tarptautinių organizacijų vidaus darbo jėgos rinkoje arba siekia susirasti darbo tarptautinėse darbo jėgos rinkose. Šios rūšies migrantai yra pageidaujami daugelyje pasaulio šalių. Šios darbo jėgos grupės migracija literatūroje vadinama „protų nutekėjimu“ bei pastaruoju metu ryškėjanti, nauja jos forma - „protų judėjimas (cirkuliacija)“ (Rinkevičius ir kt., 2006) – kvalifikuotos darbo jėgos laikina migracija. Diehl ir kt. (2005) „protų cirkuliaciją“ apibūdina kaip, kvalifikuotų ir išsilavinusių asmenų laikiną išvykimą, siekiant studijuoti, įgyti darbo patirties, naujų įgūdžių ir grįžimą dirbti į savo šalį. Pasak autorės, „protų nutekėjimas“ skirtingai nuo „protų cirkuliacijos“, yra vienos krypties emigracijos srautas, kai iš šalies išvykstama dėl geresnio atlygio, aukštesnės gyvenimo kokybės motyvų. Misiūnas ir kt. (2006), akcentuoja „protų nutekėjimo“ reiškinį, kaip šiandieniniame pasaulyje įgaunantį vis didesnius mastus ir nesulaukiantį pakankamo dėmesio bei efektyvios kontrolės. Viena iš „protų nutekėjimo“ problemos sprendimo priemonė, yra siūloma „žiedinės“ migracijos skatinimas, naudojant tokias priemones, kaip laikinos vizos, laikini darbo leidimai, metinės atostogos priversiančios grįžti emigrantus į savo šalį ir perduoti sukauptą patirtį ir žinias. „Žiedinės“ migracijos skatinimas paspartintų „protų nutekėjimo“ proceso transformaciją į „protų cirkuliacijos“. Brady (2007), Diehl ir kt. (2005), be „protų nutekėjimo“ ir „protų cirkuliacijos“ išskiria dar vieną kvalifikuotos darbo jėgos migracijos rūšį – „protų mainus“. „Protų mainai“ – migracija, kai šalis ne tik netenka savo kvalifikuotos darbo jėgos, bet ir pritraukia panašius srautus „atitekančių protų“ iš kitų šalių. Skirtingas autorių požiūris sutinkamas interpretuojant repatriacijos sąvoką. Kasnausiekė

(2006) repatriaciją apibūdina kaip, prievarta perkeltų karo ir civilių pabėgėlių sugižimą į tėvynę. Didžioji dalis lietuvių autorių analizuodami tarptautinės migracijos procesą, repatriantais linkę vadinti emigrantus, nusprendusius grįžti gyventi į tėvynę, nepriklausomai nuo jų išvykimo priežasčių.

Migracijos procesą galima klasifikuoti pagal daugiau asmeninių charakteristikų, ne tik pagal išsilavinimą bei kavalifikaciją, bet ir pagal amžių. Užsienio literatūroje daug dėmesio skiriama brandaus amžiaus žmonių migracijos reiškiniui – Amerikoje vadinamo „žiemojimo šiltuose kraštuose“ tyrimams (Carolyn, 2006). Pasak autorės, svarbu migracijos procesų analizėje dėmesį skirti skirtingoms migracijos formoms, ir skirtingoms migrantų grupėms, kadangi kiekviena migracijos rūšis ir migrantų grupė yra spalvina ir savita.

Dėl didelės ekonominės ir socialinės pasaulio šalių diferenciacijos, globalizacijos procesu aktuali tema ir mokslininkams (Friebel ir kt., 2002; Mallee ir kt., 1996; Papademetriou, 2005) rūpimu klausimu išlieka nelegalios migracijos problema. Šalies „šeimininkės“ požiūriu nelegali migracija padeda subalansuoti darbo rinką, nereikalaujant socialinių garantijų, išmokų, imigranto teisių. Socialiniu požiūriu, nelegali migracija skatina diskriminaciją, išnaudojimą, nusikalstamumą. Nelegalios migracijos apimtys daro migracijos procesų analizę dar labiau neapibrėžtą ir sudėtingesnę.

Apibendrinat, galima teigti, kad migracija dinamiškas, įvairiapusis, teoriškai sudėtingai „įrėminamas“ viename apibrėžime gyventojų judėjimo procesas, dėl kurio sampratos moksliniame sluoksnyje yra diskutuojama iki šiol. Migracija laikomas dvikryptis žmonių judėjimo procesas, kai vykstama gyventi į kitą geografinę teritoriją kertant sieną ir yra keičiama nuolatinė gyvenamoji vieta. Mokslinė literatūra aiškindama migracijos proceso sampratą atsiriboja nuo laiko trukmės veiksnio, kadangi įvairiose šalyse priklausomai nuo tos šalies įstatymų, jis gali skirtis. Mokslinėje literatūroje migracijos samprata tapatinama su tarptautine migracija. Vidinės migracijos sinonimu laikoma gyventojų mobilumo savoka. Tarptautinės migracijos dalyvis vadinamas migrantu, o vidinės migracijos dalyvis – mobiliu gyventoju.

1.2.Migracijos priežastys lietuvių ir užsienio autorių literatūroje

Migracijos proceso priskyrimas ne tik demografiniams bet ir socialiniams, bei psichologiniams reiškiniams grindžiamas tuo, kad migracija ne tik atkartoja ekonominius ir politinius šalies reiškinis, ji atspindi žmonių mastyseną ir ketinimus. Aiškinantis migracijos rūšis buvo išskirta savanoriška ir priverstinė migracija. Savanoriška migracija reiškia, kad asmuo savo noru

apsisprendžia tam tikrą laikotarpį (ilgesnį ar trumpesnį) keisti savo gyvenamąją vietą. Tokiam žmogaus norui suprasti ir paaiškinti yra kuriamos migracijos teorijos arba pritaikomos jau sukurtos žmogaus elgsenos teorijos.

3 lentelė

Migracijos priežasčių teorijos

Migracijos teorija	Teorijos esmė
Klasikinė	Migraciją stipriausiai įtakoja ekonominiai žmonių motyvai. Migracijos proceso kiekybinė išraiška bandoma nustatyti vertinant darbo paklausos, gyventojų skaičiaus, atstumą tarp vietovių, nedarbo lygį, pajamas.
Ekologinė	Migraciją skatina nepusiausvyra tarp gyventojų skaičiaus, visuomenės struktūros, aplinkos, technologinių naujovių.
Stūmos -Traukos	Žmogaus apsisprendimą migruoti lemia stūmos ir traukos veiksniai susiję su išvykimo vieta, atvykimo vieta, kliūtimis, trukdančios emigruoti ir asmeniniais veiksniais.
Neoklasikinė	Migraciją lemia netolygus darbo jėgos ir kapitalo geografinis pasiskirstymas.
Naujoji ekonominės migracijos	Nagrinėja makroekonominių veiksnių įtaką migracijai ir laiko, kad sprendimą emigruoti lemia tikėtinų pajamų kitoje šalyje ir kelionės rizikos santykis. Teigia, kad sprendimą emigruoti priima ne individas o šeima.
Sprendimo migruoti priėmimo	Sprendimas migruoti priklauso nuo asmens galimybių, motyvų, lūkesčių, stimulų.
Dviejų darbo rinkų	Tikslo šalyse egzistuoja dvi darbo rinkos: viena – vietiniams gyventojams, kita – emigrantams. „Emigrantų“ darbo rinkoje dominuoja menkiau apmokamo, mažiau kvalifikuoto darbo, kurio nenori vietiniai gyventojai, pasiūla.
Pasaulio sistemų	Išsivysčiusios valstybės skatina pigios darbo jėgos imigraciją iš ekonomiškai silpniau išsivysčiusių regionų.
Socialinio tinklo	Migracija vystosi dėl emigravusiųjų ir likusiųjų šalyje asmeninių ryšių, savitarpio pagalbos.
Migracijos sistemų teorija	Migraciją įtakoja institucinių šalies veiksnių ir individo psichologinių sąvybių sąveika.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Tsianos, Hess, Karakayali, 2009; Kasnauskienė, 2006; Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009.

Klasikinė teorija laikoma migracijos teorijų pradžia. Ji buvo suformuota analizuojant vidinės migracijos procesus ir aiškino tik ekonominių veiksnių įtaką teritoriniam žmonių judėjimui. Nors teorijos išskirtos tendencijos kai kada pastebimos šiuolaikiniuose migracijos procesuose, tačiau migracijos srautų aiškinimas remiantis atstumu tarp vietovių, gyventojų skaičiumi ir tankumo rodikliu neįvertina šiandieninės technologinės pažangos, industrinio lygio, išaugusių asmens mobilumo ir emigracijos galimybių. Migracija labai dinamiškas reiškinys ir teorijos sukurtos prieš vieną ar du šimtmečius negali išsamiai paaiškinti šiandieninių migracijos procesų, kurie vyksta pažangesniame technologiniame, ekonominiame ir socialiniame pasaulyje (Kasnauskienė, 2006).

Šiandieninei migracijai būdingi kitokie bruožai ir kitokios reiškimosi formos, todėl ir šiandieninės migracijos procesų priežastims paaiškinti kuriami trumpąjį laikotarpį išsamiau aiškinantys modeliai. Ekologinės migracijos teorijos esmė – pusiausvyros susidarymas tarp gyventojų skaičiaus, visuomenės struktūros, aplinkos, technologinių naujovių. Atsiradus

pusiausvyros pažeidimams, grįžimą į pusiausvyrą automatiškai siekia užtikrinti migracijos procesas. Skirtingai nuo klasikinės teorijos, ekologinė teorija akcentuoja socialinių veiksnių įtaką migracijos procesui (Kasnauskienė, 2006).

Stūmos ir traukos teorija teigia, kad sprendimą migruoti lemia išvykimo ir atvykimo vietų privalumų ir teikiamų galimybių skirtumai (žr. 2 priedą). Šis modelis nuo klasikinio laikomo Ravenšteino modelio ir jį papildančių modelių skiriasi tuo, kad stengiasi įvertinti kuo daugiau subjektyvių individo apsisprendimą migruoti lemiančių priežasčių, kai tuo tarpu klasikiniai modeliai migraciją paaiškinti stengiasi empiriškai išmatuojamais kintamaisiais (Kasnauskienė, 2006).

Neoklasikinė migracijos teorija teigia, kad migraciją skatinančią nelygybę atspindi darbo užmokesčio ir gyvenimo lygio skirtumai. Migrantai vyks ten, kur darbo užmokestis, gyvenimo sąlygos ir kiti ekonominiai rodikliai yra geresnis. Laipsniškas darbo užmokesčio vienodėjimas, veikiant rinkos dėsniams, stabdys darbo jėgos mobilumą, migraciją, panaikins anksteniąją nelygybę. Migranto apsiprendimas vykti į kitą šalį priklauso nuo grynojo pelno – skirtumo tarp darbo užmokesčio abiejose šalyse – dydžio (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009).

Naujoji ekonominės migracijos teorija aktualia migracijos priežastimi taip pat laiko darbo užmokesčio didelę diferenciaciją skirtingose šalyse, tačiau šio veiksnio nelaiko pagrindiniu ir svarbiausiu sprendimą migruoti lemiančiu motyvu. Vienas iš svarbiausių naujosios ekonominės migracijos teorijos akcentų, išskiriančių ją iš ankstesnių teorijų, šeimos vaidmuo individo apsiprendime migruoti. Individo sprendimą įtakoja šeimos finansinė padėtis, piniginių perlaidų poreikis, bei laukiamų pajamų ir su migracija susijusios rizikos skirtumas. Šeimos vaidmens akcentavimas turi socialinio tinklo teorijos bruožų. Kaip ir ankstesnėse migracijos priežasčių teorijose, svarbiomis priežastimis išlieka ekonominiai motyvai (Tsianos, Hess, Karakayali, 2009).

Sprendimų migruoti priėmimo teorijos esmė, kad asmens noro migruoti atsiradimas prasideda nuo galimybės tai daryti buvimo. Jei migracijos procesui nėra fizinių bei psichologinių galimybių, neatsiranda ir poreikis. Jei galimybės yra, gali atsirasti ir motyvai. Svarbiausiais motyvais ir šioje teorijoje išlieka ekonominiai. Teorija taip pat atkreipia dėmesį į laukiamų pajamų ir rizikos santykį. Migranto sprendimą, kur migruoti, lemia jo lūkesčiai, susiję su tikslo pasiekimo laipsniu. Lūkesčių išsipildymas priklauso nuo stimulų – dabartinės ir būsimos gyvenamųjų vietovių charakteristikų. Migrantų apsisprendimą gali įtakoti tokie stimulai, kaip klimatas, nusikalstamumo lygis, poilsio galimybės, atstumas iki šeimos narių, gyvenančių atskirai. Svarbiausiais laikomi ekonominiai ir šeimos stimulai (Kasnauskienė, 2006).

Dviejų darbo rinkų teorijoje teigiama, kad egzistuoja dvi darbo rinkos: viena – suteikianti aukštas pajamas šalies gyventojams, o kita – vietinių gyventojų ignoruojamo, neprestižinio darbo, kurio mielai imasi imigrantai. Ši migracijos teorija, akcentuodama struktūrinės imigrantų darbo jėgos paklausą, visų pirma paaiškina, kodėl migracijos kilmės šalys susiduria su aukštu struktūriniu nedarbu. Antra, teorija atkreipia dėmesį, kad tikslo šalyse, dėl didėjančios darbo jėgos konkurencijos, mažėja darbo užmokestis ir įsidarbinimo galimybės (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009).

Pasaulio sistemų teorijoje analizuojamas išsivysčiusių šalių poreikis pigiai darbo jėgai, teigiant, kad migruojama iš besivystančių regionų į išsivysčiusius. Pigi darbo jėga migruoja į išsivysčiusias valstybes, kurios savo ruožtu skatina imigraciją, siekdamos patenkinti pigios darbo jėgos paklausą gamyboje ir taip siekti aukštesnio pelningumo (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009).

Socialinio tinklo esmė - migrantai per ryšius su artimaisiais, draugais, kitais migrantais kuria socialinius tinklus, dalijasi patirtimi, informacija. Socialinis tinklas skatina migraciją, kadangi informacija, migrantų patirtis, finansinė parama, pagalba ieškant darbo, suteikiant laikiną gyvenamąją vietą ir t.t. sumažina migracijos riziką ir remiantis prieš tai aptartomis teorijomis, padidina laukiamų pajamų, transakcinių kaštų ir rizikos skirtumą. Socialinio tinklo pavyzdžiais galima įvardinti emigrantų bendruomenes, emigrantus vienijančias sąjungas, ginančias emigrantų teises svečiose šalyse. Socialinis tinklas – pagrindinis veiksnys, savaime skatinantis migraciją. Būtent socialinio tinklo augimas gali būti pagrindinė priežastis, paaiškinanti migraciją, kai ekonominiai ir socialiniai motyvai atrodo visai neįtakojantys migracijos srautų (Kasnauskienė, 2006).

Migracijos sistemų teorija migraciją laiko makro ir mikro struktūrų dviejose teritorijose sąveikos rezultatu. Makrostruktūrai priskiriami instituciniai veiksniai, o mikrostruktūrai - individo įsitikinimai, patirtis, socialiniai tinklai (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009).

Migracijos teorijų raidai būdinga judėjimas nuo ekonominių veiknių, kaip svarbiausių motyvų, analizuojant makroekonominiu požiūriu, iki socialinių psichologinių priežasčių akcentavimo remiantis mikroanalize. Klasikinė teorija, migracijos priežasčių analizės pradžia, buvo labai supaprastinta ir primityvi. Vėlesni modeliai yra sudėtingesni, stengiasi į migracijos priežasčių identifikavimą įtraukti daugiau įvairesnių kintamųjų, ekonominius veiksnius akcentuodami kaip noro migruoti atsiradimo priežastį, bet ne kaip galutinį, apsisprendimą įtakojantį, veiksnį.

Apibendrinant užsienio autorių migracijos teorijas, galima teigti, kad iš pateiktų teorijų negalima išskirti teisingos ar neteisingos. Vienos teorijos (klasikinė, neoklasikinė, sprendimo

migruoti priėmimo, dviejų darbo rinkų, pasaulio sistemų) daugiau akcentuoja ekonomines priežastis, kitos (ekologinės migracijos, socialinio arba migracijos tinklo) svarbesnėmis laiko socialinius veiksnius, trečios (stūmos ir traukos teorija) stengiasi paaiškinti migraciją ekonominių ir socialinių veiksnių kontekste. Migracijos teorijų raidai būdinga judėjimas nuo ekonominių veiksnių, kaip svarbiausių motyvų, analizuojant makroekonominio požiūriu, iki socialinių psichologinių priežasčių akcentavimo, remiantis mikroanalize. Klasikinė teorija (migracijos priežasčių analizės pradžia) buvo labai supaprastinta ir primityvi. Vėlesni modeliai yra sudėtingesni, stengiasi į migracijos priežasčių identifikavimą įtraukti daugiau įvairesnių kintamųjų.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir atsiradus fizinei asmenų migracijos galimybei, lietuvių mokslininkų tarpe augo susidomėjimas migracijos priežasčių analize. Lietuvių autoriai (Matiušaitytė, 2003; Šavareikienė, Matuzienė, Žičkienė, 2005; Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009) vadovaudamiesi pasaulinėmis migracijos teorijomis ir analizuodami migracijos procesus, tirdami gyventojų judėjimo priežastis, formavo savo migracijos priežasčių teorijas siekiančias atsakyti į klausimą, kas skatina lietuvių migraciją nepriklausomybės laikotarpiu. Lietuvių migracijos priežastys pateiktos 4 lentelėje:

4 lentelė

Lietuvių autorių nustatyti migraciją įtakoiantys veiksniai

Migracijos priežasčių tyrėjai	Lietuvių migraciją įtakoiantys veiksniai	
R.Matiušaitytė (2003)	Mikroekonominiai veiksniai	Amžius, lytis, šeima, išsilavinimas, kvalifikacija, pajamos, turtas, transakciniai kaštai
	Makroekonominiai veiksniai	Darbo rinkos situacija, asmeninio kapitalo didinimo galimybės, teisinės mobilumo kliūtys
	Neekonominiai veiksniai	Kultūra, kalba, mentalitetas, religija, politinė situacija, informuotumas
D.Šavareikienės, I.Matuzienės, S.Žičkienės (2005)	Motyvuojantys	Ekonominiai svečios šalies pranašumai, aukštesnė gyvenimo kokybė, komfortas
	Nemotyvuojantys	Asmeniniai individo profesiniai, kvalifikacijos trūkumai, kalbos barjeras, kompiuterinis neraštingumas
	Nepalankios aplinkybės	Pajamų augimas pasiliekant savo šalyje, tvirti socialiniai ryšiai, geresnė gyvenimo kokybė, palankesnis psichologinis, socialinis, teisinis, politinis klimatas, šeima.
Karalevičienė, Matuzevičiūtė (2009)	Ekonominiai	Nevienodi šalių ekonominio išsivystymo lygiai, šalių gyvenimo lygio ir darbo užmokesčio skirtumai, užimtumo ir nedarbo lygiai šalyse

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Matiušaitytė, 2003; Šavareikienė, Matuzienė, Žičkienė, 2005; Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009.

Lietuvių autorių migracijos priežasčių tyrimų metu išskirti migraciją įtakoiantys veiksniai nėra nauji, juos galima rasti jau aptartose užsienio autorių migracijos teorijose, tačiau tai šių tyrimų

reikšmės nesumenkina. Lentelėje pateikti migracijos priežasčių tyrimų rezultatai yra aktualūs ir svarbūs, kadangi suteikia informacijos apie lietuvių, turinčio lietuvišką mentalitetą, kultūrą, socialinių ryšių glaudumo laipsnį ir kitas, šiai tautai būdingas, charakteristikas, apsisprendimą migruoti lemiančius veiksnius. Lietuvių autorių migracijos priežasčių teorijos artimiausios naujosios ekonominės migracijos, sprendimų migruoti priėmimo ir socialinio tinklo teorijoms. Jų panašumas žmogaus, individo, o ne visumos, norų, ketinimų, motyvų analizė apimant tiek ekonominius, tiek socialinius motyvus ir stengiantis išryškinti socialinius, psichologinius veiksnius. Migracijos Lietuvoje piežastis be minėtų autorių taip pat analizavo Sipavičienė (2006), Čiužas (2007), Urbonavičienė, Tvaronavičienė (2008).

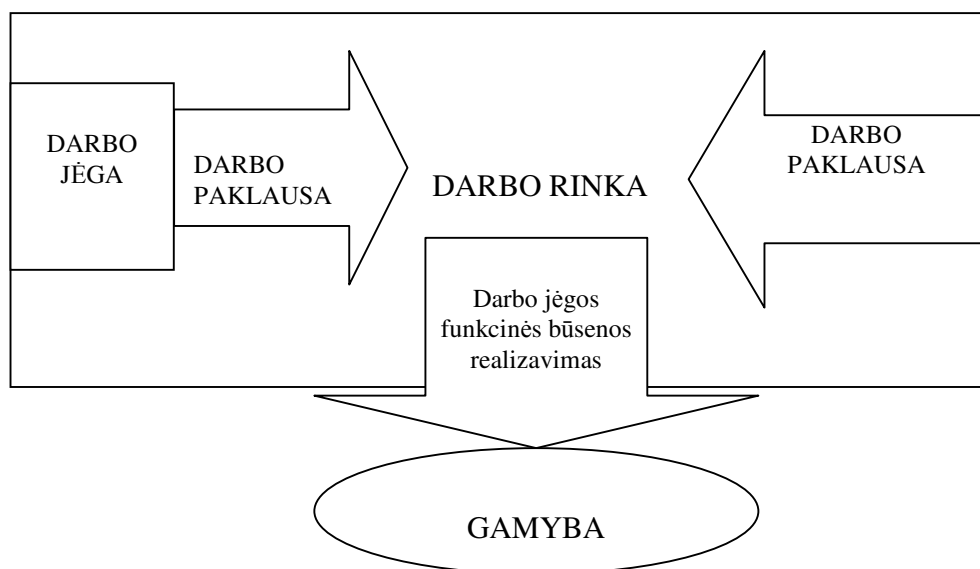
Apibendrinant lietuvių (Sipavičienė (2006), Čiužas (2007), Urbonavičienė, Tvaronavičienė (2008), Matiušaitytė (2003), Šavareikienė, Matuzienė, Žičkienė (2005), Karalevičienė, Matuzevičiūtė (2009)) ir užsienio autorių (Kok, O'Donovan, Bouare, Zyl. (2003), Mallee, Piekė (1996), Merwood (2008), Tsianos, Hess, Karakayali (2009)) atliktą mokslinės literatūros migracijos priežasčių tematika analizę, galima daryti išvadą, kad migraciją veikia tiek ekonominiai (skirtingi šalių ekonominio išsivystymo lygiai, darbo rinkos rodiklių skirtumai), tiek socialiniai motyvai (gyvenimo kokybės šeimai skirtumai, ateities perspektyvos, socialinės sistemos paslaugos, socialiniai ryšiai, psichologinis klimatas). Ekonominiai motyvai skatina poreikio migruoti atsiradimą, o socialiniai veiksniai įtakoja galutinį sprendimo priėmimą.

Apibendrinant tiek užsienio, tiek lietuvių autorių migracijos priežasčių teorijas, galima teigti, kad naujesnėms teorijoms būdinga individo analizė, stengiantis išvelgti psichologinių, socialinių veiksnių, kuriuos išmatuoti makroekonominiai rodikliai yra nepajėgūs, įtaką apsisprendimui migruoti. Išlieka svarbūs ekonominiai motyvai. Šiuolaikinės teorijos leidžia nupiešti šiuolaikinio migranto paveikslą. Tai žmogus, ketinantis emigruoti dėl aukštesnio darbo užmokečio, jei jis atsveria migracijos riziką. Jį skatina ekonominiai motyvai, tačiau jis turi pakankamai išteklių transakciniams kaštams padengti. Šiuolaikiniam migrantui svarbi šeima, pradedant apsisprendimu migruoti, baigiant socialine šeimos gerove, aukštesne gyvenimo kokybe ir didesniu komfortu šeimos nariams tikslo šalyje. Remiantis lietuvių autorių tyrimais, migracijos priežasčių tema, galima daryti išvadą, kad tarptautinės migracijos Lietuvoje procesams yra būdinga ekonominė migracija, tačiau sprendimo migruoti priėmimui labai svarbūs išlieka socialiniai veiksniai.

1.3. Darbo rinkos samprata ir struktūra

Darbas – fiziniai ir protiniai žmonių sugebėjimai, kurie gali būti naudojami prekėms ir paslaugoms gaminti. Taip pat darbas dažnai yra apibūdinamas kaip tikslinga žmogaus veikla. Martinkus (2003) į darbo sampratą siūlo pažvelgti, kaip į „svarbiausią žmonijos egzistavimo ir tobulėjimo sąlygą“. Darbas kaip procesas svarbą žmogui atskleidžia jo funkcijos, tokios kaip darbo atlygis, kuris užtikrina būtiniausių fizinių poreikių tenkinimą, socialinio bendravimo, buvimo tarp žmonių funkcija, savęs kaip specialisto, kvalifikuoto darbuotojo realizavimas panaudojant, „atiduodant“ įgytas žinias, gyvenimo patirtį, ambicijų patenkinimas „lipant“ karjeros laiptais.

Samdomojo darbo atsiradimu ir formavimosi užuomazgomis siūloma laikyti XIII a. Darbo rinkos atsiradimo ir vystymosi sąlyga – galimybė darbo jėgos savininkui laisvai parduoti arba neparduoti savo darbą. Laikotarpiu, kurio metu vyko įvairių socialinių procesų kaita, laisvės parduoti ir pirkti darbo jėgą, samdyti ir būti samdomam atsiradimu galima laikyti XVIII a. Būtent tuo metu prasideda spartus samdos santykių, taip pat ir darbo rinkos vystymasis. Darbo rinka, kaip ekonomikos posistemis pradėjo formuotis atsiradus darbo pasidalijimui, kuris išprovokavo mainų poreikį. Procesams vystantis ir sudėtingėjant susiformavo dabartinė darbo rinkos samprata. Šileika, Andriušaitienė (2007), darbo rinką apibūdina, kaip rinkos sudėtinę dalį, kur pirkimo pardavimo objektas yra specifinė prekė – potencialus darbuotojas.

1 pav. Darbo rinkos schema

Šaltinis: Šileika, Andriušaitienė, (2007).

Senesniuose mokslinės literatūros šaltiniuose (Lukoševičius, Stanevičius, 1998; Paulavičius, 2002) teigiama kad darbo rinkoje vyksta darbo jėgos mainai. Darbo rinkos objektu yra laikoma darbo jėga, tačiau remiantis paveikslo duomenimis, galima teigti, kad darbo rinkoje perkamas ir parduodamas darbas, kurį gali pasiūlyti darbo jėga. Darbo rinką sudaro darbo pasiūla ir darbo paklausa, reikalinga ekonominių gėrybių gamybai. Darbo pasiūla tiesiogiai priklauso nuo darbo išteklių, kurių niekas neperka ir neparduoda. Darbo rinkoje gali susidaryti situacija, kai darbo išteklių kiekybinė pasiūla visiškai sutampa su darbo išteklių paklausa. t.y. norimas pasamdyti žmonių skaičius sutampa su norinčiųjų įsidarbinti skaičiumi, tačiau tai negarantuoja nulinio bedarbių skaičiaus. Bedarbių nebuvimą gali užtikrinti tik sutampanti darbo paklausa ir pasiūla. Daugelį metų naudojamos darbo jėgos pasiūlos ir paklausos savokos nereiškia mokslininkų nekompetencijos ar nepagarbos žmogui laikant jį preke. Tokios savokos buvo suformuotos ir naudojamos dėl lengvesnio, aiškesnio, patogiausio išmatuojamo darbo rinkos veikimo mechanizmo ir jo įtakos ekonomikai įvertinimo. Siekiant atskleisti darbo paklausą ir pasiūlą, tikslinga tirti darbo jėgos pasiūlą, ją skirstant pagal kvalifikaciją, išsilavinimą, igūdžius ir kitus parametrus leidžiančius daryti išvadas apie darbo jėgos sugebėjimą atlikti tam tikrą darbą.

Apibendrinant, galima teigti, kad darbo rinka ne tik vieta, kurioje samdoma darbo jėga ir perkamas jos siūlomas darbas. Darbo rinkoje veikiančius paklausos ir pasiūlos dėsnius, remiantis naujesne moksline literatūra, tiksliau apibūdina ne darbo jėgos pasiūla ir paklausa o darbo pasiūla ir paklausa.

Darbo ištekliai – šalies darbingi gyventojai, užimti ir neužimti, bet potencialiai galintys dalyvauti visuomeniškai naudingoje veikloje, kuriant materialines vertybes ir teikiant paslaugas“ (Martinkus ir kt., 2006). Apibendrinant galima teigti, kad darbo ištekliai – visuminė darbo jėga, kurią gali pasiūlyti visi darbingi šalies gyventojai. Paulavičius (2004) atkreipia dėmesį, kad potencialūs darbo ištekliai skiriasi nuo realiai naudojamų, kadangi dėl vienokių ar kitokių priežasčių dalis darbingo amžiaus gyventojų nedirba. Gyventojai, turintys kitus pragyvenimo šaltinius, ar savo noru atsisakantys dirbti, yra laikomi ekonomiškai neaktyviais gyventojais. Prie ekonomiškai neaktyvių gyventojų priskiriami nedirbantys moksleiviai ir studentai, nedirbantys pensininkai, darbingo amžiaus invalidai, visiškai praradę darbingumą, darbingo amžiaus darbingi piliečiai nedirbantys dėl įvairių priežasčių (namų šeimininkės, kaliniai, asocialūs asmenys), vaikai ir paaugliai.

Darbo rinka yra ypatinga ir skiriasi nuo prekių rinkos, kurioje taip pat veikia paklausos ir pasiūlos dėsnis, kadangi darbo rinkos mainų objektas - darbas yra neatsiejamas nuo žmogaus –

darbo išteklių, tiesiogiai priklauso nuo jo fizinių, psichologinių savybių. Žmogus gali rinktis, kiek savo darbo jis nori parduoti, už kokią kainą ir kam. Darbas negali būti sandėliuojamas ir jo cirkuliacija darbo rinkoje priklauso nuo savininko – žmogaus, priklausančio darbo jėgai.

1.4. Darbo rinkos analizės rodikliai

Darbo rinka, kaip ekonomikos dalis yra matuojama ir vertinama remiantis absoliučiais dydžiais ir santykiniais rodikliais. Vieninga rodiklių sistema leidžia, ne tik įvertinti darbo rinkos funkcionavimo problemas, bet ir palyginti įvairių šalių darbo rinkas, skirtingas darbo išteklių skaičiumi, darbo jėgos charakteristikomis. Pagrindiniai darbo rinkos rodikliai apibūdinti 5 lentelėje:

5 lentelė

Darbo rinkos rodikliai

Rodiklis	Esmė
Darbo jėga	Darbingų šalies gyventojų skaičius. Darbingais gyventojais laikomi vyresni nei 15 metų asmenys.
Darbo jėgos aktyvumo lygis	Ekonomiškai aktyvios darbo jėgos ir visos darbo jėgos procentinis santykis.
Užimtųjų skaičius	Užimtų ekonominėse veiklose gyventojų skaičius. Užimti gyventojai – visi tie, kurie dirba bent vieną valandą analizuojamą savaitę, dirbantys visų nuosavybės formų įmonėse, įstaigose ir organizacijose, taip pat ūkininkų ūkiuose ir atliekantieji karinę tarnybą.
Užimtumo lygis	Užimtų ekonominėse veiklose gyventojų ir darbingo amžiaus bei vyresnių gyventojų santykis.
Bedarbių skaičius	Žmonių, neturinčių darbo, tačiau aktyviai jo ieškančių, skaičius.
Nedarbo lygis	Bedarbių ir darbo jėgos santykis.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Kapsos, 2007; Kelly, 2008; Paulavičius, 2002; Martinkus, Sakalas, Savanevičienė, 2006; Jakutis, 2007; Skominas, 2006; Beržinskienė, 2005.

Darbo išteklių kiekis pats savaime nelemia darbo našumo, kadangi dalis galinčiųjų dirbti gyventojų, to savo noru nedaro. Darbo jėgos aktyvumo lygio rodiklis parodo, kokia darbo jėgos dalis yra ekonomiškai aktyvi t.y. siūlo rinkai savo darbą. Ekonomiškai aktyvia darbo jėga laikomi užimti ekonominėse veiklose gyventojai ir nedirbantys, tačiau aktyviai darbo ieškantys asmenys.

Nedarbo lygio rodiklis laikomas vienu iš svarbiausių makroekonominių rodiklių, rodantis darbo išteklių nepanaudojimo lygį. Šio rodiklio pokyčių ir priežasčių analizei skiriama daug dėmesio tiek pasaulinėje mokslinėje literatūroje, tiek lietuvių autorių darbuose (Tamašauskienė, 2007; Martinkus ir kt, 2006). Nedarbo lygis rodo, kokia dalis galinčių ir norinčių dirbti, to nedaro. Nedarbas - neigiamas psichologines, socialines ir ekonomines pasekmes turintis reiškinys tiek individui, tiek visuomenei. Nedarbo lygio rodiklis nevisada objektyviai įvertina darbo išteklių nepanaudojimo laipsnį, kadangi šį rodiklį iškreipia tokios nedarbo formos, kaip prislėgtasis, paslėptasi ir šešėlinis nedarbas (Martinkus ir kt., 2006). Prislėgtaisiais bedarbiais laikomi – nusivylę ir praradę įsidarbinti

viltį bedarbiai, nustoję aktyviai ieškoti darbo (nebesikreipia į darbo biržą), kurie statistiškai nebelaikomi darbo ištekliais ir nebeįtraukiami į bedarbių skaičių. Paslėptasis nedarbas – kai bedarbis imasi bet kokių laikinų, žemesnės kvalifikacijos, padienių darbų. „Paslėptieji“ bedarbiai taip pat statistiškai sumažina nedarbo lygį. „Šešėliniai“ bedarbiai darbo ieško fiktyviai ir registruojasi darbo biržose tik norėdami gauti bedarbio pašalpas, socialines garantijas, lengvatas. Prislėgtasi ir paslėptasi nedarbas mažina bedarbių skaičių ir nedarbo lygį, o šešėlinis – didina.

Darbo rinka – socialinės ekonominės sistemos dalis, todėl jos rodiklius įtakoja tokie veiksniai, kaip šalies ūkio ilgalaikės raidos strategija, ūkio išsivystimo lygis, ūkio raidos ciklai, ūkio šakinė struktūra ir restruktūrizavimas, aktyvi valstybės investicinė politika, aktyvi regioninė politika, užimtumą skatinanti finansinė politika, aktyvi demografinė politika, bendrojo lavinimo prieinamumas ir kokybė, subalansuotas profesinis rengimas, socialinės apsaugos ekonomizavimas, darbo rinkos politika. Darbo rinkos rodikliai tiesiogiai priklauso nuo šalies gyventojų skaičiaus pokyčių, kadangi, jų skaičiavimo metodika remiasi darbo jėgos, užimtųjų, bedarbių grupei priskiriamų žmonių skaičiumi. Tarptautinės migracijos tiesioginė įtaka ypatingai aktuali tuo, kad tiek šalies, tiek administracinio vieneto požiūriu darbo išteklių skaičių sumažina arba padidina, priklausomai nuo tarptautinio gyventojų judėjimo krypties. Migracijos procesas darbo rinkos rodiklius įtakoja ir netiesiogiai, per poveikį infliacijai, vartojimui, vyriausybės pajamoms bei išlaidoms, ekonomikos augimui ir kitiems makroekonominiais rodikliais. Migracija nuo kitų darbo rinkos subalansavimo priemonių skiriasi tuo, kad jos poveikis darbo rinkai juntamas per gana trumpą laikotarpį, kai tuo tarpu kitų darbo rinkos subalansavimo priemonių efektas juntamas tik geriausiu atveju po kelerių metų.

Apibendrinat darbo rinkos rodiklius, galima teigti, kad darbo jėgos, darbo jėgos aktyvumo lygio, užimtųjų skaičiaus, užimtumo lygio, bedarbių skaičiaus, nedarbo lygio rodikliai leidžia analizuoti darbo rinkos mechanizmą, tirti jo problemas gana išsamiai, tačiau nepakankamai tiksliai. Darbo rinkos duomenų netikslumą lemia, politinė, teisinė, socialinė, efektyvios socialinių sprendimų kontrolės stoka, dėl netinkamos socialinės, ekonominės politikos sudarydama sąlygas „skurdo spastams“, „šešėliniam“ nedarbui, netinkamomis nedarbo mažinimo priemonėmis skatindama paslėptąjį ir prislėgtąjį nedarbą. Darbo rinkos rodikliai priklauso nuo vienai ar kitai darbo rinkos grupei priskiriamų žmonių skaičiaus, todėl jiems didelę įtaką daro demografiniai pokyčiai, ypatingai, sparčiausiai gyventojų skaičių keičiantis demografinis procesas - migracija. Migracijos įtaka darbo rinkos rodikliams yra svaresnė nei gyventojų mobilumo, kadangi vidinė migracija arba gyventojų mobilumas perkelia darbo išteklius šalies viduje, o tarptautinė migracija sumažina arba

padidina šalies darbo išteklių skaičių. Migracija įtakoja darbo rinką per poveikį kitiems makroekonominiams rodikliams, kurie pasižymi statistine priklausomybe su darbo rinkos rodikliais.

1.5. Migracijos poveikis darbo rinkai

Migracijos priežasčių tyrimas yra tik viena migracijos procesų analizės kryptis. Antra migracijos procesų tyrimų kryptis migracijos pasekmių analizė ir vertinimas. Greenwood (1975), akcentuoja daugiau nei šimtmetį trunkantį migracijos priežasčių tyrimų populiarumą ir fundamentalių bei empirinių migracijos pasekmes matuojančių tyrimų trūkumą.

Migracijos pasekmės skirstomos į socialines ir ekonomines. Ekonomines migracijos pasekmes dar galima skirstyti į migracijos procesų poveikį viešiesiems finansams, darbo rinkai. Migracijos pasekmes tyrė Pocius (2007), Čiužas (2007), Sipavičienė (2006, 2007), Gruževskis (2006), Karpavičius (2007). Kadangi legalios migracijos mastai tapo grėsmingais Lietuvai, įstojus į ES, tai migracijos proceso pasekmių tyrimai didesnio Lietuvos mokslininkų dėmesio sulaukė tik prieš keletą metų. Pagrindinis tyrimų trūkumas tas, kad empiriniai tyrimai, naudoja dažniausiai statistinius metodus, nesiūlant naujų migracijos įtakos ekonomikai ir darbo rinkai tyrimo metodikų.

Gruževskis (2006), išskyrė teigiamą ir neigiamą migracijos poveikį darbo rinkai. Didžiausią neigiamą poveikį darbo rinkai daro kvalifikuotos darbo jėgos mažėjimas. Teigiamomis pasekmėmis autorius nurodo nedarbo sumažėjimą, vidutinio darbo užmokesčio, užimtumo, lankstumo augimą. Migracija – efektyviausia darbo jėgos panaudojimo efektyvumo didinimo forma. Tam tikras kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas yra vertinamas kaip teigiamas veiksnys, skatinantis darbdavius efektyviau naudoti darbo jėgą ir didinti darbo našumą/produktyvumą.

Migracijos poveikio ekonomikai tyrimas galimas remiantis Okuno dėsnium, kuris rodo empirinį nedarbo lygio ir bendrojo vidaus produkto ryšį (Moffatt, 2002). Remiantis tokia metodika, migracijos nuostolius tyrė Pocius ir kt. (2005). Tyrimas parodė neigiamą emigracijos įtaką dirbančiųjų skaičiui ir bendram vidaus produktui.

Iš lietuvių autorių tyrimų išsiskiria Karpavičiaus (2007), naudojamas migracijos poveikio ekonomikai įvertinimo modelis. Poveikio vertinimo metodas sukurtas, remiantis dinaminiais bendrosios pusiausvyros modeliu. Pasiūlyto metodo trūkumas tas, kad jis tinkamas apskaičiuoti migracijos ekonominiam poveikiui, esant stabilaus ekonomikos augimo ciklui. Pasak Karpavičiaus (2007), trumpuoju laikotarpiu emigracijos poveikis yra didžiausias, o vidutiniu laikotarpiu mažėja. Trumpu laikotarpiu dėl emigracijos nesukuriamas 1%, vidutiniu 7% bendrojo vidaus produkto, tačiau BVP tenkantis vienam gyventojui auga. Dėl emigracijos visuomenės gerovė didėja trumpuoju ir

vidutiniu laikotarpiu. Kadangi naudojant dinaminį bendrosios pusiausvyros modelį buvo atsiribota nuo galimo per pastaruosius dešimtmečius iš Lietuvos išvykusių ekonominių emigrantų sugrįžimo, sulaukus pensijinio amžiaus, nebuvo įvertintas migracijos poveikis ilgalaikėje perspektyvoje.

Analizuojant migracijos pasekmes, remiantis, mokliškai įrodyta, makroekonominių rodiklių priklausomybe, būtina patikrinti statistinius ryšius. Ekonomika keičiasi, jos dalyvių elgsena gali būti neracionali ir nesutampanti su ekonominėmis teorijomis. Kaip pavyzdį galima pateikti nedarbo ir infliacijos tiesioginę priklausomybę, kurią iš dalies paneigė Bree (2007), JAV nedarbo ir infliacijos pokyčių pavyzdžiu paneigusi defliacijos ir nedarbo lygio priklausomybę. Savo išvadą autorė argumentavo darbo rinkos institucijų efektyvia veikla ir tinkamų nedarbo mažinimo priemonių naudojimu.

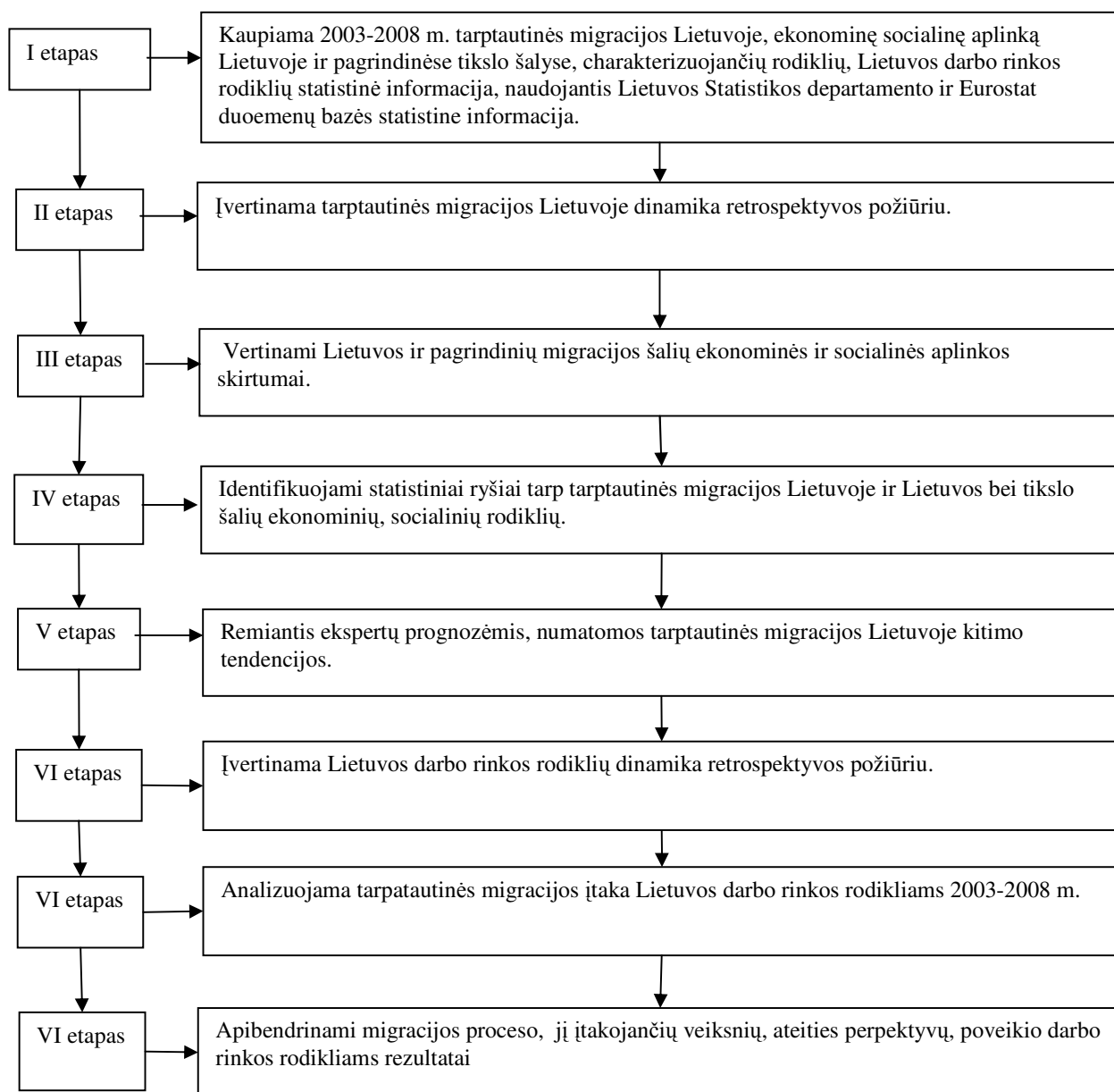
Apibendrinant lietuvių autorių migracijos poveikio ekonomikai ir darbo rinkai tyrimus, galima teigti, kad šios krypties tyrimų aktyviau imtasi prieš keletą metų. Lietuvių tyrėjai daugiau dėmesio skyrė emigracijos poveikiui Lietuvos ekonomikai. Empiriniai migracijos pasekmių tyrimai parodė, kad šis demografinis procesas įtakoja ekonomikos augimą, darbo jėgos skaičių, nedarbo lygio ir darbo užmokesčio pokyčius. Lietuvos tyrėjai migracijos pasekmes vertina, remdamiesi Okuno dėsniumi, bendrosios pusiausvyros dinaminiais modeliais. Vieningos, išsamios, metodikos, tiksliai galinčios įvertinti migracijos poveikį ekonomikai ir darbo rinkai nėra sukurta, tačiau tokių fundamentinių tyrimų poreikis auga.

1.6. Migracijos priežasčių ir poveikio darbo rinkos rodikliams tyrimo metodologija

Magistro darbo konceptualioji dalis sudaryta remiantis ekonominės ir socialinės tematikos monografijomis, vadovėliais, naujausiais moksliniais straipsniais ir konferencijų pranešimų medžiaga. Šioje dalyje pateikiamas lietuvių (Kasnauskienė, Pocius, Matiušaitytė, Šavareikienė, Gruževskis, Martinkus, Sipavičienė) ir užsienio (Brady, Bree, Boswell, Diehl, King, Kok, Mallee, Merwood, Tsianos) autorių požiūris į migracijos procesus, darbo rinką bei jai daromą poveikį. Mokslinės literatūros šaltinių analizė atlikta, remiantis parafravavimo, interpretavimo, abstrahavimo, indukcijos bei dedukcijos metodais. Dedukcijos metodu, nuo visumos, judant prie atskirų teiginių, apibūdinamos pagrindinės tyrimo objektų sąvokos. Indukcijos metodo pagalba, pateikiamos išvados ir apibendrinimai.

Mokslinio tiriamojo darbo hipotezė tikrinama remiantis kiekybiniais analizės metodais (dinaminių eilučių palyginimo, tiesinė koreliacinė-regresinė analizė, rezultatų reikšmingumą tikrinant Stjudento kriterijumi).

Analitinėje tiriamojo darbo dalyje tarptautinės migracijos proceso pokyčiai ir juos įtakojantys rodikliai analizuojami remiantis makroekonominio rodiklio analizės modeliu (žr. 2 pav.)

2 pav. Tarptautinės migracijos Lietuvoje priežasčių ir poveikio darbo rinkos rodikliams analizės modelis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Beržinskiene, 2005.

Analitinėje mokslinio tiriamojo darbo dalyje atliekama migracijos procesų, darbo rinkos rodiklių retrospektyvos analizė. Siekiant nustatyti veiksnius, įtakojusius lietuvių migraciją 2003-2008 m., atliekama ryšių tarp Lietuvos, pagrindinių tikslo šalių ekonominių (BVP, nedarbo lygis,

minimalus ir vidutinis grynasis darbo užmokestis), socialinių kitamųjų (bendros socialinės apsaugos išlaidos, išlaidos vaikams/šeimoms, išlaidos pensijoms, vidutinis senatvės pensijos dydis) ir migracijos rodiklių analizė. Analitinė dalis atlikta remiantis Lietuvos Statistikos Departamento ir EUROSTAT statistine informacija. Analizuojant duomenis, taip pat skaičiuoti absoliutūs bei vidutiniai rodiklių padidėjimai/sumažėjimai. Darbe pasirinktas šis metodas, nes jo pagalba galima nustatyti migracijos ir darbo rinkos rodiklių padidėjimus/sumažėjimus Lietuvai įstojus į ES. Migracijos ir darbo rinkos rodiklių pokyčių apibendrinimai pateikiami sintezės metodu, nagrinėjamus dalinius reiškinius sujungiant į tiriamą visumą ir apibendrinant. Siekiant išskirti pagrindinius veiksnius, turėjusius įtakos migracijos rodiklių kitimui, ir tų veiksnių įtakos kiekybiniam išmatavimui, darbe naudojama faktorinė analizė. Ši analizė padeda išplėsti struktūrinę analizę ir leidžia įvertinti atskirai kiekvieno veiksnio įtaką bendriems rezultatams (Bartosevičienė, 2006). Analizės duomenys apibendrinami naudojant abstrahavimo, konkretizavimo metodus. Statistinė informacija pateikiama grafinio vaizdavimo priemonėmis.

Konstruktvyiojoje mokslinio tiriamojo darbo dalyje atliekamas migracijos poveikio darbo rinkai įvertinimas, teisnės koreliacinės-regresinės analizės pagalba, išskiriant Lietuvos darbo rinkos rodiklius, stipriausiai įtakotus tarptautinės migracijos procesų 2003-2008 m. Pagal analitinėje mokslinio tiriamojo darbo dalyje išskirtus lietuvių migraciją 2003-2008 m. įtakojusius veiksnius, pateikiami siūlymai ir rekomendacijos kokia kryptimi ir kokiomis priemonėmis būtų galima kontroliuoti tarptautinės migracijos procesus.

2. TARPTAUTINĖS MIGRACIJOS LIETUVOJE PRIEŽASČIŲ ANALIZĖ

Per dvidešimt Lietuvos nepriklausomybės metų iš Lietuvos emigravo apie pusę milijono žmonių, apie penktadalis darbingo amžiaus Lietuvos gyventojų. Tokie emigracijos mastai, gana mažai gyventojų skaičiumi valstybei yra grėsmingi, keičiantys gyventojų amžiaus struktūrą, didinantys apkrovą socialinės apsaugos sistemai, sukeltys valstybei nuostolius dėl prarastų investicijų į žmogiškąjį kapitalą. Siekiant kontroliuoti migracijos procesus, pirmiausia reikia nustatyti, juos skatinančius veiksnius. Siekiant įvertinti tarpatautinės migracijos Lietuvoje mastą, nustatyti, ją įtakančius ekonominius ir socialinius veiksnius, šiame skyriuje atliekama dinaminė lyginamoji emigracijos ir imigracijos Lietuvoje analizė. Tiriamos migrantų sudėties, pagal lytį, amžių, kvalifikaciją, nurodomą migracijos priežastį, valstybę, į kurią išvyksta, arba, iš kurios atvyksta į Lietuvą, kitimo tendencijos. Siekiant įvertinti Lietuvos ir tikslo šalių ekonominės ir socialinės aplinkos skirtumų įtaką Lietuvos migracijos procesams, lyginami Lietuvos ir pagrindinių tikslo šalių – Didžiosios Britanijos, Airijos, Ispanijos, Vokietijos, JAV - ekonominiai, socialiniai rodikliai. Taikant tiesinės koreliacinės-regresinės analizės metodą, tiriama statistinė priklausomybė tarp Lietuvos ir pagrindinių tikslo šalių ekonominių (BVP, nedarbo lygis, minimalus ir vidutinis darbo užmokestis) ir socialinę aplinką atspindinčių rodiklių (bendros socialinės išlaidos, socialinės išlaidos vaikams/ šeimoms, socialinės išlaidos pensijoms, vidutinės senatvės pensijos dydis), išskiriami pagrindiniai ekonominiai, socialiniai Lietuvos ir tikslo šalių rodikliai, ekonominio augimo laikotarpiu, įtakoję tarptautinę migraciją Lietuvoje. Dėl ekonominio augimo Lietuvoje laikotarpį keičiančio ekonominio sunkmečio laikotarpio, tarptautinės migracijos Lietuvoje kitimo tendencijos numatomos, remiantis ekspertų prognozėmis.

2.1. Tarptautinės migracijos Lietuvoje 2003 – 2008 m. dinaminė lyginamoji analizė

Tarptautinę migraciją Lietuvoje paskatino narystė Europos Sąjungoje, atvėrusi Lietuvos gyventojams naujas darbo rinkas, padidinusi laisvo asmenų judėjimo galimybes ES šalyse. Panašios sąlygos darbo jėgos judėjimui ES teritorijoje susidarė ir kitose 9 valstybėse, 2004 m. įstojusiose į ES kartu su Lietuva. 2003 – 2008 m. laikotarpiu tik trijose šalyse (Latvijoje, Lenkijoje ir Lietuvoje) buvo užfiksuota daugiau išvykstančiųjų, nei atvykstančiųjų (žr. 3 priedą). Lietuva pagal neigiamą migracijos saldo 1000 gyventojų, lyderiauja ne tik tarp naujųjų ES narių, bet tarp visų Europos Sąjungos valstybių. Neigiamas Lietuvos migracijos saldo 1000 gyventojų, kasmet buvo vidutiniškai 3 kartus didesnis nei Latvijos ir beveik 6 kartus didesnis nei analogiškas Lenkijos rodiklis. Lietuva

yra ne tik viena iš mažiausių gyventojų skaičių turinčių ES valstybių, bet ir pasižyminti sparčiausiai dėl emigracijos mažėjančiu gyventojų skaičiumi.

2003-2008 m. laikotarpiu iš Lietuvos išvyko apie 181 tūkst. gyventojų, o atvyko tik 42721 asmuo. Bendras emigrantų skaičius sparčiausiai augo 2004 m. ir 2005 m., atitinkamai 42,8 proc. ir 48,1 proc. Nuo 2006 m. kasmetinės bendros emigracijos (deklarutos ir nedeklarutos) apimtis mažėjo. Tam didžiausios įtakos turėjo nedeklaruotos emigracijos mažėjimas nuo 2006 m., kadangi deklaruota emigracija beveik visą analizuojamą laikotarpį augo (žr. 6 lent.).

Daugiau nei pusę (53 proc.) emigravusiųjų iš Lietuvos 2003 – 2008 m. sudarė nedeklaravusieji savo išvykimo. Iš pateiktų statistinių duomenų matyti, kad iki narystės Europos Sąjungoje ir keletą pirmųjų narystės joje metų, sparčiai augo nedeklaruotos emigracijos skaičius. Lyginant 2005 m. ir 2004 m., nedeklaruotos emigracijos santykinis pokytis buvo didžiausias per visą analizuojamą laikotarpį - net 87,9 proc. Nedeklaruotos emigracijos augimas iki 2005 m. leidžia daryti prielaidą, kad atsivėrusios naujos tarptautinės darbo rinkos, laisvo judėjimo ES teritorijoje galimybės skatino išvykti „bandančiuosius“, „ieškančiuosius“, tvirtai neapsisprendusius. Nedeklaruotos emigracijos statistika rodo, kad iki 2005 m. vyko „žvalgybinė“, „bandomoji“ trumpalaikė emigracija. Nuo 2006 m. emigrantų, nedeklaravusiųjų savo išvykimo, skaičius kasmet mažėjo.

6 lentelė

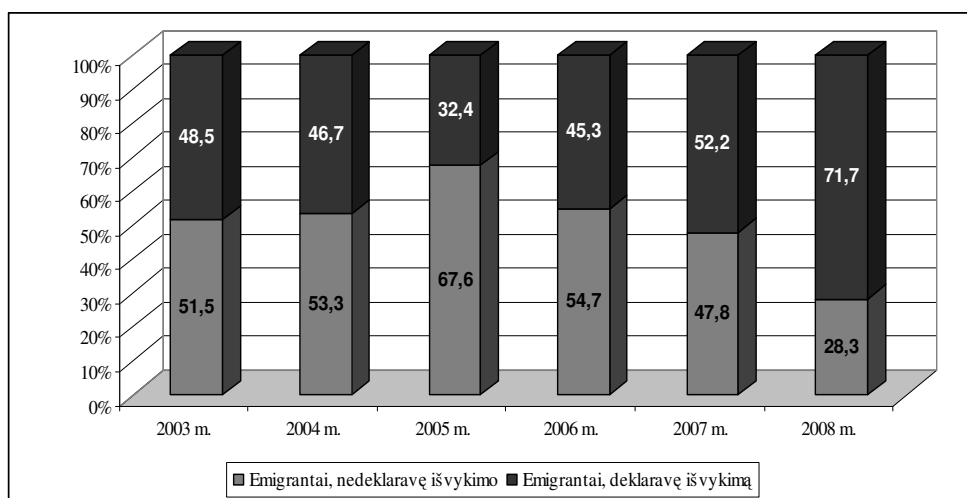
Tarptautinė migracija Lietuvoje 2003 – 2009 m.

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Emigrantai, deklaruotą išvykimą, sk.	11032	15165	15571	12602	13853	17015	21970
Grandininis pokytis, sk.	-	4133	406	-2969	1251	3169	4955
Grandininis pokytis, proc.	-	37,5	2,7	-19,1	9,9	22,8	29,1
Emigrantai, nedeklaruotą išvykimo, sk.	11700	17300	32500	15200	12700	6700	-
Grandininis pokytis, sk.	-	5600	15200	-17300	-2500	-6000	-
Grandininis pokytis, proc.	-	47,9	87,9	-53,2	-16,4	-47,2	-
Emigrantai iš viso, sk.	22732	32465	48071	27802	26553	23715	-
Grandininis pokytis, sk.	-	9733	15606	-20269	-1249	-2838	-
Grandininis pokytis, proc.	-	42,8	48,1	-42,2	-4,5	-10,7	-
Imigrantai, deklaruotą atvykimą, sk.	4728	5553	6789	7745	8609	9297	6487
Grandininis pokytis, sk.	-	825	1236	956	864	693	-2810
Grandininis pokytis, proc.	-	17,5	22,3	14,1	11,2	8	-30,2
Migracijos saldo, deklaruotos migracijos, sk.	-6304	-9612	-8782	-4857	-5244	-7718	-15483
Grandininis pokytis, sk.	-	-3308	830	3925	-387	-2474	-7765
Grandininis pokytis, proc.	-	52,5	-8,6	-44,7	8	47,2	-100,6

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Tarptautinė migracija. *Statistikos Departamentas*.

Visą analizuojamą laikotarpį, išskyrus 2006 m., augo emigrantų, deklaravusių savo išvykimą, skaičius. Didžiausi augimo tempai užfiksuoti stojimo į ES metais ir 2008 m., atitinkamai 37,5 proc., 22,8 proc. Iki 2006 m. deklaravusių savo išvykimą emigrantų santykinė dalis bendrame emigrantų skaičiuje kasmet buvo mažesnė, nei nedeklaravusių. Nuo 2007 m. iš Lietuvos išvyko daugiau tvirtai apsisprendusių, dėl savo išvykimo, ir savo apsisprendimą deklaravusių žmonių, nei nedeklaravusių išvykimo iš Lietuvos (žr. 3 pav.). Deklaruotos ir nedeklaruotos emigracijos santykio pokyčius galima paaiškinti keletu veiksnių. Pirma, augančiam deklaruotos emigracijos skaičiui įtakos turėjo socialinio tinklo formavimasis. Išvykstantieji buvo labiau užtikrinti, dėl isidarbinimo užsienio šalyse galimybių, todėl buvo linkę deklaruoti savo apsisprendimą išvykti. Antra, auganti deklaruojančių ir mažėjanti nedeklaruojančių savo išvykimo dalis yra susijusi su ekonominės tikslų šalių situacijos pokyčiais. Ekonominis sunkmetis prasidėjęs 2008 m. paskatino į užsienį vykti tuos, kurie yra labiau užtikrinti dėl darbo ir gyvenimo sąlygų tikslų šalyje. Nedeklaruotos emigracijos mažėjimui įtakos taip pat turėjo atsiradusi legalaus išvykimo ir įsidarbinimo tikslų šalyse galimybė, Lietuvai tapus ES nare, bei teisiniai susitarimai tarp Lietuvos ir tikslų šalių, atleidžiantys emigrantus nuo dvigubo darbo pajamų apmokeštinimo, dirbant užsienio šalyje.

3 pav. Deklaravusių ir nedeklaravusių savo išvykimą emigrantų dalis bendroje emigracijos apimtyje 2003 – 2008 m., proc.

Šaltinis: paveikslas sudarytas darbo autorės, remiantis Tarptautinė migracija. Lietuvos Statistikos Departamentas.

Analizuojamu laikotarpiu, iki 2008 m. kasmet augo deklaravusių savo atvykimą į Lietuvą skaičius, nors augimo tempas nuo 2006 m. mažėjo. Per šešerius metus į Lietuvą atvyko 42721 asmuo (remiantis oficialiąja statistika). Imigrantai, deklaravę savo atvykimą, sudarė mažiau nei pusę

(45,9 proc.) emigrantų, deklaruosiujų išvykimą, mažiau nei pusę (44,9 proc.) emigrantų, nedeklaravusiųjų išvykimo, mažiau nei ketvirtadalį (23,8 proc.) bendro emigrantų skaičiaus. 2003-2008 m. laikotarpiu Lietuvoje kasmet buvo daugiau išvykstančiųjų iš šalies nei grįžtančiųjų t.y. visą analizuojamą laikotarpį migracijos saldo išliko neigiamas (lyginant deklaruotos migracijos duomenis). Kasmet Lietuvos gyventojų skaičius dėl migracijos sumažėdavo daugiau nei 7000 žmonių. Didžiausias neigiamas migracijos saldo buvo 2008 m. – (-2474), mažiausias 2006 m. – (-4857). Emigrantų skaičiaus augimo tendencija išliko ir 2009 m., pasikeitus ekonominei aplinkai Lietuvoje. Būtent šiais metais nustojo augti imigruojančiųjų į Lietuvą skaičius.

Apibendrinant tarptautinės migracijos Lietuvoje rodiklių dinaminius pokyčius, analizuojamą laikotarpį galima išskirti 2006 m. Šiais metais užfiksuotas mažiausias deklaruosiujų savo išvykimą emigrantų skaičius (12602), ir vienintelis deklaruotos emigracijos sumažėjimas per visą laikotarpį (-19,1 proc). Nuo 2006 m. pradėjo mažėti ir kasmet mažėjo emigrantų, nedeklaravusiųjų savo išvykimo, ir bendras emigruojančiųjų iš Lietuvos skaičius. 2006 m. neigiamo migracijos saldo rodiklis buvo mažiausias per visą analizuojamą laikotarpį. Minėti rodiklių pokyčiai leidžia daryti išvadą, kad iki 2006 m. Lietuvai buvo būdinga trumpalaikė, “žvalgybinė”, “bandomoji” migracija neprarandant sąsajų su gimtąja šalimi, neplanuojant ilgalaikio gyvenamosios vietos pokyčio.

7 lentelėje pateikiamas Lietuvos emigrantų (18 metų ir vyresnių), deklaruosiujų savo išvykimą, pasiskirstymas pagal lytį.

7 lentelė

Emigrantų (18 m. ir vyresnių), deklaruosiujų išvykimą, pasiskirstymas pagal lytį 2003 – 2008m.

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	Δ
Viso, sk.	9108	12675	12923	10328	11218	14090	18788	12733
Grandininis pokytis, sk.	-	3567	248	2595	890	2872	4698	2415
Grandininis pokytis, proc.	-	39,2	2	-20,1	8,6	25,6	33,3	14,3
Vyrai, sk.	4189	5858	6178	4941	5264	6859	10149	6205
Grandininis pokytis, sk.	-	1669	320	1237	323	1595	3290	1352
Grandininis pokytis, proc.	-	39,8	5,5	-20	6,6	30,3	48	17,6
Lyginamasis svoris, proc.	46	46,2	47,8	47,8	46,9	48,7	54	48,2
Moterys, sk.	4919	6817	6745	5387	5954	7231	8639	6528
Grandininis pokytis, sk.	-	1898	-72	-1358	567	1277	1408	597
Grandininis pokytis, proc.	-	38,6	-1,1	-20,1	10,5	21,4	19,5	11,3
Lyginamasis svoris, proc.	54	53,8	52,2	52,2	53,1	51,3	46	51,8

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Emigrantai (18 m. ir vyresni), deklaravę išvykimą. Lietuvos Statistikos Departamentas.

Pasak Karalevičienės ir Matuzevičiūtės (2009), tyrusiųjų ekonomines migracijos priežastis, 2001 – 2002 m. migracijai buvo būdinga didesnė emigruojančiųjų vyrų dalis, lyginant su moterimis. Iš lentelės duomenų matyti, kad nuo 2003 m. pradeda didėti emigruojančiųjų moterų dalis. Remiantis Lietuvos Statistikos departamento informacija, galima teigti, kad emigruojančios moterys (18 m. ir vyresnės) vidutiniškai sudaro apie 51,8 proc. Tai, kad emigruojančių moterų santykinai yra daugiau nei vyrų ir, kad beveik pusę emigrančių sudaro ištekėjusios moterys, leidžia daryti išvadą, kad migracija iš trumpalaikės „žvalgybinės“ virsta ilgalaikė ir, kad vyksta šeimų susijungimo procesas. Tai, kad nuo 2008 m. emigruojančiųjų moterų dalis mažėja rodo naujo „žvalgybinės“ emigracijos etapo pradžią, kai į tikslo šali ekonominius tikslais išvyksta vienas iš šeimos narių, dažniausiai vyriškis.

Emigrantų pasiskirstymas pagal amžių analizuojamu laikotarpiu pateiktas 8 lentelėje. Remiantis lentelės duomenimis, galima teigti, kad didžiąją dalį emigrantų sudaro darbingo amžiaus žmonės (vidutiniškai apie 75,9 proc.). Šios emigrantų amžiaus grupės (20-59 m.) lyginamasis svoris analizuojamu laikotarpiu turėjo tendenciją mažėti iki 2008 m., nors šiai amžiaus grupei priklausančių emigrantų skaičius kasmet augo vidutiniškai po 12,1 proc., išskyrus 2006 m. Vidutiniškai apie penktadalį išvykstančiųjų iš Lietuvos sudaro vaikai ir jaunimas iki 19 metų. Šios amžiaus grupės dalis bendrame emigrantų skaičiuje turėjo tendenciją kasmet didėti vidutiniškai po 10,2 proc. kasmet, išskyrus 2004 m. ir 2008 m., kuriais minėtai amžiaus grupei priklausančių emigrantų lyginamasis svoris sudarė mažiau nei penktadalį visų išvykusiųjų. Tarp emigruojančiųjų auganti vaikų ir mokyklinio amžiaus jaunimo dalis yra dar vienas vykstančio šeimų susijungimo reiškinio rodiklis. Mažiausią iš Lietuvos išvykstančiųjų dalį sudaro solidaus amžiaus žmonės, vidutiniškai apie 3,7 proc. kasmet. Pensijinio amžiaus gyventojų emigracija taip pat leidžia daryti prielaidą apie tarptautinei emigracijai iš Lietuvos būdingą šeimų susijungimo procesą, pasireiškiantį ryšių su Lietuva nutrūkimu, emigracija su tikslu „dirbti“, o „gyventi“ tikslo šalyje, kai į tikslo šalis pas vaikus išvyksta tėvai. Tėvai – paskutinė grandis, jungianti emigrantą su Lietuva. Darant prielaidą, kad vienam 25-59 m. amžiaus emigrantui tenka vienas solidaus amžiaus emigrantas, galima daryti prielaidą, kad kasmet savo ateitį su tikslo šalimi apsisprendžia susieti vidutiniškai apie 5 proc. emigrantų, priklausančių 25 – 59 m. amžiaus grupei. Tai - besiformuojančios ilgalaikės migracijos bruožas.

Emigrantų, deklaravusių išvykimą, pasiskirtymas pagal amžių 2003 – 2008 m.

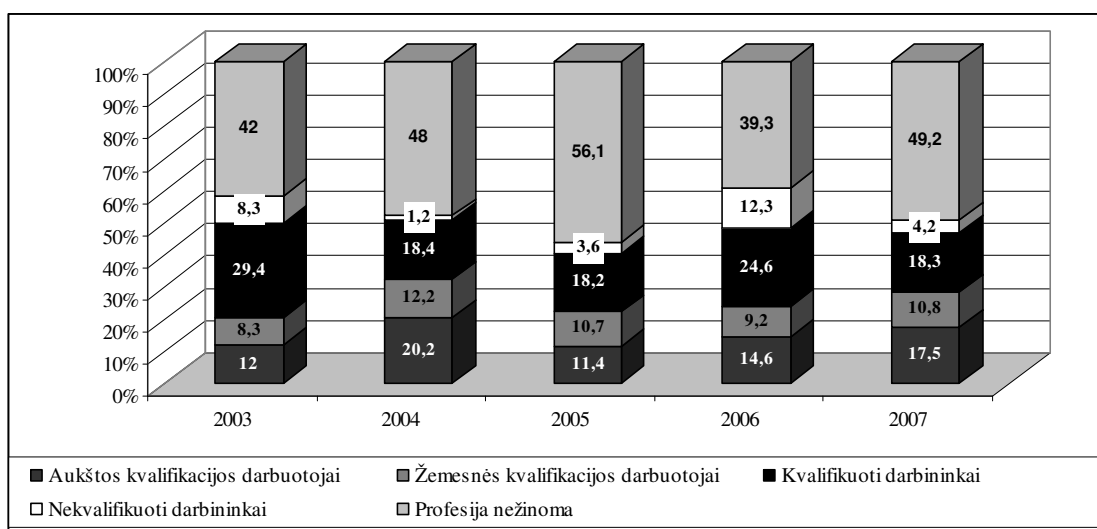
Amžius, m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	Δ
0-14 m.	1585	1978	2159	1891	2176	2397	2613	2115
Grandininis pokytis, sk.	-	397	181	-268	285	221	216	171,5
Grandininis pokytis, proc.	-	24,8	9,2	-12,4	15,1	10,2	9	9,3
Lyginamasis svoris, proc.	14,4	13	13,9	15	15,7	14,1	11,2	13,9
15-24 m.	2093	3442	3580	1677	2706	3133	3945	2939
Grandininis pokytis, sk.	-	1342	138	-1903	1029	427	812	308
Grandininis pokytis, proc.	-	64,5	4	-53,2	61,4	15,8	26	19,8
Lyginamasis svoris, proc.	19	22,7	23	13,3	19,4	18,4	18	19,1
25-59 m.	6717	9276	9379	7552	8466	10944	14851	9598
Grandininis pokytis, sk.	-	2559	103	-1827	914	2478	3907	1356
Grandininis pokytis, proc.	-	38	1,1	-19,5	11,8	29,3	35,7	16,1
Lyginamasis svoris, proc.	60,9	61,2	60,2	60	61,1	64,3	67,6	62,2
60 ir vyresni m.	637	469	453	482	505	541	561	521
Grandininis pokytis, sk.	-	-168	-16	29	23	36	20	-13
Grandininis pokytis, proc.	-	-26,4	-3,4	6,4	4,8	7,1	3,7	-1,3
Lyginamasis svoris, proc.	5,7	3,1	2,9	3,8	3,8	3,7	2,6	3,7

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Emigrantai, deklaravę išvykimą. Požymiai: lytis, amžius ir metai. Lietuvos Statistikos Departamentas.

Solidaus amžiaus emigrantų ir vaikų dalies sumažėjimas 2004 m. ir mažėjimas nuo 2008 m. rodo, kad minėtiems metams buvo būdinga „naujų emigrantų“ arba „žvalgybinės“ migracijos banga, kai sparčiausiai augo gyventojų, priskiriamų aktyviajai darbo jėgos grupei, ir jaunimo dalis. Tais pačiais metais mažėjo iš Lietuvos išsivežamų vaikų dalis. Nuo 2005 m. emigruojančių vaikų skaičius augo didžiausia pasiekta dalis buvo 2006-2007 m., atitinkamai 15 ir 15,7 proc. Tai rodo apie vykusį šeimų susijungimo procesą. 2004 m. 25-59 metų amžiaus emigrantų padaugėjo 38 proc., kadangi augo bendras deklaravusių išvykimą skaičius, o lyginamasis svoris padidėjo tik 0,3 proc. 2008 m. augimas buvo šiek tiek lėtesnis nei 2004 m. tačiau užimama dalis bendrame emigrantų, deklaravusių išvykimą skaičiuje augo 3,2 proc. Tai rodo 2008 m. parsidėjusį naują ekonominės emigracijos etapą.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad trumpalaikė ekonominė emigracija, remiantis kasmet išvykstančiųjų iš Lietuvos vaikų, jaunimo bei pagyvenusių žmonių skaičiumi, rodo ilgalaikės, negrįžtamos migracijos formavimosi tendenciją.

Remiantis Lietuvos Statistikos Departamento pateikiama informacija, galima teigti, kad emigracijai iš Lietuvos analizuojamu laikotarpiu yra būdingas „protų nutekėjimo“ procesas, kadangi didžiąją emigrantų dalį (vidutiniškai apie 35 proc. kasmet) sudaro skirtingos kvalifikacijos darbo jėga. Didžiausią dalį sudaro kvalifikuoti (žemiausios kvalifikacijos) darbininkai, vidutiniškai po 21,8 proc. kasmet. Antra, pagal lyginamąjį svorį bendrame emigrantų, nedeklaravusių išvykimo skaičiuje, yra aukštos kvalifikacijos emigrantų dalis, kuri kasmet vidutiniškai sudaro apie 15,1 proc. Apie 10,2 proc. emigrantų sudaro žemesnės kvalifikacijos darbuotojai. Mažiausią dalį (vidutiniškai 5,9 proc.) emigruojančiųjų sudaro nekvalifikuota darbo jėga. Maža nekvalifikuotų emigrantų dalis rodo, kad atsivėrusios naujų darbo rinkų galimybės gana menkai padėjo sumažinti valstybei tenkančią, nekvalifikuotų darbingo amžiaus gyventojų socialinę ir ekonominę našta.

4 pav. Nedeklaravusių savo išvykimo emigrantų (15 m. ir vyresnių) pasiskirstymas pagal kvalifikaciją 2003 - 2007 m., proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Emigrantai (15 m. ir vyresni), nedeklaravę išvykimo. Požymiai: kvalifikacijos lygmuo ir metai. Lietuvos Statistikos Departamentas.

Toks emigrantų pasiskirstymas pagal kvalifikaciją, ypač atsirandant anksčiau minėtai ilgalaikės emigracijos tendencijai, leidžia daryti išvadą, kad Lietuva negrįžtamai praranda investicijas į profesinį, aukštesnį ir aukštąjį išsilavinimą, praranda ekonominę, inovacinę ir mokslinį potencialą, kadangi didžiąją dalį išvykstančiųjų sudaro gyventojai, valstybės ruošti „kurti“ socialinę, ekonominę gerovę Lietuvoje.

Emigrantų pasiskirstymas pagal amžių, kvalifikaciją taip pat šeimų susijungimo procesą signalizuojantys vaikai, jaunimas bei pensijinio amžiaus žmonės rodo augančią grėsmę Lietuvos socialinei sistemai (ypatingai pensijū), demografinėi situacijai, viešųjų finansų sistemai, kadangi iš

Lietuvos daugiausia išvyksta darbingo amžiaus, kvalifikuoti žmonės. Kitaip tariant, iš Lietuvos išvyksta darbo jėga, o šeimos susijungimo proceso požymiai rodo, kad dalis darbo jėgos prarandama negrįžtamai.

Analizuojamu laikotarpiu visais metais Lietuvoje augo imigrantų skaičius. Didžiausias bendro imigrantų skaičiaus pokytis užfiksuotas 2005 m., kai atvykusiųjų į Lietuvą padaugėjo daugiau nei penktadaliu (22,3 proc.) Nuo 2005 m. iki 2008 m. absoliutus imigrantų skaičius didėjo, tačiau augimas kasmet lėtėjo. Analizuojant imigrantų pasiskirstymą pagal lytį, galima teigti, kad daugiau, kaip pusę atvykstančiųjų, vidutiniškai apie 56,1 proc. kasmet, sudaro vyrai (žr. 9 lent.). Didesnė dalis atvykstančiųjų į Lietuvą vyrų nei moterų buvo visą analizuojamą laikotarpį. Vyrų imigrantų skaičius augo reičiau nei bendras ir atvykstančiųjų į Lietuvą moterų skaičius. Vidutiniškai kasmet imigrantų vyrų padaugėdavo 16,4 proc. o moterų tik 12,4 proc. Imigrantės moterys kasmet sudaro vidutiniškai mažiau nei pusę (44,1 proc.) imigruojančiųjų.

9 lentelė

Imigrantų pasiskirstymas pagal lytį 2003 – 2008m.

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ
Viso sk.	4728	5553	6789	7745	8609	9297	7120
Grandininis pokytis, sk.	-	825	1236	956	864	693	915
Grandininis pokytis, proc.	-	17,5	22,3	14,1	11,2	8	14,6
Moterys	2134	2585	2973	3373	3832	3795	3115
Grandininis pokytis, sk.	-	451	388	400	459	-37	332
Grandininis pokytis, proc.	-	21	15	13,5	13,6	-1	12,4
Lyginamasis svoris, proc.	45,1	46,6	43,8	43,6	44,6	40,8	44,1
Vyrai	2594	2968	3816	4372	4777	5502	4005
Grandininis pokytis, sk.	-	374	848	556	405	725	582
Grandininis pokytis, proc.	-	14,4	28,6	14,6	9,3	15,2	16,4
Lyginamasis svoris, proc.		53,4	56,2	56,4	55,5	59,2	56,1

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Tarptautinė migracija Lietuvoje 2008 m. Statistikos departamentas.

Apibendrinant imigrantų Lietuvoje dinamiką 2003-2008 m. ir imigrantų pasiskirstymą pagal lytį 2003-2008 m., galima daryti prielaidą, kad vyraujanti imigrantų vyrų dalis rodo grįžtamąją migraciją į Lietuvą ir vykstantį šeimų susijungimo procesą.

Imigruojančių lietuvių skaičius nuo 2003 iki 2008 m. kasmet augo, vidutiniškai po 25,8 proc. kasmet, tačiau augimas kasmet lėtėjo. 2003-2008 m. didesnę dalį imigrantų sudarė lietuviai, vidutiniškai apie 61,5 proc. Iki 2007 m. imigruojančių lietuvių dalis augo. 2008 m. vieninteliai metai, kai ši imigrantų dalis mažėjo ir augo užsienio pilietybę turinčių imigrantų dalis.

Imigrantų pasiskirstymas pagal pilietybę 2003-2008 m.

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ
Užsienio šalies pilietis	3415	2156	2084	2237	2468	2960	2553
Grandininis pokytis, sk.	-	-1259	-72	153	231	492	-91
Grandininis pokytis, proc.	-	-36,9	-3,3	7,3	10,3	20	-0,5
Lyginamasis svoris, proc.	72,2	38,8	30,7	28,9	28,7	31,8	38,5
Lietuvis	1313	3397	4705	5508	6141	6337	4566
Grandininis pokytis, sk.	-	2084	1308	803	633	196	1005
Grandininis pokytis, proc.	-	58,7	38,5	17,1	11,5	3,2	25,8
Lyginamasis svoris, proc.	27,8	61,2	69,3	71,1	71,3	68,2	61,5

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Tarptautinė migracija Lietuvoje 2008 m. Statistikos departamentas.

Vertinant imigrantų, turinčių užsienio šalių pilietybę dinaminis pokyčius, galima teigti, kad Lietuvai tapus ES nare, užsieniečių, imigruojančių į Lietuvą, skaičius mažėjo. Tam įtakos turėjo instituciniai, teisiniai apribojimai, griežta Lietuvos imigracinė politika. Nuo 2006 m. Lietuvai tapus Šengeno zonos nare, užsieniečių imigracija ėmė augti. Nepaisant augančio imigruojančių užsienio piliečių skaičiaus, dėl spartesnės lietuvių imigracijos, užsienio šalies pilietybę turinčių imigrantų santykinė dalis (trečdalis imigrantų) 2006-2008 m. išliko gana pastovi. 2008 m., nepaisant ekonominio sunkmečio, imigruojančių užsienio šalies piliečių skaičiaus augimas (20 proc.) buvo didžiausias per visą analizuojamą laikotarpį.

Apibendrinant imigrantų pasiskirstymą pagal pilietybę, galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu imigracijos procesams Lietuvoje buvo būdingas lietuvių emigrantų grįžimas iš tikslo šalių. Užsienio šalių pilietybę turinčių imigrantų skaičiaus augimas ekonominio sunkmečiu laikotarpiu rodo, kad Lietuva, kaip ES valstybė, nepaisant ekonominio nuosmukio, yra patraukli imigrantams. Lietuvai liberalizavus imigracinę politiką tektų spręsti ne tik augančios lietuvių emigracijos, bet ir užsieniečių imigracijos problemas.

2005-2008 m. didžiausią dalį atvykstančių į Lietuvą sudarė 25-59 m. amžiaus grupei priklausantys imigrantai. Ši dalis kasmet sudarė daugiau nei pusę imigruojančių, vidutiniškai apie 64,5 proc. kasmet. Tai vienintelė amžiaus grupė, kurios absoliutus dydis ir užimama dalis kasmet augo. Atsižvelgiant, kad daugiau kaip pusę imigrantų sudaro lietuviai, vertinant imigrantų, priskiriamų 25-59 m., amžiaus grupei, kitimo tendencijas, galima teigti, kad ši grupė turi stipriausias sąsajas su Lietuva. Tokio amžiaus žmonės su gimtąja šalimi sieja šeimos ryšiai (vaikai, sutuoktinis, tėvai), užgyventas iki emigracijos turtas Lietuvoje. Šios amžiaus grupės imigrantų augimas taip pat rodo vykstantį šeimų susijungimo procesą. Ši amžiaus grupė priskiriama ekonomiškai aktyviai, „maitinančiajai“ visuomenės daliai.

Imigrantų pasiskirstymas pagal amžių 2005-2008 m.

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ
0- 14 m.	697	877	-	-	787
Grandininis pokytis, sk.	-	180	-	-	-
Grandininis pokytis, proc.	-	25,8	-	-	-
Lyginamasis svoris, proc	10	11	-	-	10,5
15-24 m.	1563	1669	1603	1634	1617
Grandininis pokytis, sk.	-	106	-66	31	24
Grandininis pokytis, proc.	-	6,8	-4	2	1,6
Lyginamasis svoris, proc	23	21,5	18,6	17,6	20,2
25-59 m.	4172	4849	5648	6334	5251
Grandininis pokytis, sk.	-	677	799	686	721
Grandininis pokytis, proc.	-	16,2	16,5	12,1	14,9
Lyginamasis svoris, proc	61,5	62,6	65,6	68,1	64,5
60 m. ir vyresni	357	350	405	369	370
Grandininis pokytis, sk.	-	-7	55	-36	4
Grandininis pokytis, proc.	-	-2	15,7	-8,9	1,6
Lyginamasis svoris, proc	5,3	4,5	4,7	4	4,6

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Emigrantai, deklaravę išvykimą. Požymiai: lytis, amžius ir metai. *Statistikos Departamentas*.

15-24 m. amžiaus jaunimas - antra pagal dydį imigrantų dalis. Šios grupės emigrantų ir absoliutus dydis, ir santykinė dalis nuo 2006 m. mažėjo. Į Lietuvą atvykstančio jaunimo sumažėjimas yra vienas iš imigracijos trūkumų. Tai galima paaiškinti, tuo, kad jaunimas lengviau integruojasi tikslo šalyse, nei vyresnio amžiaus, šeimas sukūrę, gyvenamąjį būstą Lietuvoje jau turintys emigrantai. Jaunimui būdingi silpnesni socialiniai ryšiai su Lietuva, nei vyresnio amžiaus imigrantams. 2005-2008 m. mažiausią dalį imigrantų sudarė 60 m. ir vyresnio amžiaus asmenys, vidutiniškai apie 4,6 proc. kasmet. Šios amžiaus grupės imigrantų skaičiaus augimas yra mažiausiai pageidaujamas, kadangi solidaus amžiaus gyventojų skaičiaus augimas reiškia „pravalgančiosios“ visuomenės dalies augimą ir socialinės apsaugos sistemos apkrovos didėjimą.

Apibendrinant imigrantų pasiskirstymą pagal amžių galima teigti, kad didžiausią ir kasmet augančią imigrantų dalį sudaro ekonomiškai aktyvus amžiaus asmenys. Galima daryti prielaidą, kad ekonominio augimo laikotarpiu Lietuva susigrąžina darbo jėgą. Mažėjanti jaunimo dalis bendrame imigrantų skaičiuje yra neigiamas reiškinys, ateityje tik paspartinsiantis vykstantį Lietuvos gyventojų senėjimo procesą.

Vidutiniškai apie 6,5 proc. kasmet sudaro imigruojantys iš Azijos. Atvykstančiųjų iš Azijos beveik perpus (42 proc.) sumažėjo Lietuvai tapus ES nare. Atsižvelgiant į griežtą Lietuvos imigracinę politiką, 2006-2007 m. išliekanti gana pastovi imigrantų iš Azijos dalis rodo, kad Lietuva

patraukli silpniau ekonomiškai išsivysčiusių regionų gyventojams. Tai patvirtina nedidelė, tačiau mažai kintanti imigrantų iš Afrikos dalis. Kasmet šiek tiek mažiau nei dešimtadalį (8,6 proc.) sudaro imigrantai, atvykę iš Amerikos. Šių imigrantų skaičius nuo 2003 m. iki 2007 m. kiekvienais metais padidėdavo maždaug po 132 emigrantus per metus. Didžiausias imigrantų, atvykusių iš Amerikos padidėjimas (91,9 proc.) užfiksuotas 2004 m. Nuo 2004 m. šių imigrantų dalis, lyginant su bendru imigrantų skaičiumi, išliko gana pastovi, šiek tiek mažesnė nei dešimtadalis. Apie 89,5 proc. imigruojančių iš Amerikos sudaro imigrantai iš JAV. Lyginant su bendru imigrantų skaičiumi, iš JAV į Lietuvą atvykstantieji, kasmet sudaro mažiau nei dešimtadalį (apie 7,7 proc.). Didžiausia imigrantų dalis kasmet į Lietuvą atvyksta iš Didžiosios Britanijos (apie 15,3 proc.). Daugiau nei tris su puse karto imigruojančių iš Didžiosios Britanijos padaugėjo 2004 m. Tam įtakos turėjo institucinių kliūčių, ribojusių ekonominę migraciją iš Lietuvos į Didžiąją Britaniją, išnykimas. Iki Lietuvos narystės ES laikotarpiu nelegaliai į Didžiąją Britaniją išvykę lietuviai, išnykus teisiniams imigracijos į Didžiąją Britaniją apribojimams bei deportacijos grėsmei, pasinaudojo galimybe grįžti į Lietuvą. Toks ryškus imigrantų skaičiaus pokytis rodo, kad panaikinus kliūtis ekonominei migracijai, šis procesas sėkmingai gali būti skatinamas. Analizuojamu laikotarpiu kasmet augo atvykstančių iš dar vienos lietuvių emigrantų tarpe populiaros tikslo šalies - Airijos skaičius. Iš Airijos į Lietuvą atvykstantieji kasmet sudarė apie 6,9 proc. bendro imigrantų skaičiaus. Lyginant imigrantų iš Didžiosios Britanijos ir Airijos dalį su emigruojančiųjų į šias šalis santykiniu svoriu bendrame emigrantų skaičiuje, pastebima, kad iš Lietuvos išvykstančių į minėtas tikslo šalis dalis yra didesnė, nei iš šių šalių atvykstančių. Iš Didžiosios Britanijos atvykstantys sudaro apie septintadalį imigrantų, o emigruojantieji į Didžiąją Britaniją sudaro apie ketvirtadalį išvykstančių iš Lietuvos. Analizuojamu laikotarpiu imigravę į Lietuvą iš Airijos kasmet sudarė apie 6,9 proc. visų imigrantų, o išvykstantieji iš Lietuvos į šią tikslo šalį sudarė beveik dešimtadalį (9,5 proc.) visų emigravusių. Analizuojamu laikotarpiu labiausiai sumažėjo imigrantų iš Vokietijos dalis, lyginant 2004 m. ir 2008 m., imigrantų prieš tai gyvenusių Vokietijoje dalis bendrame imigrantų skaičiuje sumažėjo beveik perpus, nuo 11,3 proc. iki 6,1 proc. Kaip ir kitose lietuvių emigrantų tarpe populiariose tikslo šalyse, taip ir Vokietijos atveju, imigruojančiųjų iš šios tikslo šalies skaičius sparčiausiai augo pirmaisiais Lietuvos narystės ES metais. Sąlyginai nedidelė ir gana pastovi, sudaranti apie 3,4 proc. analizuojamu laikotarpiu, buvo imigruojančiųjų iš Ispanijos dalis.

Apibendrinant imigrantų pasiskirstymą pagal ankstesnę gyvenamą vietą, galima teigti, kad daugiausia imigrantų į Lietuvą 2003-2008 m. atvyko iš Europos valstybių. Pagrindinės šalys, iš kurių atvyksta imigrantai, sutampa su emigracijos tikslo šalimis - Didžiąja Britanija, Airija,

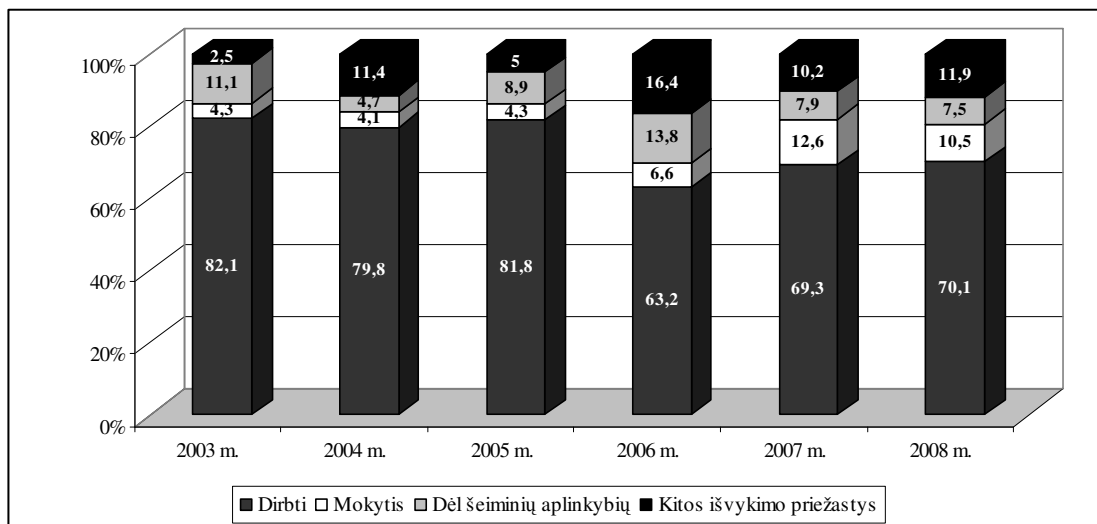
Ispanija, JAV, Vokietija. Nuo 2004 m. didėjantis skaičius ir nežymiai kintanti imigrantų iš Afrikos dalis bei svyruojantis atvykstančiųjų iš Azijos skaičius ir šiek tiek mažėjantis iš šios šalies atvykstančiųjų dalis bendrame imigrantų skaičiuje rodo, kad Lietuva, kaip ES narė, ekonomiškai išsivysčiusi tikslo šalis, yra patraukli silpniau išsivysčiusių regionų gyventojams, kurie nepaisant griežtos Lietuvos imigracinės politikos, sudaro nors ir mažą, tačiau gana stabilų atvykstančiųjų į Lietuvą dalį.

2.2. Lietuvos ir migracijos šalių ekonominių ir socialinių rodiklių skirtumų analizė

Tiek tarptautinės migracijos teorijos, tiek lietuvių tyrėjai, analizavę tarptautinės migracijos procesus Lietuvoje, akcentuoja ekonominių ir socialinių veiksnių įtaką migracijai. Siekiant geriau suprasti išvykstančių iš Lietuvos ir atvykstančių migrantų motyvus, vertinami ekonominių ir socialinių rodiklių Lietuvoje ir pagrindinėse tikslo šalyse skirtumai.

2.2.1. Lietuvos ir pagrindinių migracijos šalių ekonominių rodiklių skirtumų analizė

Šiandieniniams tarptautinės migracijos procesams yra būdingos ekonominės priežastys. Emigrantų pasiskirstymas pagal nurodytas išvykimo priežastis pateiktas 5 paveiksle:

5 pav. Emigrantų pasiskirstymas pagal išvykimo priežastį 2003 – 2008 m., proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Emigrantai, nedeklaravę išvykimo . Požymiai: išvykimo priežastis, statistiniai rodikliai ir metai. Lietuvos Statistikos Departamentas.

5 paveikslo duomenys rodo, kad 2003–2008 m. iš Lietuvos emigravusių gyventojų pagrindinis tikslas buvo įsidarbinimas tikslo šalyje. Šią priežastį kasmet vidutiniškai nurodė po 74,4 proc.

išvykusių. Nuo 2006 m. išvykstančiųjų su tikslu įsidarbinti santykinė dalis kasmet vidutiniškai tesudarė 67,5 proc., t.y. net 13,7 proc. mažiau nei 2003 – 2005 m. laikotarpiu. Susirūpinimą kelia grėsmingai išaugusi emigruojančių su tikslu mokytis dalis. Iki 2005 m. išvykusieji su tikslu mokytis kasmet tesudarydavo vidutiniškai apie 4,2 proc. išvykusių. Vertinant emigravusiųjų su tikslu mokytis pokyčius 2006 – 2008 m., matoma šios emigrantų dalies augimo tendencija, kadangi kasmet jie sudarydavo vidutiniškai apie dešimtadalį (9,9 proc.) išvykusiųjų. Tai galima paaiškinti tebesitęsiančia švietimo sistemos reforma. Gana svyruojantis yra išvykusiųjų dėl šeimyninių aplinkybių pasiskirstymas analizuojamu laikotarpiu. Vertinant šios emigrantų grupės lyginamojo svorio pokyčius, galima išskirti 2003 m. ir 2006 m., kuriais minėta emigrantų grupė sudarė didesnę dalį išvykusiųjų nei kitais laikotarpiais, atinkamai 11,1 proc. ir 13,8 proc. Galima daryti išvadą, kad būtent šiais metais aktyviausiai vyko šeimų susijungimo procesas. Tais pačiais metais iš Lietuvos emigravo didžiausias skaičius vaikų ir jaunimo iki 19 m. ir pensijinio amžiaus žmonių.

Apibendrinant emigrantų pasiskirstymą pagal išvykimo priežastis, galima teigti, kad pagrindine priežastimi išlieka ekonominiai motyvai, kylantys dėl Lietuvos ir tikslo šalių ekonominio išsivystimo netolygumo.

Pagrindinės emigrantų tikslo šalys pateiktos 12 lentelėje:

12 lentelė

Emigrantų pasiskirstymas pagal tikslo šalis 2003 – 2008 m., proc.

Metai Šalis	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	Rangas
Airija	3	7	13	10	12	12	13	2
Ispanija	4	5	5	6	6	5	6	5
Jungtinės Amerikos Valstijos	21	20	13	14	11	10	8	3
Didžioji Britanija	9	23	27	26	26	26	26	1
Vokietija	11	11	9	9	9	8	6	4
Kitos šalys	53	34	32	35	36	38	41	
<i>Emigrantai, deklaruojantys išvykimą</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės, remiantis Emigrantai, deklaruojantys išvykimą. Požymiai: būsima gyvenamoji vieta (valstybė) ir metai. Lietuvos Statistikos departamentas.

Iki Lietuvos narystės ES pradžios daugiau nei penktadalį (21 proc.) emigrantų sudarė išvykusieji į JAV. Antroje vietoje populiariausia pagal emigrantų pasirinkimą buvo Vokietija. Šią šalį 2003 m. pasirinko šiek tiek daugiau nei dešimtadalį (11 proc.) išvykusiųjų. Truputį mažiau nei dešimtadalį (9 proc.) išvyko į Didžiąją Britaniją. Lietuvai tapus ES nare ir prasidėjus laisvam asmenų judėjimui ES ribose pagrindinėmis tikslo šalimis ir toliau išliko 12 lentelėje išvardintos valstybės, tačiau jų

išsidėstymas pagal emigravusiųjų skaičių kito. Nuo 2004 m. lydere pagal imigruojančių lietuvių skaičių tapo Didžioji Britanija, kuri savo pozicijos neprarado iki pat analizuojamo laikotarpio pabaigos, kasmet vidutiniškai sulaukdavusi ketvirtadali (25,6 proc.) Lietuvos emigrantų. Nuo 2004 m. pradėjo didėti emigruojančiųjų į Airiją dalis. Kasmet šią šalį pasirinkdavo vidutiniškai apie dešimtadalis emigrantų.

Apibendrinant emigrantų pasiskirstymą pagal tikslo šalis, galima daryti išvadą, kad iki Lietuvos narystės ES dominavusi tarp emigrantų JAV, nuo 2004 m. savo poziciją užleido ES šalims, į kurias nuo 2005 m., kasmet išvyksta daugiau nei pusė emigrantų.

Remiantis migracijos priežasčių teorijomis, emigruoti skatina gimtosios šalies ir tikslo šalių ekonominiai, socialiniai skirtumai. Pagrindinių Lietuvos ir tikslo šalių makroekonominių rodiklių palyginimas pateiktas (6 Priede). Lyginant Lietuvos ir tikslo šalių ekonominius rodiklius, matyti, kad Lietuvos ekonominė situacija analizuojamu laikotarpiu buvo prastesnė, nei tikslo šalių. 2003-2008 m. visų tikslo šalių BVP 1 gyventojui viršijo ES vidurkį. Didžiausias BVP 1 gyventojui analizuojamu laikotarpiu buvo Airijoje, Didžiojoje Britanijoje ir vidutiniškai viršijo ES vidurkį atitinkamai po 44 proc. ir 22,2 proc. Lietuvos BVP 1 gyventojui, nors ir kasmet artėjo prie ES vidurkio, tačiau atotrūkis vis tiek išliko gana didelis (38,8 proc.). Didžiausias atotrūkis BVP 1 gyventojui analizuojamu laikotarpiu buvo tarp tų tikslo šalių, į kurias išvyko didžiausia dalis emigrantų (Didžioji Britanija, Airija). Apibendrinant galima daryti prielaidą, kad emigruojančių lietuvių apsisprendimą įtakoja ekonominis tikslo šalies išsivystymo lygis, kuo jis aukštesnis, tuo daugiau emigrantų renkasi tą šalį.

Lyginant Lietuvos ir tikslo šalių nedarbo lygį, matyti, kad daugiausia emigrantų iš Lietuvos analizuojamu laikotarpiu sulaukusių tikslo šalių nedarbo lygis buvo žemas, vidutiniškai kasmet beveik perpus mažesnis nei ES vidurkis. Lyginant Lietuvos nedarbo lygio pokyčius su ES vidurkiu ir tikslo šalimis, Lietuvos nedarbo lygis viršijo ES vidurkį ir visų tikslo šalių nedarbo lygį tik iki 2004 m., o vėlesniu laikotarpiu viršijo tik Airijos ir Didžiosios Britanijos nedarbo lygį.

Apibendrinant nedarbo lygio pokyčius, galima daryti prielaidą, kad didesnę dalis emigrantų renkasi tikslo šalis, kuriose nedarbo lygis yra žemesnis. Tai, kad emigruojančiųjų skaičius Lietuvoje kasmet augo, net esant lyginant su tikslo šalimis žemam nedarbo lygiui, rodo, kad žmones išvykti skatina ne tik ekonominės priežastys. Emigraciją skatina susiformavęs socialinis tinklas, nuo 2005 m. skatinęs emigruoti į Ispaniją ir Vokietiją, kuriose nedarbo lygis buvo aukštesnis ne tik už Lietuvos, bet ir už ES vidurkį.

Vienas iš pagrindinių „stūmos“ veiksnių - minimalaus darbo užmokesčio dydis Lietuvoje, lyginant su ES šalimis. Minimalus darbo užmokestis Lietuvoje, nors per analizuojamą laikotarpį ir padidėjo 86 proc., tačiau išliko beveik tris kartus mažesnis už ES vidurkį, daugiau nei šešis kartus mažesnis už minimalų darbo užmokestį Airijoje, daugiau nei penkis kartus mažesnis už minimalų darbo užmokestį Didžiojoje Britanijoje.

Nors minimalus darbo užmokestis aktualesnis nekvalifikuotai ar žemos kvalifikacijos darbo jėgai, tačiau ryškūs skirtumai tarp Lietuvos ir tikslo šalių minimalaus darbo užmokesčio dydžio yra traukos veiksnys ne tik aukštesnės kvalifikacijos, bet ir aukštos kvalifikacijos, jauniems, darbo patirties neturintiems emigrantams.

Kadangi ne visi dirbantieji Lietuvoje gauna minimalų darbo užmokestį ir ne visi emigravusieji tikslo šalyje dirba už minimalų atlygį, detalesnes galimo uždarbio tikslo šalyje galimybes parodo vidutinio grynojo darbo užmokesčio skirtumai. Tarp Lietuvos ir tikslo šalių vidutinio grynojo darbo užmokesčio skirtumai yra dar didesni, nei minimalaus darbo užmokesčio. Pagal vidutinio darbo užmokesčio dydį išsiskiria Vokietija, kurioje 2003 m. per metus buvo galima vidutiniškai uždirbti 11 kartų daugiau nei Lietuvoje. Iki 2007 m. šis skirtumas sumažėjo nuo 11 iki 4 kartų. Per visą analizuojamą laikotarpį uždarbio galybės mažiausiai skyrėsi Lietuvoje ir Ispanijoje. Vidutinis grynasis darbo užmokestis 2003 m. buvo mažesnis už Ispanijos beveik 6 kartus ir per analizuojamą laikotarpį sumažėjo iki šiek tiek daugiau nei 3 kartų. Nepaisant radikalaus vidutinio grynojo darbo užmokesčio skirtumo, emigrantų, išvykstančių į Ispaniją, dalis išliko pati mažiausia ir stabiliausia (žr. 12 lent.). Daugiau nei šešis kartus analizuojamo laikotarpio pradžioje skyrėsi uždarbio galybės Lietuvoje ir Airijoje (6,6 karto). Nors iki analizuojamo laikotarpio pabaigos šis skirtumas sumažėjo iki 4 kartų, tačiau į Airiją emigruojančiųjų dalis kasmet augo. Lietuvos ir Didžiosios Britanijos vidutinio metinio grynojo darbo užmokesčio skirtumas per analizuojamą laikotarpį pakito nuo 9,6 iki 6,3 kartų, tačiau šie pokyčiai neturėjo didelės įtakos ir emigravusiųjų į Didžiąją Britaniją dalis nuo 2006 m. išliko didžiausia.

Apibendrinant ekonominių pokyčių skirtumus tarp Lietuvos ir emigrantų tikslo šalių, galima daryti išvadą, kad tarp Lietuvos ir tikslo šalių yra gana didelis ekonominis atotrūkis ir net teigiami ekonominių rodiklių pokyčiai nesustabdo emigruojančiųjų iš Lietuvos srauto ir nekeičia pasiskirstymo pagal tikslo šalis. Faktas, kad iš Lietuvos kasmet gana stabiliai emigruojama į didesnio nedarbo šalis, mažai besiskiriančias uždarbio galimybėmis leidžia daryti prielaidą, kad emigraciją stipriai įtakoja socialiniai ryšiai. Kasmet mažėja atotrūkis tarp Lietuvos ir tikslo šalių minimalaus mėnesinio ir vidutinio grynojo darbo užmokesčio rodiklių, tačiau augantys emigrantų

skaičius ir mažai kintančios pasiskirtymo pagal tikslo šalis proporcijos rodo, kad emigracijos srautai vargu ar pasikeistų, augant minimalaus darbo užmokesčio dydžiui arba vidutiniam darbo užmokesčiui. Mažėjantys, bet vis dar išliekantys gana dideli ekonominiai skirtumai ir nemažėjanti emigracija rodo, kad ekonominės priežastys vis dar yra stipriai motyvuojančios, tačiau emigrantus veikia ir kiti emigraciją skatinantys veiksniai.

2.2.2.Lietuvos ir pagrindinių migracijos šalių socialinių rodiklių skirtumų analizė

Trumpalaikiai ekonominei migracijai yra būdingos ekonominės priežastys, dažniausiai gimtosios šalies ir tikslo šalių ekonominių rodiklių skirtumai, aptarti prieš tai. Tarptautinės migracijos Lietuvoje kitimo tendencijos rodo, kad vyksta šeimų susijungimo procesas, emigracijos augimą skatina socialinio tinklo formavimasis, išvykstančiųjų pensijinio amžiaus žmonių ir vaikų bei jaunimo dalis rodo ilgalaikės negrįžtamos migracijos formavimosi tendencijas. Ilgalaikės migracijos formavimuisi už ekonominius, ne mažiau yra svarbūs socialiniai veiksniai. Socialinių Lietuvos ir tikslo šalių rodiklių skirtumai pateikti 43 priede. Visą analizuojamą laikotarpį Lietuvos socialinės apsaugos išlaidų rodikliai buvo daugiau nei tris kartus mažesnis už tikslo šalių. Tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad atotrūkis (visų rodiklių) kasmet mažėjo.

Analizuojamu laikotarpiu Lietuvos bendros socialinės apsaugos išlaidos, tenkančios 1 gyventojui, labiausiai skyrėsi nuo Vokietijos (vidutiniškai 9,6 karto) ir Didžiosios Britanijos (vidutiniškai 9 kartus). Už ES vidurkį Lietuvos socialinių išlaidų dalis, tenkanti vienam gyventojui, kasmet vidutiniškai buvo mažesnė 7,3 karto. Mažiausi skirtumai, lyginant bendras socialines išlaidas, buvo tarp Lietuvos ir Ispanijos. Lietuva socialinei apsaugai kasmet išleisdavo vidutiniškai 4,7 kartus mažiau.

Daugiau nei bendros išlaidos skiriasi socialinės apsaugos išlaidų dalis šeimoms ir vaikams. Didžiausi skirtumai analizuojamu laikotarpiu buvo su Airija ir Vokietija. Lietuvos socialinės apsaugos išlaidos šeimoms ir vaikams 1 gyventojui kasmet buvo daugiau nei 12 kartų mažesnės už analogišką Airijos ir Vokietijos rodiklį. Mažiausi skirtumai buvo tarp Lietuvos ir Ispanijos, vidutiniškai apie 3 kartus kasmet.

Lyginant Lietuvos ir tikslo šalių išlaidas pensijoms, tenkančias vienam gyventojui, matyti, kad didžiausias šio rodiklio skirtumas analizuojamu laikotarpiu buvo su Vokietijos ir Didžiosios Britanijos rodikliais. Lietuvoje socialinės apsaugos, pensijoms skirta suma 1 gyventojui buvo atitinkamai mažesnė nei minėtų šalių 8,7 ir 7,6 karto. Lietuvos pensijų išlaidos 1 gyventojui mažiausiai skyrėsi nuo Airijos ir Ispanijos (kasmet mažesnės 4,2 karto).

Gyventojų pasiskirstymo pagal amžiaus grupes Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2008 m. vidurkis, proc.

Amžiaus grupė	Lietuva	Airija	Ispanija	Didžioji Britanija	Vokietija
0-19 m.	4,6	7,3	5,1	5,7	4,4
20-59 m.	76,2	80,4	66,3	65,3	59,1
Vyresni nei 60 m.	19,2	12,3	28,6	29	36,5
2003-2008 m. vidutinis metinis gyventojų skaičius	100	100	100	100	100

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Average population by sex and five-year age groups. Eurostat.

Tęsiant socialinės apsaugos rodiklių skirtumo Lietuvoje ir tikslo šalyse analizę, tikslinga palyginti socialinių išmokų sumas, tenkančias 1 gyventojui, su gyventojų pasiskirstymu pagal amžiaus struktūrą (žr. 13 lent.). Remiantis lentelėje pateikta informacija ir staistiniais duomenimis apie socialinės apsaugos išmokas (žr. 43 priedą), galima daryti prielaidą, kad geriausia socialinė situacija jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus iki 19 m, yra Vokietijoje. Šioje tikslo šalyje socialinės apsaugos išlaidų dydis šeimoms ir vaikams, 1 gyventojui yra didžiausias, nors 0-19 m. amžiaus grupei priklausančių gyventojų dalis yra mažiausia, lyginant tiek su Lietuva, tiek su kitomis tikslo šalimis. Taip pat Vokietijoje, lyginant su kitomis šalimis, mažiausią dalį sudaro 20-59 m. amžiaus gyventojai, kuriuos galima pavadinti „išlaikančiąja“ visuomenės dalimi. Vokietijoje pensijinio amžiaus žmonės taip pat sudaro žymiai didesnę dalį nei kitose šalyse. Nepaisant to, kad 40,9 proc. Vokietijos gyventojų sudaro „pravalgantieji“ (vaikai, jaunimas, pensininkai), šios šalies socialinei apsaugai skiriamos sumos, tenkančios vienam gyventojui, yra didžiausios.

Santykinais maža vaikų ir jaunimo, pensijinio amžiaus žmonių dalis Lietuvoje, lyginant su kitomis tikslo šalimis, ir socialinių išlaidų 1 gyventojui dydžiai patvirtina, kad socialinės apsaugos sistema yra patrauklesnė tikslo šalyse.

Pasak Lazutkos (2003), gyventojų pajamų nelygybė siejama su tokiais visuomenės reiškiniais kaip skurdas, blogesnė sveikata, smurtas, psichologinis stresas, mažėjantis socialinis visuomenės solidarumas, nevienodos išsilavinimo galimybės, didesnis mirtingumas. Gyventojų pajamų nelygybės Lietuvoje ir tikslo šalyse skirtumus rodo Gini koeficientas (žr. 14 lentelę).

Gini koeficientas (proc.) Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003 – 2008 m.

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
Lietuva	-	-	36	35	34	34
Airija	31	32	32	32	31	30
Ispanija	31	31	32	31	31	31
Didžioji Britanija	34	-	34	32	33	34
Vokietija	-	-	26	27	30	30
ES 27	-	-	30	30	31	31

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Gini coefficient. Eurostat.

Apibendrinant lentelės duomenis, galima teigti, kad Lietuvoje gyventojų pajamos pasiskirsčiusios netolygiausiai lyginamųjų šalių tarpe. Tačiau pajamų nelygybės rodiklis kasmet po 1 proc. mažėja. Mažiausia gyventojų pajamų nelygybė, remiantis Gini koeficientu analizuojamu laikotarpiu buvo Vokietijoje (apie 28,3 proc.). Vokietijos Gini koeficientas nei vienais metais nesiekė ES 27 vidurkio. Lyginant gyventojų pajamų nelygybę Lietuvoje ir daugiausia emigrantų sulaukiančiose tikslo šalyse Airijoje bei Didžiojoje Britanijoje, galima teigti, kad Gini koeficiento skirtumai nėra dideli, siekiantys iki 4 proc. Kadangi visose analizuojamose šalyse, išskyrus Vokietiją iki 2006 m., Gini koeficientas buvo 30 ir didesnis, galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu ir Lietuva, ir tikslo šalys susidūrė su esminiais gyventojų pajamų pasiskirstymo netolygumais.

Apie šalies išsivystymo lygį, gyvenimo kokybę, saugumą galima spręsti iš demografinių rodiklių skirtumų. Pagal mirusiųjų skaičių, tenkantį tūkstančiui gyventojų, Lietuva tiek lyginant su tikslo šalimis, tiek su kitomis ES valstybėmis, yra tarp lyderių. Aukštam ir kasmet augančiam mirtingumo rodikliui, be abejo, įtakos turi dėl migracijos mažėjanti jaunų gyventojų dalis. Kita vertus, lyginant Lietuvą su sparčiai „senėjančia“ Vokietija, kurioje garbaus amžiaus gyventojai sudaro daugiau nei trečdalį, aukštas mirtingumo lygis neatsiejamas nuo gyvenimo kokybės, socialinių paslaugų išvystymo lygio ir prieinamumo, psichologinio šalies klimato. Mirtingumo lygis didesnis vietovėse, kur mažiau prieinamos socialinės, medicininės, švietimo paslaugos. Prastesnę gyvenimo kokybę ir mažesnę saugumą Lietuvoje, lyginant su tikslo šalimis rodo aukštesnis žuvusiųjų keliuose skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų. Žuvusiųjų keliuose skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, Lietuvoje dvigubai didesnis nei ES vidurkis ir daugiau nei tris kartus viršija Didžiosios Britanijos rodiklį (žr. 8 priedą). Kadangi Lietuvos kelių infrastruktūra ir transporto priemonių prieinamumas yra pakankamai išvystyta lyginant su ES šalimis, ryškūs mirtingumo keliuose skirtumai rodo žmogiškojo faktoriaus ženkliai įtaką ir nesaugumą.

Pasak Potratz (2009), išsivysčiusiose šalyse gimstamumo rodiklio augimas tiesiogiai priklauso nuo finansinės šeimos gerovės. Visą analizuojamą laikotarpį, išskyrus 2008 m., Lietuvos suminis gimstamumo rodiklis, lyginant su tikslo šalimis, buvo mažiausias (nors nuo narysės ES pradžios augo) ir nesiekė ES vidurkio. Gimstamumo Lietuvoje rodiklio augimą iki 2007 m. įtakojo ekonomikos augimas, o tai, kad 2008 m. gimstamumas Lietuvoje buvo didesnis nei Vokietijoje ir Ispanijoje, įtakojo nuo 2007 m. pradėtos taikyti demografinės politikos skatinimo priemonės (motinystės atostogų ilginimas, išmokų didinimas). Remiantis suminiu gimstamumo rodikliu, palankiausia tikslo šalis jaunoms šeimoms analizuojamu laikotarpiu buvo Airija ir Didžioji Britanija. Jose visą analizuojamą laikotarpį suminis gimstamumo rodiklis išliko didžiausias.

Vertinant Lietuvos ir tikslo šalių demografinius skirtumus – aukštą mirtingumą, didelį žuvusiųjų keliuose skaičių, mažą, nors pastaraisiais metais sparčiai augusį suminį gimstamumo rodiklį, galima teigti, kad Lietuva lyginant su tikslo šalimis yra „nesaugesnė“ tiek psichologiniu, tiek finansiniu, tiek kriminaliniu aspektu ir gyvenimo kokybė yra geresnė tikslo šalyse.

Remiantis migracijos priežasčių teorijomis, vienu iš tikslo šalies pasirinkimo kriterijų įvardijamas atstumas tarp šalių ir susisiekimo kąštai. Atstumai tarp Lietuvos ir tikslo šalių sostinių bei kelionės lėktuvu, autobusus ir nuosavu automobiliu kainos pateiktos 15 lentelėje:

15 lentelė

Kelionės išlaidos ir atstumai tarp Lietuvos ir tikslo šalių sostinių

	Airija	Ispanija	Didžioji Britanija	Vokietija
Atstumas tarp sostinių, km	2049 km	3262 km	1990 km	987 km
Kelionės lėktuvu iki tikslo šalies sostinės kaina, Lt į vieną pusę *	313 Lt	495 Lt	332 Lt	353 Lt
Kelionės autobusu iki tikslo šalies sostinės kaina, Lt į vieną pusę **	–	–	413,25 Lt	230,14 Lt
Kelionės automobiliu iki tikslo šalies sostinės išlaidos, Lt į vieną pusę ***	746,03 Lt	1016 Lt	653,09 Lt	286,18 Lt

* Pateikiama balandžio 15 d. tinklapyje www.tiesiai.lt pigiausio bilieto 1 suaugusiam asmeniui kaina, įskaitant papildomus mokesčius.

** Pateikiama balandžio 15 d. tinklapyje www.ecolines.net pigiausios bilieto 1 suaugusiam asmeniui kaina.

*** www.viamichelin.com pateikiamos ekonomiškiausio maršruto išlaidos 1 lengvajam automobiliui (mažalitražis hečbekas), įskaitant išlaidas benzinui ir kelių mokesčiams, į vieną pusę.

- Nėra maršrutų.

Skirtingai nuo pirmųjų migracijos priežasčių teorijų, kuriose buvo akcentuojama atstumų tarp miestų svarba migracijos procesams, šiandieniniame išsivysčiusiame pasaulyje, kai vartotojams prienamos įvairios transporto priemonės, aktualesniu veiksnium tampa kelionės kaina. Nors atstumas Vilnius – Berlynas yra daugiau nei dvigubai mažesnis, nei iki Vilnius - Londonas arba Vilnius -

Dublinas, tačiau kelionės kainos lėktuvu į Didžiąją Britaniją ir Airiją yra pigesnės. Galima daryti prielaidą, kad populiariausios transporto priemonės, emigrantų tarpe lėktuvų bilietų kainos yra ne tik traukos veiksnys, renkantis tikslo šalį, bet ir migracijos procesų pasekmė, kadangi lėktuvo bilietai pigiausi skrendant į tikslo šalis, populiariausias Lietuvos emigrantų tarpe.

16 lentelė

Vidutinio mėnesinio grynojo darbo užmokesčio dalis, kurią sudaro kelionės lėktuvu išlaidos 1 asmeniui į tikslo šalį

	Vidutinio mėnesinio grynojo darbo užmokesčio dalis, kurią sudaro kelionės lėktuvu išlaidos į tikslo šalį *				
	<i>Lietuvos gyventojų</i>	<i>Airijos gyventojų</i>	<i>Ispanijos gyventojų</i>	<i>Didžiosios Britanijos gyventojų</i>	<i>Vokietijos gyventojų</i>
<i>Vilnius - Dublinas</i>	26 proc.	6,4 proc.			
<i>Vilnius - Madridas</i>	41,4 proc.		12,2 proc.		
<i>Vilnius - Londonas</i>	27,8 proc.			4,4 proc.	
<i>Vilnius - Berlynas</i>	29,6 proc.				4,8 proc.

* Skačiuojamos kelionės lėktuvu išlaidos 1 suaugusiam asmeniui, į vieną pusę, skrendant iš Vilniaus.

Iš lentelės duomenų matyti, kad Lietuvos gyventojas kelionei, iki pagrindinių emigrantų tikslo šalių, turėtų skirti nuo 26 iki 41,4 proc. savo vidutinio grynojo darbo užmokesčio, kai tuo tarpu dirbantis kurioje nors iš analizuojamų tikslo šalių, tokioms išlaidoms turėtų skirti tik nuo 4,4, proc. iki 12,2 proc. vidutinio grynojo mėnesinio darbo užmokesčio. Mažiausią dalį darbo užmokesčio kelionės lėktuvu išlaidoms turi skirti emigruojantys į Didžiąją Britaniją (4,4 proc.). Šiek tiek daugiau, nei dešimtadalį grynojo mėnesinio darbo užmokesčio kelionei lėktuvu tektų išleisti emigruojantiems į Vokietiją. Apibendrinant galima daryti prielaidą, kad nepaisant skirtingų atstumų iki tikslo šalių, kelionės išlaidų dydžiai yra gana panašūs. Tačiau vertinant kelionės išlaidų ir vidutinio darbo užmokesčio santykį, palankiausia situacija emigracijai į Didžiąją Britaniją.

Ekonominių ir socialinių rodiklių skirtumų analizė, leido nustatyti ryškius ekonominius, socialinius Lietuvos ir tikslo šalių skirtumus. Nors ekonominio augimo laikotarpiu visi Lietuvos ekonominiai, socialiniai rodikliai (kurių augimas yra pageidaujamas) didėjo, tačiau nesiekė ES vidurkio ir išlaikė didelį atotrūkį, lyginant su analogiškais pagrindinių tikslo šalių rodikliais. Didžiausi skirtumai tiek ekonominių, tiek socialinių rodiklių yra tarp Lietuvos ir Didžiosios Britanijos bei Lietuvos ir Vokietijos. Mažiausiai analizuoti Lietuvos rodikliai syrėsi nuo Ispanijos. Apibendrinant socialinių ir ekonominių rodiklių Lietuvoje ir tikslo šalyse skirtumus, galima daryti

prielaidą, kad emigracija iš Lietuvos didžiausia į tas tikslo šalis, kurių yra aukštesnis ekonominio išsivystymo lygis (BVP), didesnis tiek minimalus, tiek vidutinis darbo užmokestis, palankesnė socialinės apsaugos sistema tiek pensijinio amžiaus gyventojams, tiek šeimoms auginančioms vaikus.

2.3. Lietuvos bei pagrindinių migracijos šalių ekonominių, socialinių rodiklių ir migracijos priklausomybės tyrimas

Ekonominių ir socialinių Lietuvos ir tikslo šalių rodiklių skirtumų analizė, parodė, didelį atotrūkį tiek tarp ekonominių, tiek tarp socialinių rodiklių. Naudojant tiesinę koreliacinę-regresinę analizę tiriama Lietuvos, tikslo šalių ekonominių, socialinių rodiklių įtaka tarptautinei emigracijai ir imigracijai Lietuvoje.

2.3.1. Ekonominė rodiklių ir migracijos priklausomybės analizė

Siekiant matematiškai apskaičiuoti ryšį, tarp ekonominių veiksnių ir migracijos, bei priskirti analizuojamus veiksnius traukos arba stūmos veiksnių grupei, buvo panaudota tiesinė koreliacinė-regresinė analizė. Analizės metu apskaičiuoti koreliaciniai koeficientai (r), parodantys BVP 1 gyventojui, minimalaus ir vidutinio darbo užmokesčio, nedarbo lygio poveikio emigracijai stiprumą. Vertinant koreliacijos koeficientų reikšmingumą buvo apskaičiuotos faktinės reikšmės (t_f) ir palygintos Stjudento kriterijumi.

Ekonominių Lietuvos bei tikslo šalių rodiklių ir migracijos Lietuvoje priklausomybės analizė pradedama nuo BVP 1 gyventojui Lietuvoje, pagrindinėse tikslo šalyse įtakos bendram emigrantų Lietuvoje skaičiui, ir emigrantų skaičiui į atskiras tikslo šalis (žr. 17 lentelę).

17 lentelė

Lietuvos ir tikslo šalių BVP 1 gyventojui įtaka emigracijai iš Lietuvos 2003 – 2008 m.

Emigrantų skaičius į tikslo šalį	Koeficientai			Ryšys		
	r	R^2	t_f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	0,53	0,28	1,25	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,68	0,46	1,85	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,80	0,64	2,66	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,48	0,23	1,094	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	-0,22	0,05	0,451	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
JAV	-0,39	0,15	0,821	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Tiriant šalių ekonominio išsivystymo lygio ir emigracijos iš Lietuvos priklausomybę, apskaičiuoti koreliacijos koeficientai parodė tiesioginį ryšį tarp Airijos, Ispanijos, Didžiosios Britanijos BVP 1 gyventojui ir emigruojančiųjų į šias tikslo šalis Lietuvos gyventojų. Apskaičiuoti

determinacijos koeficientai leidžia daryti prielaidą, kad tikslo šalies BVP 1 gyventojui įtakoja daugiau nei pusės (64 proc.) emigruojančiųjų į Ispaniją ir šiek tiek mažiau nei pusės (46 proc.) emigruojančiųjų į Airiją apsisprendimą. Neigiami koreliacijos koeficientai tarp Vokietijos, JAV BVP 1 gyventojui ir emigrantų iš Lietuvos, rodo egzistuojantį nestiprų atvirkštinį statistinį analizuojamų rodiklių ryšį. Kadangi Vokietijoje ir JAV ekonominei imigracija yra taikomi instituciniai apribojimai, o į JAV emigracija apskritai yra tiek teisiškai, tiek fiziškai sudėtinga, lyginant su kitomis tikslo šalimis, galima daryti prielaidą, kad augantis tikslo šalių, taikančių institucinius apribojimus imigracijai, ekonominio išsivystimo lygis, neturi didelio poveikio emigrantų skaičiaus augimui. Tai galima paaiškinti tuo, kad šalys sudarančios kliūtis ekonominei imigracijai, padidina riziką ir sumažina „atsitiktinių“ emigrantų skaičių, todėl ir į Vokietiją, ir JAV emigruoja užtikrinti, dėl laukiančių gyvenimo sąlygų, darbo, mokslo ir kitų aplinkybių. Nors analizuojamu laikotarpiu Lietuvos BVP 1 gyventojui augo sparčiau, nei tikslo šalių ir sparčiausiai, lyginant su 9 šalimis, tapusiomis ES narėmis 2004 m., tačiau BVP 1 gyventojui skirtumai išliko dideli ir reikšmingi. Tai patvirtina nustatytas tiesioginis pastebimas statistinis ryšys ($r = 0,53$) tarp Lietuvos BVP 1 gyventojui ir bendro emigrantų skaičiaus. Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos ekonomikos augimas, nesumažina emigruojančiųjų iš Lietuvos skaičiaus. Tai galima paaiškinti, nepaisant spartaus ekonomikos augimo, išlikusiais ženkliais darbo užmokesčio Lietuvoje ir tikslo šalyse skirtumais. Apskaičiuoti regresijos lygčių tarp BVP 1 gyventojui Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus, koeficientai (žr. 14 priedą) patvirtino tiesinės koreliacinės analizės nustatytus ryšius. Tiesinės koreliacinės-regresinės analizės rezultatus įvertinus Stjudento kriterijumi, apskaičiuotos visos t reikšmės buvo mažesnės už kritines, todėl galima teigti, kad ryšiai tarp Lietuvos, tikslo šalių BVP 1 gyventojui ir emigrantų skaičiaus nėra reikšmingi.

Apibendrinant galima teigti, kad esant ryškiems Lietuvos ir tikslo šalių ekonominio išsivystimo lygio skirtumams, nei Lietuvos ekonomikos augimas, nei tikslo šalių BVP 1 gyventojui mažėjimas neturi reikšmingo poveikio emigrantų Lietuvoje skaičiui.

Vienu pagrindinių migracijos traukos veiksniumi yra laikomi darbo užmokesčio skirtumai. Koreliacijos koeficientai tarp minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų iš Lietuvos skaičiaus pateikti 18 lentelėje:

Minimalaus mėnesinio darbo užmokesčio Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai iš Lietuvos 2003-2008 m.

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koefficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	0,76	0,58	2,591	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,76	0,58	2,607	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,80	0,64	3,013	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,08	0,006	0,186	Labai silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	0,76	0,58	1,899	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas

Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio įtaką emigracijai, stiprus ryšys ($r = 0,8$) nustatytas tik tarp Ispanijos minimalaus darbo užmokesčio ir emigracijos į šią tikslo šalį. Šį statistinį ryšį galima paaiškinti tuo, kad Lietuvos piliečių emigracijai į Ispanija yra būdingas „rankų nutekėjimas“, kadangi šioje tikslo šalyje dominuoja nereikalaujančio kvalifikacijos darbo, žemės ūkio sektoriuje pasiūla, ir daugiau, nei trečdalis darbo santykių (32,1 proc.) yra įteisinti trumpalaikėmis darbo sutartimis (žr. 11 priedą). Tokio darbo pasiūla yra patraukli nekvalifikuotiems, turintiems žemą arba neatitinkančią šiandieninės darbo rinkos poreikių, kvalifikaciją. „Rankų nutekėjimui“ priklausantys emigrantai – darbo jėga, užimanti vietinei darbo jėgai nepatrauklias darbo vietas ir dažniausiai dirbanti už minimalų darbo užmokestį. Net 64 proc. kasmet į Ispaniją išvykstančiųjų emigrantų minimalaus darbo užmokesčio augimas yra aktualus veiksnys. Remiantis apskaičiuotais determinacijos koeficientais, taip pat galima teigti, kad daugiau nei pusei (58 proc.) emigruojančiųjų į Airiją ir JAV minimalaus darbo užmokesčio dydis yra apsisprendimą įtakojantis veiksnys. Apskaičiuoti tiesinės regresijos koeficientai (žr. 15 priedą) patvirtino egzistuojantį tiesioginį ryšį tarp minimalaus darbo užmokesčio dydžio tikslo šalyse ir Lietuvos emigrantų, išvykstančių į jas, augimo. Labai silpną statistinį ryšį tarp Didžiosios Britanijos minimalaus darbo užmokesčio pokyčių ir emigrantų, kasmet išvykstančių į šią tikslo šalį, skaičiaus galima paaiškinti tuo, kad minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje ir Didžiosiojoje Britanijoje skirtumai yra didžiausi. Analizuojamu laikotarpiu, net minimaliam darbo užmokesčiui Didžiojoje Britanijoje mažėjant, iš Lietuvos į šią tikslo šalį emigruojančiųjų skaičius didėja. Nepaisant mažėjančio minimalaus darbo užmokesčio, augančiam emigruojančių, į Didžiąją Britaniją, skaičiui įtakos turėjo šioje tikslo šalyje išsivystęs socialinis Lietuvos emigrantų tinklas, kuris savaime skatina emigracijos didėjimą net blogėjant ekonominiams rodikliams. Vien per analizuojamą laikotarpį į Didžiąją Britaniją išvyko beveik 20 tūkst. emigrantų. Pastebimas tiesioginis ryšys ($r = 0,76$) tarp minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje ir bendro emigrantų skaičiaus rodo, kad minimalaus darbo užmokesčio

skirtumai tarp Lietuvos ir tikslo šalių yra tokie dideli ir reikšmingi, kad analizuojamu laikotarpiu augant minimaliam darbo užmokesčiui, emigruojančiųjų skaičius ne mažėjo, o, atvirkščiai, didėjo. Apskaičiuotus koreliacijos, regresijos koeficientus įvertinus Sjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos t reikšmės viršija kritines reikšmes su visais rodikliais, o tai reiškia, kad ryšys tarp minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus nėra reikšmingas.

Apibendrinant tiesinės koreliacinės regresinės analizės tarp minimalaus darbo užmokesčio ir emigracijos iš Lietuvos, rezultatus, galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu augantis minimalus darbo užmokestis Lietuvoje nesumažina emigracijos. Esant dideliems darbo užmokesčio skirtumams, net šio rodiklio tikslo šalyse mažėjimas nesumažina emigruojančiųjų į tikslo šalis skaičiaus.

Minimalus darbo užmokestis yra apatinė pajamų, gaunamų iš darbo santykių, riba. Jo dydis yra reglamentuojamas LR įstatymais. Dinamiškesnis ir objektyviau darbo rinkos situaciją, šalies ekonominių sąlygų kaitą atspindintis rodiklis – vidutinis grynasis darbo užmokestis. Tiesinės koreliacinės analizės tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus rezultatai pateikti 19 lentelėje:

19 lentelė

Emigrantų skaičiaus priklausomybė nuo vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2008 m.

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai			Ryšys		
	r	R^2	t_f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų skaičius	-0,027	0,0007	0,047	Labai silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Airija	0,73	0,53	2,185	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,79	0,62	2,232	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,54	0,29	1,14	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	-0,22	0,05	0,385	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
JAV	-0,81	0,66	2,392	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Neigiamas koreliacijos koeficientas ($r = -0,027$) rodo egzistuojantį labai silpną atvirkštinį ryšį tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje ir emigracijos. Atvirkštinis ryšys nustatytas tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Vokietijoje ($r = -0,22$), JAV ($r = -0,81$) ir emigruojančiųjų į šias šalis Lietuvos gyventojų skaičiaus. Tai patvirtina teiginį, kad šalys, taikančios institucinius apribojimus imigracijai (pvz. vizos) ir ekonominei imigracijai (darbo leidimai), net augant vidutiniam grynajam darbo užmokesčiui tampa mažiau patrauklios imigrantams. Tiesioginė priklausomybė nustatyta tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Ispanijoje, Airijoje, Didžiojoje Britanijoje ir Lietuvos emigrantų, vykstančių į šias tikslo šalis, skaičiaus. Stipriausias ryšys ($r = 0,79$) nustatytas su vidutinio darbo užmokesčio Ispanijoje pokyčiais. Apskaičiuoti determinacijos

koeficientai tap pat rodo, kad būtent emigruojančiųjų į Ispaniją ir Airiją didžiausia dalis yra įtakojama vidutinio grynojo darbo užmokesčio tikslo šalyse pokyčių. Vidutiniam grynajam darbo užmokesčiui Ispanijoje ir Airijoje analizuojamu laikotarpiu padidėjus 1 proc., emigruojančiųjų į šias šalis skaičius padidėdavo 3,5 ir 5,3 proc. Tokiems rezultatams įtakos turi vidutinio grynojo darbo užmokesčio lyginant su Lietuva skirtumai. Airijos ir Ispanijos vidutinis grynasis darbo užmokestis su analogišku Lietuvos rodikliu skiriasi mažiausiai. Vidutinio grynojo darbo užmokesčio pokyčiai, lyginant Airiją, Ispaniją ir Didžiąją Britaniją, mažiausiai įtakoja emigruojančius į pastarąją tikslo šalį. Analizuojamu laikotarpiu skirtingai, nei kitose tikslo šalyse, vidutinis grynasis darbo užmokestis Didžiojoje Britanijoje mažėjo, tačiau emigruojančiųjų į šią šalį skaičius augo. Remiantis determinacijos koeficientu 0,29, galima daryti išvadą, kad vidutinio grynojo darbo užmokesčio augimas įtakoja trečdalį emigruojančiųjų į Didžiąją Britaniją variacijos. Tokį ryšio pobūdį ir tamprumą įtakoja didžiausi vidutinio grynojo darbo užmokesčio skirtumai lyginant su Lietuva ir išsivystęs socialinis migracijos tinklas. Nustatytos imties statistikos reikšmės viršija kritinę reikšmę su visais rodikliais, todėl galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu ryšiai tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus nėra reikšmingi.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad analizuojamu laikotarpiu emigraciją iš Lietuvos įtakojo vidutinio darbo užmokesčio Lietuvoje ir tikslo šalyse, netaikančiose institucinių apribojimų imigracijai, skirtumai. Tiesinė koreliacinė regresinė analizė parodė, kad esant žymiai didesniai, ir beveik nesikeičiančiam vidutiniam grynajam darbo užmokesčiui Ispanijoje, Airijoje ir Didžiojoje Britanijoje į šias šalis išvykstančiųjų emigrantų skaičius auga.

Svarbiu traukos veiksmu migracijos teorijose įvardijamas žemesnis nedarbo lygis. Lietuvos ir tikslo šalių nedarbo lygio ir emigracijos iš Lietuvos tiesinės koreliacinės analizės rezultatai pateikti 20 lentelėje:

20 lentelė

Nedarbo lygio Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai 2003-2008 m.

Emigrantų skaičius į tikslo šalį	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	-0,33	0,11	0,782	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	-0,68	0,46	2,102	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	-0,39	0,15	1,402	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,65	0,42	1,918	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,13	0,02	0,286	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	-0,09	0,008	0,204	Labai silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Koreliacijos tarp nedarbo lygio Lietuvoje ir bendro emigrantų skaičiaus koeficientas ($r = -0,33$) rodo, kad nepaisant mažėjančio nedarbo lygio emigruojančiųjų iš Lietuvos skaičius didėjo. Tiesinė

regresinė analizė (žr. 17 priedą) patvirtino atvirkštinį ryšį. Nustatytą statistinę priklausomybę įvertinus Sjudento kriterijumi, faktinės koreliacijos koeficiento reikšmės buvo mažesnės už kritines, todėl galima daryti išvadą, kad atvirkštinė priklausomybė tarp nedarbo lygio Lietuvoje ir emigracijos nėra reikšminga. Teigiamas koreliacijos koeficientas 0,65 tarp emigrantų, išvykstančių į Didžiąją Britaniją, ir nedarbo lygio šioje šalyje rodo, kad analizuojamu laikotarpiu net padidėjus nedarbo lygiui, emigrantų skaičius augo. Šį ryšį galima paaiškinti socialinio migracijos tinklo Didžiojoje Britanijoje poveikiu. Tiesioginę statistinę priklausomybę taip pat įtakėjo 6-9 kartus mažesnis darbo užmokestis Lietuvoje, lyginant su Didžiąja Britanija. Didesnis, nei su kitomis tikslo šalimis darbo užmokesčio skirtumas – pranašumas konkuruojant tikslo šalies darbo rinkoje, kadangi atvykę emigrantai yra pasirengę dirbti už mažesnę darbo atlygį ir yra paklausūs darbo jėga, gana nejautri nedarbo lygio tikslo šalyje augimui. Atvirkštinė priklausomybė tarp tikslo šalies nedarbo lygio ir Lietuvos gyventojų emigracijos į tą šalį nustatyta su Airija, Ispanija ir JAV. Remiantis apskaičiuotais determinacijos koeficientais, galima teigti kad apie pusės emigruojančiųjų į šias šalis apsisprendimui turi įtakos nedarbo lygio tikslo šalyje rodiklis. Tiesinė regresinė analizė tarp nedarbo lygio tikslo šalyse ir emigracijos iš Lietuvos patvirtino nustatytus statistinius ryšius ir parodė, kad jautriausiai į nedarbo lygio padidėjimą reaguoja emigruojantieji būtent į tas tikslo šalis kuriose, darbo užmokestis mažiausiai skiriasi nuo darbo užmokesčio Lietuvoje. Vertinant nustatytą koreliacijos ir regresijos koeficientų reikšmingumą Sjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos reikšmės viršija kritinę reikšmę su visais rodikliais, todėl galima teigti, kad ryšiai tarp nedarbo lygio ir emigracijos, analizuojamu laikotarpiu nebuvo reikšmingi.

Atlikus tiesinę koreliacinę analizę tarp jaunimo (15-24 m. amžiaus) nedarbo lygio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigracijos iš Lietuvos (žr. 18 priedą), nustatytas nestiprus, tiesioginis ryšys ($r = 0,48$). Teigiami koreliacijos koeficientai rodo, kad nepaisant jaunimo nedarbo lygio augimo, į šias tikslo šalis emigruotų daugiau 15-24 m. amžiaus jaunimo iš Lietuvos. Tam įtakos turi perpus mažesnis jaunimo nedarbo lygis tikslo šalyse (išskyrus Ispaniją). Koreliacijos koeficientas ($r = 0,48$) rodo, kad analizuojamu laikotarpiu, net mažėjant jaunimo nedarbo lygiui, 15-24 m. amžiaus emigrantų skaičius augo. Tai galima paaiškinti tuo, kad jaunimas, neturėdamas darbo patirties, dažnai sutinka dirbti žemesnės kvalifikacijos darbus už mažesnę darbo užmokesčių.

Apibendrinant nedarbo lygio ir migracijos ryšį, galima teigti, kad nedarbo lygio Lietuvoje mažėjimas emigracijai didelio poveikio neturi, kadangi net mažėjant Lietuvos nedarbo lygiui, emigruojančių skaičius auga. Nedarbo lygio pokyčiams yra jautresni emigrantai, išvykstantys į tikslo šalis (Airija, Ispanija) kuriose darbo užmokesčio skirtumai lyginant su Lietuva yra mažiausi.

Emigruojančiųjų skaičius į tikslo šalis (Didžioji Britanija), kuriose darbo užmokestis lyginant su Lietuva analizuojamu laikotarpiu skyrėsi 6-9 kartais, net augant nedarbo lygiui, didėja.

Ilgalaikis nedarbas sudėtinga darbo rinkos situacija, kai darbo pasiūla neatitinka darbo paklausos dėl kvalifikacijos, įgūdžių, darbo patirties trūkumo arba taikomos darbo rinkos priemonės neskatina įsidarbinimo. Tiesinės koreliacinės analizės tarp ilgalaikio nedarbo Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus, rezultatai pateikti 21 lentelėje:

21 lentelė

Ilgalaikio nedarbo Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai 2003-2008 m.

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	-0,38	0,14	0,819	Vidutinis	Atvirktinis	Nereikšmingas
Airija	-0,28	0,08	0,572	Silpnas	Atvirktinis	Nereikšmingas
Ispanija	-0,77	0,59	2,376	Stiprus	Atvirktinis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,27	0,07	0,568	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,23	0,05	0,466	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas

Remiantis lentelės duomenimis, galima teigti, tarp ilgalaikio nedarbo Lietuvoje ir emigracijos egzistuoja atvirktinis statistinis ryšys ($r = -0,38$), kadangi analizuojamu laikotarpiu mažėjant ilgalaikio nedarbo lygiui, emigruojančiųjų skaičius augo. Atvirktinė priklausomybė nustatyta tarp ilgalaikio nedarbo lygio Airijoje, Ispanijoje ir emigruojančiųjų į šias tikslo šalis Lietuvos gyventojų skaičiaus. Tiesinės regresijos koeficientai (žr.19 priedą) patvirtino nustatytą ryšį. Apskaičiuoti koreliacijos ir regresijos koeficientai rodo, kad augant ilgalaikiam nedarbui nesumažėtų emigruojančiųjų į Didžiąją Britaniją skaičius. Jautriausiai į ilgalaikio nedarbo pokyčiams emigruojantieji į Airiją. Analizuojamu laikotarpiu ilgalaikio nedarbo lygiui šioje tikslo šalyje padidėjus 1 proc., emigrantų iš Lietuvos skaičius sumažėtų 1,99 proc. Vertinant koreliacijos ir regresijos koeficientų reikšmingumus, nustatytos imties statistikos t reikšmės viršija kritines reikšmes su visais rodikliais, todėl galima teigti, kad ryšys tarp ilgalaikio nedarbo Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų Lietuvoje skaičiaus yra nereikšmingas.

Apibendrinant ekonominių Lietuvos ir tikslo šalių rodiklių įtakos emigracijai iš Lietuvos analizės rezultatus, galima daryti išvadą, kad analizuojamu laikotarpiu esminiu traukos į tikslo šalis veiksnium išliko ekonominių rodiklių skirtumai. Tiesinė koreliacinė regresinė analizė neparodė reikšmingų ryšių tarp analizuotų ekonominių rodiklių pokyčių ir emigracijos iš Lietuvos. Ekonominių Lietuvos ir tikslo šalių skirtumų reikšmingumą emigracijai iš Lietuvos patvirtina tai, kad ekonominio augimo laikotarpiu, netgi gerėjant Lietuvos ekonominiams rodikliams, emigruojančių iš Lietuvos skaičius augo.

Lietuvos BVP 1 gyventojui ir imigracijos ryšio analizės rezultatai pateikti 22 lentelėje:

22 lentelė

Imigrantų skaičiaus Lietuvoje priklausomybė nuo Lietuvos BVP 1 gyventojui 2003-2008m.

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras imigrantų sk.	0,98	0,96	8,96	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Afrika	0,93	0,86	4,94	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Azija	-0,66	0,44	1,77	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Europa	0,98	0,96	8,96	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Amerika	0,89	0,79	3,97	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Arija	0,96	0,92	6,77	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Ispanija	0,84	0,71	3,06	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,95	0,9	5,78	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Vokietija	0,33	0,11	0,71	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	0,88	0,77	3,63	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas

Remiantis lentelės duomenimis, galima teigti, kad egzistuoja ryšys ($r = 0,98$) tarp Lietuvos BVP 1 gyventojui augimo ir imigracijos į Lietuvą. Determinacijos koeficientas 0,98 rodo, kad 98 proc. imigrantų variacijos yra svarbus Lietuvos ekonomikos augimas. Galima daryti prielaidą, kad auganti Lietuvos ekonomika yra traukos veiksnys imigrantams. Analizuojant statistinį ryšį tarp Lietuvos BVP 1 gyventojui ir imigracijos iš regionų bei tikslo šalių, gauti koreliacijos koeficientai parodė labai stiprų tiesioginį ryšį su imigracija iš Afrikos ir Europos (koreliacijos koeficientai 0,93 ir 0,98). Stiprus tiesioginis ryšys (0,89) nustatytas su imigrantų iš Amerikos skaičiumi. Vienintelis atvirkštinis, nors pastebimas tikrinant Stjudento kriterijumi, gautas nereikšmingas ryšys ($r = -0,66$) su imigracija iš Azijos. Šį ryšį galima paaiškinti griežta Lietuvos imigracine politika. Apskaičiuotus koreliacijos koeficientus patikrinus Stjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos t reikšmės viršija kritines su imigracija iš Afrikos, Europos (Airijos ir Didžiosios Britanijos). Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos ekonomikos augimas skatino imigraciją. Tai galima paaiškinti tuo, kad ananlizuojamu laikotarpiu, augant Lietuvos ekonomikai, susidarė palankios ekonominės ir institucinės sąlygos Lietuvos emigrantams grįžti ir investuoti sukauptą užsienyje kapitalą, gauti banko paskolą, įsigyti nekilnojamąjį turta.

Sparčiai augusi Lietuvos ekonomika, kuri rodo BVP 1 gyventojui pokyčiai, turėjo įtakos 98 proc. imigrantų apsisprendimą atvykti į Lietuvą. Remiantis tuo, kad daugiau, nei du trečdalius imigrantų sudaro Lietuvos piliečiai, galima daryti išvadą, kad auganti gimtosios šalies ekonomika yra „traukos“ veiksnys į Lietuvą atvykstantiems imigrantams.

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės rezultatai parodė, kad minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje augimas yra imigraciją skatinantis veiksnys (žr. 23 lent.).

**Imigracijos į Lietuvą priklausomybė nuo Lietuvos minimalaus darbo užmokesčio
2003-2008 m.**

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras imigrantų sk.	0,9	0,81	4,13	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Afrika	0,92	0,85	4,662	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Azija	-0,62	0,38	1,589	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Europa	0,98	0,96	10,399	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Amerika	0,87	0,76	3,546	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,87	0,76	3,48	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,72	0,52	2,099	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,86	0,74	3,356	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,22	0,05	0,455	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	0,75	0,57	2,289	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas

Apskaičiuoti koreliacijos koeficientai rodo, kad didėjant minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje dydžiui auga imigrantų skaičius. Neigiamas koreliacijos koeficientas nustatytas tik su imigrantų iš Azijos skaičiumi. Remiantis lentelės duomenimis galima teigti, kad egzistuoja stiprus tiesioginis ryšys tarp analizuojamų rodiklių. Determinacijos koeficientas 0,81 rodo, kad 81 proc. imigrantų minimalaus darbo užmokesčio rodiklis yra aktualus priimant sprendimą dėl imigracijos į Lietuvą. Į šį rodiklį atsižvelgia 96 proc. imigruojančiųjų iš Europos valstybių. Apskaičiuoti regresijos koeficientai (žr. 22 priedą) patvirtino koreliacinių koeficientų pagalba nustatytus statistinius ryšius. Remiantis elastingumo koeficientais galima teigti, kad minimaliam darbo užmokesčiui Lietuvoje padidėjus 1 proc. ir kitiems ekonominiams ir socialiniams rodikliams išliekant tokiais pat kaip analizuojamu laikotarpiu. t.y. augant ekonomikai, imigracija į Lietuvą padidėtų 0,9 proc. Didinant minimalų darbo užmokestį, sparčiausiai didėtų imigrantų iš Europos šalių (1,14 proc.) skaičius. Jautriausi minimalaus darbo užmokesčio pokyčiui analizuojamu laikotarpiu buvo imigrantai iš Airijos ir Didžiosios Britanijos. Lietuvoje minimaliam darbo užmokesčiui padidėjus 1 proc. imigruojančiųjų iš šių tikslo šalių skaičius padidėdavo atitinkamai 2,4 ir 2,09 proc. Apskaičiuotus koreliacijos koeficientus įvertinus Stjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos reikšmės viršijo kritines su imigrantų iš Afrikos ir Europos skaičiumi.

Apibendrinant minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje įtaką imigrantų skaičiui, galima teigti, kad augančios ekonomikos sąlygomis minimalaus darbo užmokesčio didėjimas yra imigraciją skatinantis veiksnys. Į šį rodiklį atsižvelgia 81 proc. į Lietuvą atvykstančių imigrantų. Didžiausią įtaką minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje augimas turi imigracijai iš Europos šalių, t.y. grįžtamajai lietuvių imigracijai.

Tiesinės koreliacinės analizės tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus rezultatai pateikti 24 lentelėje:

24 lentelė

Vidutinio grynojo mėnesinio darbo užmokesčio Lietuvoje įtaka imigracijai 2003-2008 m.

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras imigrantų sk.	0,95	0,9	6,33	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Afrika	0,95	0,9	5,27	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Azija	-0,57	0,31	1,189	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Europa	0,93	0,86	4,418	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Amerika	0,79	0,62	2,27	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,95	0,89	5,106	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,75	0,56	1,946	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,88	0,77	3,292	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,28	0,076	0,497	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	0,81	0,66	2,401	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas

Remiantis lentelėje pateikta informacija, galima teigti, kad nustatytas labai stiprus statistinis ryšys ($r = 0,95$) tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje augimo ir imigracijos. Determinacijos koeficientas 0,9 rodo, kad 90 proc. Lietuvos imigrantų analizuojamu laikotarpiu įtakojo vidutinio grynojo darbo užmokesčio pokyčiai. Galima daryti prielaidą, kad vidutinio darbo užmokesčio Lietuvoje augimas yra imigraciją Lietuvoje skatinantis veiksnys. Tai galima paaiškinti sparčiu vidutinio darbo užmokesčio Lietuvoje ekonominio augimo laikotarpiu augimu. Per 2003-2008 m. vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje skirtumas lyginant su Ispanija ir Airija sumažėjo nuo 6-7 kartų sumažėjo iki 3-4 kartų. Tiesioginis labai stiprus ryšys nustatytas su imigrantų iš Europos šalių, Afrikos, Airijos skaičiumi. Tiesinės koreliacinės analizės rezultatai parodė, kad vidutinis grynasi darbo užmokestis yra svarbus veiksnys imigrantams iš visų pagrindinių tikslo šalių. Į šį rodiklį atsižvelgia 89 proc. imigruojančiųjų iš Airijos, 77 proc. imigruojančiųjų iš Didžiosios Britanijos, 66 proc. imigrantų iš JAV. Remiantis tiesinės regresinės analizės tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje ir imigracijos, rezultatais (žr. 23 priedą), galima teigti, kad pasitvirtino tiesinės koreliacinės analizės pagalba nustatyti statistiniai ryšiai tarp analizuojamų rodiklių. Apskaičiuoti elastingumo koeficientai parodė, kad vidutiniam grynajam darbo užmokesčiui Lietuvoje padidėjus 1 proc. (socialinės ekonominės aplinkos sąlygoms nekintant) imigruojančiųjų skaičius padidėtų 0,79 proc. Lyginant imigrantus pagal tikslo šalis, jautriausiai į besikeičiantį vidutinį grynąjį darbo užmokestį reaguoja imigruojantieji iš Airijos ir Didžiosios Britanijos. Vidutiniam grynajam darbo užmokesčiui Lietuvoje pakitus 1 proc. imigrantų iš šių tikslo šalių skaičius pasikeistų 1,88-2,27 proc. ta pačia kryptimi. Gautus rezultatus įvertinus Stjudento

kriterijumi, galima daryti išvadą, kad ryšys tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio ir imigrantų skaičiaus Lietuvoje yra reikšmingas. Galima daryti prielaidą, kad vidutinio grynojo darbo užmokesčio padidėjimas 1 proc. bendrą imigrantų skaičių, ekonominio augimo laikotarpiu, padidintų 0,79 proc.

Apibendrinant galima teigti, kad nustatytas reikšmingas labai stiprus tiesioginis vidutinio grynojo darbo užmokesčio ir imigracijos ryšys. Tiesinės koreliacinės regresinės analizės pagalba nustatyta, kad jautriausiai į vidutinio darbo užmokesčio pokyčius reaguoja imigrantai, atvykstantys iš tų šalių, kuriose vidutinio grynojo darbo užmokesčio skirtumai lyginant su Lietuva yra mažiausi. Remiantis gautais rezultatais galima teigti, kad augantis vidutinis grynasis darbo užmokestis yra „traukos“ veiksnys imigrantams, atvykstantiems į Lietuvą.

Analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje nedarbo lygis, lyginant su laikotarpio pradžia sumažėjo dvigubai. Nedarbo lygio Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus tiesinės koreliacijos koeficientai pateikti 25 lentelėje:

25 lentelė

Nedarbo lygio Lietuvoje įtaka imigracijai 2003-2008 m.

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras imigrantų sk.	-0,99	0,98	14	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Afrika	-0,95	0,9	6,152	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Azija	0,65	0,42	1,712	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Europa	-0,98	0,96	11,045	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Amerika	-0,87	0,76	3,496	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Airija	-0,99	0,98	16,81	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Ispanija	-0,88	0,77	3,48	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	-0,97	0,94	8,123	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Vokietija	-0,35	0,12	0,755	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
JAV	-0,90	0,81	4,204	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Tiriamieji statistiniai ryšiai tarp Lietuvos bei tikslo šalių nedarbo lygio ir imigracijos į Lietuvą, teigiamas koreliacijos koeficientas ($r = 0,65$) apskaičiuotas tik tarp Lietuvos nedarbo lygio ir imigrantų iš Azijos skaičiaus. Tai galima paaiškinti, kad net augant nedarbo lygiui Lietuvoje, imigrantų iš Azijos skaičius didėja. Tokių rodiklių ryšį galima paaiškinti tuo, kad darbo jėga iš Azijos yra pasirengusi Lietuvoje dirbti už mažesnę darbo užmokestį. Remiantis Statistikos departamento duomenimis didžiausia užsieniečių (apie 41 proc.) dalis į Lietuvą atvyksta dirbti. Tiesioginis statistinis ryšys tarp analizuojamų rodiklių nustatytas su visais likusiais tiriamais regionais ir tikslo šalimis. Labai stiprus reikšmingas ryšys nustatytas tarp nedarbo lygio Lietuvoje ir imigrantų iš Airijos, Didžiosios Britanijos skaičiaus. Gauti koreliacijos koeficientai ($r = -0,99$) ir ($r = -0,97$)

leidžia daryti prielaidą, kad nedarbo lygio Lietuvoje augimas sumažintų imigraciją iš daugiausia emigrantų sulaukiančių tikslo šalių. Stiprus statistinis ryšys su imigrantų iš JAV ir Ispanijos skaičiumi rodo, kad tinkama nedarbo lygio mažinimo politika paskatintų emigravusius lietuvius sugrįžti. Tiesinės regresinės analizės rezultatai (24 priedas) leidžia daryti išvadą, kad ekonomikos augimo sąlygomis, 1 proc. sumažėjus nedarbo lygiui Lietuvoje, imigrantų skaičius padidėtų 0,56 proc. Nedarbo lygio sumažėjimas padidintų imigrantų iš Europos valstybių skaičių, o analizuojant tikslo šalis, galima teigti, kad mažėjantis nedarbas didžiausią įtaką turėtų imigrantams iš Airijos ir Didžiosios Britanijos. Vertinant nustatytų koeficientų reikšmingumą Sjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos reikšmės viršijo kritines su bendru, atvykusių iš Europos valstybių, Airijos, Didžiosios Britanijos imigrantų skaičiumi. Galima teigti, kad ryšys tarp nedarbo lygio ir imigrantų skaičiaus yra reikšmingas.

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės rezultatai parodė, kad nedarbo lygio Lietuvoje sumažinimas yra „traukos“ veiksnys imigrantams.

Tiesinės koreliacinės analizės tarp ilgalaikio nedarbo Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus, rezultatai pateikti 26 lentelėje:

26 lentelė

Ilgalaikio nedarbo Lietuvoje įtaka imigracijai 2003-2008 m.

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras imigrantų sk.	-0,98	0,96	9,8	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Afrika	-0,95	0,9	6,878	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Azija	0,65	0,42	1,908	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Europa	-0,98	0,96	12,35	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Amerika	-0,87	0,76	3,909	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Airija	-0,99	0,98	18,8	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Ispanija	-0,87	0,76	3,891	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	-0,97	0,94	9,25	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Vokietija	-0,35	0,12	0,703	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
JAV	-0,9	0,81	4,7	Stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas

Ilgalaikio nedarbo Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus statistinės priklausomybės tyrimas parodė atvirkštinį stiprų ir labai stiprų ryšį su imigrantų skaičiumi iš beveik visų analizuojamų regionų ir tikslo šalių, išskyrus Aziją ir Vokietiją. Labai stiprus atvirkštinis ryšys nustatytas tarp ilgalaikio nedarbo Lietuvoje ir imigrantų iš Afrikos, Europos, Airijos, Didžiosios Britanijos skaičiaus. Koreliacijos koeficientai ($r = -0,95$) – ($r = -0,99$) rodo, kad mažėjant ilgalaikiam nedarbui į Lietuvą atvyksta daugiau imigrantų. Ilgalaikio nedarbo mažėjimas siejamas su ekonomikos augimu, psichologinio klimato šalyje gerėjimu, todėl galima teigti, kad imigraciją į Lietuvą skatina gerėjanti

šalies ekonominė, darbo rinkos situacija, kai išsprendžiama sudėtingiausia ir labiausiai nepageidaujama darbo rinkos problema. Tiesinės regresinės analizės rezultatai (žr. 25 priedą) patvirtina nustatytus statistinius ryšius. Galima daryti prielaidą, kad ekonominio augimo sąlygomis, mažėjant ilgalaikio nedarbo lygiui, imigrantų skaičius Lietuvoje didėtų.

Apibendrinant ekonominių rodiklių įtaką imigracijai Lietuvoje, galima teigti, kad augantis šalies ekonomika, didėjantis minimalus ir vidutinis darbo užmokestis, mažėjantis nedarbo lygis yra imigracijos į Lietuvą traukos veiksniai. Didžiąją dalį imigrantų sudaro grįžtantys lietuvių emigrantai, kuriuos su Lietuva sieja socialiniai ryšiai, ir kurie laukia palankios ekonominės aplinkos, nepaisan, išliekančių ženklų ekonominių skirtumų tarp Lietuvos ir tikslo šalių ekonominių rodiklių.

2.3.2. Socialinių rodiklių ir migracijos priklausomybės analizė

Siekiant matematiškai apskaičiuoti socialinių rodiklių įtaką migracijai, naudojantis tiesine koreliacine-regresine analize, nustatyti statistiniai ryšiai tarp skirtingų socialinės apsaugos sistemos išlaidų, vidutinės senatvės pensijos dydžio Lietuvoje, tikslo šalyse ir Lietuvos migracijos procesu. 27 lentelėje pateikiami tiesinės koreliacinės analizės tarp bendrų socialinės apsaugos išlaidų, tenkančių vienam gyventojui Lietuvoje, tikslo šalyse ir Lietuvos emigrantų, išvykstančių į pagrindines tikslo šalis, skaičiai:

27 lentelė

Socialinės apsaugos išlaidų Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai, 2003-2008 m.

Emigrantų skaičius į tikslo šalį	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	0,16	0,03	0,278	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,68	0,46	1,606	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,77	0,6	2,09	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,86	0,74	2,919	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,14	0,02	0,245	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas

Apskaičiuoti tiesinės koreliacijos koeficientai tarp emigrantų skaičiaus ir Lietuvos bei tikslo šalių socialinei sistemai skiriamų išlaidų, tiesioginį ryšį parodė su emigruojančiaisiais į visas tikslo šalis skaičiumi. Tiesinė koreliacinė analizė parodė labai silpną ryšį tarp bendrų Lietuvos socialinės apsaugos išlaidų ir bendro emigrantų skaičiaus. Determinacijos koeficientas 0,03 parodė, kad socialinės apsaugos išlaidos daro įtaką tik 3 proc. emigruojančiųjų. Tiesioginį ryšį tarp socialinės apsaugos išlaidų didėjimo ir emigruojančiųjų iš Lietuvos skaičiaus augimo lėmė socialinės apsaugos išlaidų skirtumai, lyginat su tikslo šalimis. Tiesioginė priklausomybė tarp socialinės apsaugos

išlaidų ir emigruojančių į šias tikslo šalis skaičiaus, nustatyta su visų tikslo šalių socialinės apsaugos sistemos išlaidomis. Apskaičiuoti koreliacijos koeficientai parodė stiprią statistinę priklausomybę tarp socialinės apsaugos išlaidų Ispanijoje, Didžiojoje Britanijoje ir emigruojančiųjų į šias šalis Lietuvos gyventojų skaičiaus. Tiesinė regresinė analizė (žr. 27 priedą) patvirtino nustatytus statistinius ryšius tarp analizuojamų rodiklių. Vertinant koeficientų reikšmingumus Sjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos reikšmės buvo mažesnės už kritines, todėl galima teigti, kad ryšys tarp socialinės apsaugos išlaidų ir emigrantų skaičiaus yra nereikšmingas.

Socialinės apsaugos sistemos išlaidų vaikams/šeimoms ir emigrantų skaičiaus tiesinė koreliacinė analizė nustatė tiesioginį ryšį tarp analizuojamų rodiklių (žr. 28 lent.).

28 lentelė

**Socialinės apsaugos išlaidų vaikams/šeimoms Lietuvoje, tikslo šalyse įtaka emigracijai,
2003-2008 m.**

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	0,32	0,1	0,585	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,6	0,36	1,266	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,77	0,59	2,09	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	-0,39	0,15	1,38	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Vokietija	0,53	0,28	1,083	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas

Gauti teigiami koreliacijos koeficientai rodo, egzistuoja tiesioginis ryšys tarp socialinės apsaugos išlaidų vaikams/šeimoms ir emigrantų skaičiaus. skatina Stipri tiesioginė analizuojamų rodiklių priklausomybė ($r = 0,77$) nustatyta su emigruojančių į Ispaniją skaičiumi. Pastebimas tiesioginis statistinis ryšys ($r = 0,6$) nustatytas su emigracija į Airiją. Vienintelis atvirkštinis ryšys nustatytas su emigracija į Didžiąją Britaniją. Galima daryti prielaidą, kad Didžiojoje Britanijoje, mažėjant socialinės apsaugos sistemos išlaidoms šeimai ir vaikams, emigrantų skaičius nemažėja. Tiesinės regresijos tarp socialinės apsaugos išlaidų šeimoms ir vaikams, tenkančių 1 gyventojui, koeficientai (žr. 28 priedą) patvirtino nustatytas statistines priklausomybes. Tiesinės koreliacinės-regresinės analizės rezultatai parodė, kad netgi mažėjant socialinėms išlaidoms šeimoms ir vaikams tikslo šalyse, kuriose šio rodiklio skirtumai lyginant su Lietuva yra didžiausi, emigrantų skaičius neturėtų mažėti. Nustatyta teigiama statistinė priklausomybė tarp socialinės apsaugos sistemos išlaidų vaikams ir šeimoms Lietuvoje ir augančio emigrantų skaičiaus, rodo, kad tokį ryšį įtakoja ryškūs socialinių išlaidų skirtumai lyginant su tikslo šalimis. Tyrimas parodė, kad iš Lietuvos daugiausia emigruoja darbingo amžiaus „išlaikantys“ visuomenės dalis, kuri į tikslo šalis išvyksta dirbti, yra mažiau informuota apie savo teises į socialines išmokas arba visiškai jų nežino, todėl

socialinės apsaugos sistemos išlaidų vaikams ir šeimoms tikslo šalyse pokytis įtakoja tik daugiau nei pusės išvykstančiųjų į Ispaniją, daugiau nei trečdaliu emigruojančių į Airiją, šeštadaliu emigruojančių į Didžiąją Britaniją, apsisprendimą. Apskaičiuotų koreliacijos ir regresijos koeficientų faktinės reikšmės patikrinus Stjudento kriterijumi yra mažesnės už kritines, todėl galima teigti, kad nustatyti socialinės apsaugos išlaidų vaikams ir šeimoms ryšiai su emigracijos procesu yra nereikšmingi.

Lietuvoje vykstantys migracijos procesai, auganti išsivežamų vaikų ir išvykstančių solidaus amžiaus gyventojų dalis rodo, kad trumpalaikė ekonominė emigracija įgyja ilgalaikės emigracijos bruožų. Ilgalaikė emigracijai, kai apsisprendžiama likti gyventi tikso šalyje įtakos turi pensijinio amžiaus gyventojų socialinės aplinkos skirtumai. Atlikta statistinio ryšio tarp socialinės apsaugos sistemos išlaidų pensijoms Lietuvoje, tikslo šalyse bei emigrantų skaičiaus parodė tiesioginę statistinę priklausomybę tarp analizuojamų rodiklių (žr. 29 lentelę).

29 lentelė

**Socialinės apsaugos išlaidų pensijoms Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka emigracijai
2003-2008 m.**

Emigrantų skaičius į tikslo šalį	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	0,22	0,05	0,39	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,7	0,49	1,684	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,76	0,58	2,025	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,79	0,62	2,232	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,4	0,16	0,756	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas

Atlikta analizė parodė, kad egzistuoja silpnas tiesioginis statistinis ryšys tarp augančių išlaidų Lietuvoje pensijoms ir emigrantų skaičiaus. Gautas koreliacijos koeficientas 0,22 rodo, kad net didėjant išlaidų pensijoms sumai emigracija nemažėja. Tam įtakos turi ryškūs Lietuvos ir tikslo šalių išlaidų pensijoms skirtumai. Analizuojant išlaidų pensijoms Lietuvoje ir emigrantų, išvykstančių į pagrindines tikslo šalis ryšius, gauti teigiami koreliacijos koeficientai rodo, kad augančios išlaidos pensijoms tikslo šalyse didina emigrantų skaičių. Remiantis apskaičiuotais determinacijos koeficientais galima daryti išvadą, kad išlaidų pensijoms pokyčiai tikslo šalyse, netaikančiose apribojimų imigrantams iš Lietuvos, daro įtaką 49-62 proc. iš Lietuvos išvykstančių emigrantų. Apskaičiuotus koeficientus patikrinus Stjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos reikšmės buvo mažesnės už kritines, kas rodo, kad nustatyti ryšiai yra nereikšmingi.

Tiriant statistinę priklausomybę tarp vidutinės senatvės pensijos Lietuvoje (žr. 30 lent.), tikslo šalyse ir lietuvių emigracijos, nustatytas vidutinis tiesioginis ryšys tarp vidutinės senatvės pensijos

Lietuvoje ir bendro emigrantų skaičiaus. Koreliacijos koeficientas 0,22 rodo, kad išliekant tokiems dideliems senatvės pensijos skirtumams, lyginant Lietuvą su tikslo šalimis, net didinant vidutinės senatvės pensijas Lietuvoje emigracija nesumažėtų, o, atvirkščiai, augtų. Didžiausias senatvės pensijų skirtumas yra tarp Lietuvos ir Didžiosios Britanijos.

30 lentelė

Vidutinės senatvės pensijos Lietuvoje, tikslo šalyse įtaka emigracijai, 2003-2008 m.

Emigrantų skaičius į tikslo šalį	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	0,22	0,05	0,39	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,46	0,49	0,897	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	-0,42	0,58	0,8319	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,77	0,62	2,82	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	-0,31	0,16	0,56	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Nustatytą priklausomybę patvirtino tiesinės regresijos koeficientai (žr. 30 priedą). Apskaičiuotus koreliacijos koeficientus patikrinus Stjudento kriterijumi, nustatytos faktinės reikšmės yra mažesnės už kritines, todėl galima daryti išvadą, kad egzistuojantis tiesioginis ryšys tarp vidutinės senatvės pensijos dydžio Lietuvoje bei tikslo šalyse ir emigracijos iš Lietuvos yra nereikšmingas.

Apibendrinant Lietuvos ir tikslo šalių socialinių rodiklių įtakos emigracijai analizę, galima teigti, kad reikšmingų ryšių tarp analizuojamų rodiklių nenustatyta.

Išanalizavus ryšį tarp bendrų socialinės apsaugos išlaidų, tenkančių vienam gyventojui Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus nustatytas labai stiprus statistinis ryšys (žr. 31 lent.).

31 lentelė

Bendrų socialinės apsaugos sistemos išlaidų įtaka imigracijai Lietuvoje 2003-2008 m.

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras imigrantų sk.	0,97	0,91	6,82	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Afrika	0,91	0,83	3,8	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Azija	-0,64	0,74	1,443	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Europa	0,96	0,42	5,938	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Amerika	0,89	0,85	3,209	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,96	0,75	5,938	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Ispanija	0,84	0,71	2,681	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,93	0,71	4,382	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,43	0,88	0,825	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	0,9	0,11	3,576	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas

Analizuojamu laikotarpiu, nors ir išlaikydamos didelį atotrūkį lyginant su tikslo šalimis, didėjo beveik visų rūšių socialinės išmokos Lietuvoje. Koreliacijos koeficientas ($r = 0,97$) rodo, kad augant bendroms socialinėms išlaidoms Lietuvoje, sulaukiama didesnio imigrantų skaičiaus. Labai stiprus

tiesioginis ryšys nustatytas tarp Lietuvos socialinių išlaidų ir imigrantų iš Europos skaičiaus. Nustatyti determinacijos koeficientai rodo, kad socialinės apsaugos išlaidų augimas daro įtaką 91 proc. imigrantų. Įvertinus apskaičiuotus koeficientus Stjudento kriterijumi, nustatyti reikšmingi ryšiai tarp socialinės apsaugos išlaidų Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus. Tiesinės regresinės analizės rezultatai patvirtino nustytus statistinius ryšius. Remiantis elastingumo koeficientais galima teigti, kad jautriausi socialinės apsaugos išlaidų pokyčiui iš Europos valstybių į Lietuvą grįžtantys emigrantai, kadangi jie yra potencialūs socialinės apsaugos sistemos paslaugų vartotojai ir išmokų gavėjai. Gautų rezultatų įvertinimas Sjudento kriterijumi, leidžia daryti išvadą, kad didinant išlaidas socialinei apsaugai skatinama imigracija.

Socialinės apsaugos išlaidų vaikams/šeimoms Lietuvoje įtakos imigrantų skaičiui analizės rezultatai pateikti 32 lentelėje:

32 lentelė

Socialinės apsaugos sistemos išlaidų šeimoms ir vaikams Lietuvoje įtaka imigrantų skaičiui 2003-2008 m.

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	
Bendras imigrantų sk.	0,99	0,98	12,1	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Afrika	0,88	0,77	3,21	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Azija	-0,75	0,56	1,964	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Europa	0,98	0,96	8,53	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Amerika	0,96	0,92	5,938	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Airija	0,96	0,92	5,938	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Ispanija	0,93	0,86	4,38	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,97	0,94	6,91	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Vokietija	0,59	0,35	1,266	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	0,97	0,94	6,91	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas

Statistinio ryšio analizė tarp Lietuvos socialinės apsaugos išlaidų vaikams/šeimoms ir imigrantų skaičiaus parodė labai stiprią teisioginę analizuojamų rodiklių priklausomybę. Tiriant Lietuvos socialinės apsaugos vaikams/ šeimoms išlaidas apskaičiuotas ($r = 0,99$) koreliacijos koeficientas rodo, kad didėjant socialinės apsaugos išlaidoms šeimoms/vaikams, daugėja imigruojančiųjų į Lietuvą. Determinacijos koeficientas 0,98 rodo, kad socialinių išlaidų šeimai ir vaikams augimas turi įtakos 98 proc. į Lietuvą atvykstantiems imigrantams. Labai stiprus tiesioginis ryšys nustatytas su imigrantų iš Europos (Airija, Didžioji Britanija), JAV skaičiumi. Tiesinė regresinė analizė patvirtino nustatytus statistinius ryšius tarp socialinės apsaugos išlaidų vaikams/šeimoms bei imigrantų Lietuvoje skaičiaus. Šios rūšies socialinių išlaidų pokytis didžiausią įtaką daro į Lietuvą grįžtantiems emigrantams iš Europos valstybių. Elastingumo koeficientas 0,96 rodo, kad didėjančios socialines

išlaidos šeimoms ir vaikams „traukos“ veiksnys ir priemonė susigrąžinti emigravusius Lietuvos gyventojus. Tiesinės koreliacijos ir regresijos koeficientų patikrinimas naudojant Sjudento kriterijų, parodė, kad tarp socialinės apsaugos išlaidų vaikams/ šeimos Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus egzistuoja reikšmingas ryšys. Galima daryti prielaidą, kad skiriant daugiau lėšų socialinės aplinkos šeimai ir vaikams gerinimui Lietuvoje, didėtų imigrantų skaičius.

33 lentelėje pateikiami tiesinės koreliacinės analizės tarp socialinės apsaugos sistemos išlaidų pensijoms Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus rezultatai.

33 lentelė

Socialinės apsaugos sistemos išlaidų pensijoms Lietuvoje poveikis imigrantų skaičiui 2003-2008 m.

Imigrantų skaičius pagal ankstenę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras imigrantų sk.	0,98	0,95	9,75	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Afrika	0,9	0,8	3,576	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Azija	-0,68	0,46	1,606	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Europa	0,97	0,94	6,911	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Amerika	0,91	0,83	3,8	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,96	0,92	5,938	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Ispanija	0,88	0,77	2,7	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,95	0,9	5,27	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,48	0,24	0,97	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	0,93	0,86	4,38	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas

Apskaičiuoti koreliacijos koeficientai tarp išlaidų pensijoms Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus parodė egzistuojantį labai stiprų ryšį su bendru imigrantų skaičiumi, imigrantais iš Europos, Airijos, Didžiosios Britanijos, JAV. Stiprus ryšys nustatytas su imigrantais iš Ispanijos. Remiantis apskaičiuotais determinacijos koeficientais, galima daryti išvadą, kad didėjančios socialinės apsaugos išlaidos pensijoms daro įtaką 95 proc. imigrantų. Tiesinės regresinės analizės tarp išlaidų pensijoms Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus rezultatai patvirtino nustatytus statistinius ryšius. Įvertinus apskaičiuotus koreliacijos, regresijos koeficientus Sjudento kriterijumi, faktinės reikšmės didesnės už kritines (bendro imigrantų skaičiaus, imigrantų iš Europos, Airijos skaičiaus) rodo, kad tarp socialinės apsaugos išlaidų pensijoms ir imigrantų skaičiaus egzistuoja reikšmingas ryšys.

34 lentelėje pateikiami tiesinės koreliacijos tarp vidutinės senatvės pensijos dydžio Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus rezultatai:

Vidutinės senatvės pensijos dydžio Lietuvoje įtaka imigrantų skaičiui, 2003-2008 m.

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _r	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras imigrantų sk.	0,97	0,94	9,75	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Afrika	0,89	0,77	3,38	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Azija	-0,66	0,43	1,35	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Europa	0,97	0,92	6,92	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Amerika	0,91	0,83	4,1	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,95	0,91	5,27	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Ispanija	0,87	0,76	3,06	Stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,95	0,91	5,27	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Vokietija	0,48	0,22	0,947	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
JAV	0,92	0,84	4,43	Labai stiprus	Tiesioginis	Nereikšmingas

Remiantis lentelės duomenimis galima teigti, kad egzistuoja labai stiprus statistinis ryšys ($r = 0,97$) tarp vidutinės senatvės pensijos Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad Lietuvai yra būdinga trumpalaikė ekonominė migracija ir kad ilgalaikį migracijos poveikį, kai į šalį grįžta pensijinio amžiaus sulaukę emigrantai, Lietuva turėtų pajusti ne anksčiau kaip po gero dešimtmečio, daryti prielaidą, kad didėjančios pensijos paskatintą imigraciją, negalima. Būtų galima daryti prielaidą, kad ekonominio augimo sąlygomis, gerėjant ekonominei ir socialinei aplinkai Lietuvoje, augantis vidutinės senatvės pensijos dydis kartų su gerėjančiais kitai ekonominiams socialiniams rodikliams paskatintą imigraciją. Vertinant apskaičiuotus koeficientus Sjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos reikšmės viršija kritines su bendru, atvykusių iš Europos, Airijos, Didžiosios Britanijos imigrantų skaičiumi. Galima teigti, kad ryšys tarp vidutinės senatvės pensijos Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus yra reikšmingas.

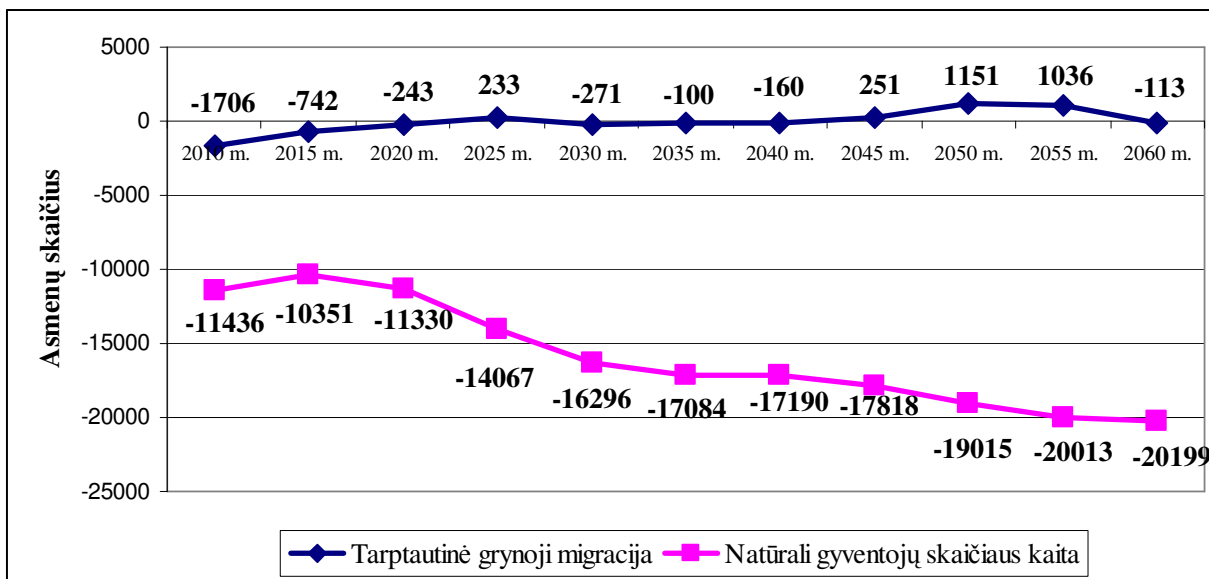
Apibendrinant ekonominių ir socialinių rodiklių įtakos Lietuvos migracijos procesams 2003-2008 m. analizę, galima daryti išvadą, kad analizuojamu laikotarpiu augant Lietuvos ekonomikai, gerėjant BVP 1 gyventojui, darbo rinkos, socialinės apsaugos rodikliams, skirtumai tarp Lietuvos ir tikslo šalių ekonominių, socialinių rodiklių išliko pakankamai skirtingi. Ekonominių, socialinių rodiklių gerėjimas neturėjo esminės įtakos emigrantų iš Lietuvos skaičiui. Lietuvių emigraciją į pagrindines tikslo šalis analizuojamu laikotarpiu skatino geresnis ekonominio išsivystymo lygis, didesnės įsidarbinimo galimybės, darbo užmokesčio, socialinių išlaidų, lyginant su Lietuva, skirtumai. Darbo užmokesčio Lietuvoje ir tikslo šalyse skirtumai emigraciją įtakoja daug stipriau, negu nedarbo lygio pokyčiai, kadangi lietuvių emigrantai, sutikdami dirbti už mažesnę darbo užmokesį, yra konkurencinga darbo jėga. Ekonominės socialinės aplinkos Lietuvoje gerėjimas analizuojamu laikotarpiu stipriai įtakojo imigrantų skaičiaus augimą. Tiesinės koreliacinės

regresinės analizės metu nustatyta stipri statistinė priklausomybė tarp BVP vienam gyventojui augimo, nedarbo lygio mažėjimo, socialinės apsaugos sistemos išlaidų didėjimo ir imigrantų skaičiaus augimo. Remiantis tiesine koreliacine-regresine analize, galima teigti, kad esant laisvam ekonominiam žmonių judėjimui ES teritorijoje, išliekant ryškiems skirtumams tarp Lietuvos ir tikslo šalių ekonominių ir socialinių rodiklių ir net Lietuvos rodikliams gerėjant, įtakoti emigruojančiųjų iš Lietuvos skaičių būtų sudėtinga. Didelę įtaką Lietuvių emigracijai daro socialinio migracijos tinklo vystymasi tokiose tikslo šalyse kaip Airija ir Didžioji Britanija. Ekonominės ir socialinės aplinkos Lietuvoje gerėjimas nors ir nesustabdytų emigracijos, tačiau padidintų grįžtančių į Lietuvą imigrantų skaičių

2.4. Tarptautinės migracijos Lietuvoje prognozės

Migracijos priežasčių ir poveikio darbo rinkos rodikliams tyrimo metu analizuojamas tarptautinės migracijos procesas ir su juo susijusios ekonominės socialinės aplinkybės būdingos ekonominio augimo laikotarpiui (2003-2008 m.). Nors 2008 m. prasidėjusi pasaulinė finansų krizė neaplenkė ir Lietuvos, tačiau Lietuvos ekonomika paskutiniaisiais analizuojamo laikotarpio metais, nors ir lėčiau, tačiau judėjo į priekį iš inercijos. 2009 m. Lietuvoje prasidėjus ekonominiam nuosmukiui, pasikeitė tiek ekonominė, tiek socialinė aplinka. Dėl kontrastingų ekonominių socialinių aplinkybių iki 2008 m. ir po jų tarptautinės migracijos procesų prognozė įprastais statistiniais metodais (pvz, tiesinio Trendo) būtų nereprezentatyvi. Dėl šios priežasties, numatant tarptautinės migracijos kitimo tendencijas ateityje, vadovaujamosi ekspertų metodu. Apžvelgiamos Tarptautinės Migracijos organizacijos, Lietuvos Statistikos Departamento prognozės, Swedbank, SEB Vilniaus Banko ir DnB Nord Banko ekspertų išvados.

Lietuvos Statistikos Departamento prognozuojami tarptautinės migracijos rodikliai 2010-2060 m. pateikti 6 paveiksle. Lietuvos statistikos departamento prognozėmis, emigruojančiųjų iš Lietuvos skaičius turėtų viršyti imigrantų skaičių visą artimiausią dešimtmetį ir didžiąją dalį laikotarpio iki 2060 m. Lyginant pateiktas grynosios tarptautinės migracijos rodiklio prognozes, su grynąją migracija analizuojamu laikotarpiu (2003-2008 m. $\Delta = -7086$) ir 2009 m. (-15420), atkreipiamas dėmesys, kad grynoji tarptautinė Lietuvos gyventojų migracija prognozuojama ženkliai mažesnė, ir netgi 2025 m., bei 2045 – 2055 m., laikotarpiu numatomas didesnis į Lietuvą imigruojančiųjų o ne emigruojančiųjų skaičius.

6 pav. Lietuvos Statistikos Departamento tarptautinės migracijos Lietuvoje prognozės 2010-2060 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos gyventojų tarptautinė migracija 2008.

Tokius tarptautinės migracijos rezultatus ateityje turėtų įtakoti imigracijos skatinimo Lietuvoje politika, nukreipta į Lietuvos emigrantų „susigrąžinimą“. Remiantis Lietuvos Statistikos departamento prognozėmis, galima daryti prielaidą, kad pastarąjį dešimtmetį augusi tarptautinė emigracija iš Lietuvos įtakos Lietuvos gyventojų skaičiaus mažėjimą. Nepaisant gana minimalios neigiamos, o kai kuriuo laikotarpiu netgi teigiamos prognozuojamos grynosios tarptautinės migracijos Lietuvoje, ateityje numatoma Lietuvos gyventojų skaičiaus mažėjimas dėl kasmet didėjančios neigiamos natūralios gyventojų skaičiaus kaitos. Šių dviejų demografinių rodiklių sąveikoje prognozuojama mažesnė nei analizuojamu laikotarpiu grynoji migracija yra daugiau neigiamas reiškinys. Kadangi prognozuojamas gyventojų skaičiaus dėl neigiamos natūralios kaitos mažėjimas, galima daryti prielaidą, kad ateityje didžiąją dalį į Lietuvą atvykstančių imigrantų sudarys solidaus amžiaus sulaukę, ankstesniu laikotarpiu iš Lietuvos emigravę lietuviai. Tai skatins gyventojų senėjimo procesą Lietuvoje, didins naštą Lietuvos socialinės apsaugos sistemai.

Tiek SEB Vilniaus banko, tiek DnB Nord banko ekspertai, prognozuodami arptautinės migracijos kryptį ir apimtį susilaiko nuo konkrečių skaičių ir daugiau akcentuoja prognozuojamą kitimo tendenciją artimiausiam kelerių metų laikotarpiui, ją argumentuodami pagrindinių makroekonominė rodiklių pokyčių (žr. 35 lent.) įtaka tarptautinei migracijai Lituvoje.

Pagrindinių Lietuvos makroekonominių rodiklių 2010-2011 m. prognozės

	BVP pokytis, proc.		Nedarbo lygis, proc.		Vidutinio grynojo darbo užmokesčio pokytis, proc.	
	2010 m.	2011 m.	2010 m.	2011 m.	2010 m.	2011 m.
SEB Vilniaus banko analitikai	1 proc.	4 proc.	16,5 proc.	17 proc.	-1 proc.	3,5 proc.
DnB Nord banko analitikai	-3 proc.	2 proc.	15,5 proc.	14,5 proc.	-2 proc.	3 proc.
Swedbank analitikai	-2 proc.	4 proc.	16 proc.	15,5 proc.	-5 proc.	0 proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos makroekonomikos apžvalga, 2010; Lukaitytė, 2010; Ekonomikos apžvalga: Lietuva, 2010.

Pasak SEB Vilniaus banko ekspertų, 2010 m., Lietuvoje tebesitęsiant ekonominiam nuosmukiui ir netgi 2011 m. ekonomikai atsigaunant, tarptautinė neigiama grynoji migracija Lietuvoje turėtų didėti dėl sparčiai augančio emigrantų skaičiaus. Prielaidas emigracijai iš Lietuvos augti 2010-2011 m. sudarys kasmet didėjantis nedarbo lygis. Pasak ekspertų, 2010 m. nedarbo lygis Lietuvoje pasieks 16,5 proc., o 2011 m. 17 proc. Emigruojančiųjų skaičiaus augimą taip pat skatins 2009 m., vyraujant nedarbui iki 650 Lt sumažintas maksimalus bedarbio pašalpos dydis, sudarantis apie trečdalį grynojo visutinio darbo užmokesčio. Pasak SEB Vilniaus banko ekspertų, bedarbių pašalpos daugelyje Europos valstybių sudaro apie du trečdalius vidutinio grynojo darbo užmokesčio. Nors tokiose emigracijos tikslo šalyse kaip JAV ir Didžioji Britanija taip pat kaip Lietuvoje bedarbio pašalpa sudaro apie 30 proc. vidutinio darbo užmokesčio, tačiau Didžiojoje Britanijoje vidutinis grynasis darbo užmokestis 2008 m. buvo daugiau nei 6 kartus didesnis. *Galima daryti prielaidą, kad Lietuvoje sumažinta bedarbio pašalpa veiks ne kaip motyvacinė priemonė kuo greičiau grįžti į augančiu nedarbo lygiu pasižyminčią darbo rinką, o emigruoti.*

Tiek Swedbank, tiek DnB Nord, tiek SEB Vilniaus banko analitikai prognozuoja šiek tiek skirtingą nedarbo lygį artimiausiu kelerių metų laikotarpiu, tačiau laikosi vieningos nuomonės, kad aukštas nedarbo lygis Lietuvoje skatins dar 2008 m. prasidėjusį naują emigracijos etapą.

Tarptautinės migracijos organizacijos vadovė, daugiametė, tarptautinės migracijos procesų Lietuvoje tyrėja, Sipavičienė (2009) kartu su bendraautoriais mokslo studijoje “Grįžtamoji migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje“ atkreipia dėmesį, kad ekonominio augimo laikotarpiu augusi emigracija, ekonominio sunkmečio laikotarpiu turėtų didėti. Iki 2008 m. Lietuvai nebuvo būdinga etapinė migracija, todėl kasmet augo imigrantų skaičius. Ekonominio augimo laikotarpiu didesnę dalis imigrantų grįždavo su tikslu panaudoti sukauptą tikslo šalyje finansinį kapitalą, pavyzdžiui įsigyjant nekilnojamąjį turtą. Prasidėjus ekonominiam sunkmečiui turėtų labiau

reikštis etapinė migracija, kai emigrantas iš Lietuvos, susidarius mažiau palankioms aplinkybėms gyventi ir dirbti tikslo šalyje, ne grįžta į Lietuvą, o emigruoja į kitą tikslo šalį. Etapinę migraciją ir imigrantų skaičiaus mažėjimą turėtų įtakoti ekonominio išsivystimo lygio, nedarbo lygio, darbo užmokesčio skirtumai tarp Lietuvos ir tikslo šalių. Dėl etapinės lietuvių migracijos ateityje turėtų keistis tikslo šalys, pagrindiniame sąraše atsirandant Skandinavijos šalims. Pasak TMO vadovės Sipavičienės (2009), kadangi 2008 m. prasidėjęs ekonominis sunkmetis būdingas ne tik Lietuvai, bet palietė ir ekonomiškai stipriau išsivysčiusias Europos valstybes, turėtų didėti grįžtančiųjų dėl nesėkmingos emigracijos, nepavykusios integracijos tikslo šalyje dalis.

Apibendrinant Statistikos departamento, Tarptautinės migracijos organizacijos vadovės A. Sipavičienės, Swedbank, DnB Nord, SEB Vilniaus banko analitikų tarptautinės migracijos Lietuvoje perspektyvas, galima daryti išvadą, kad artimiausiu kelerių metų laikotarpiu dėl susidariusių nepalankių ekonominių, socialinių aplinkybių emigracijos iš Lietuvos mastas turėtų didėti. Imigruojančiųjų su tikslu Lietuvoje investuoti sukauptą užsienyje kapitalą, kaip ir bendras imigrantų skaičius turėtų mažėti, tačiau tikėtina, kad augs grįžtančių į Lietuvą dėl „nepavykusios“ emigracijos skaičius. Remiantis Statistikos departamento pateikiamomis tarptautinės migracijos ir pagrindinių demografinių rodiklių prognozėmis, galima teigti, kad po 25 metų Lietuvoje dėl tebevykstančios emigracijos ir augančio grįžtančių solidaus amžiaus emigrantų skaičiaus, didės našta Lietuvos socialinės apsaugos sistemai ir spartės gyventojų senėjimo procesas.

3.MIGRACIJOS POVEIKIS DARBO RINKOS RODIKLIAMS

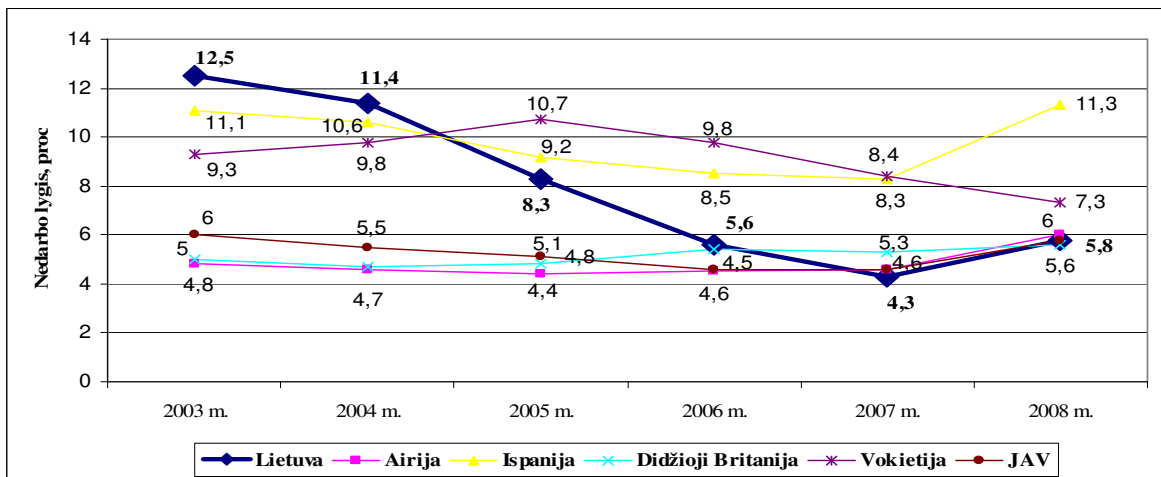
Migracijos priežasčių analizė parodė, kad svarbiausiomis priežastimis, skatinančiomis migruoti, yra ekonominės priežastys. Ekonominės priežastys ne tik skatina migruoti, bet ir vykstanti migracija smarkiai įtakoja šalies ekonomiką. Kadangi migracija keičia gyventojų ir dažniausiai ekonominei ir socialinei sričiai svarbiausios dalies – ekonomiškai aktyvių, skaičių, migracijos įtaka darbo rinkos rodikliams yra neginčytina.

3.1.Lietuvos darbo rinkos rodiklių dinaminė lyginamoji analizė

Darbo rinkos subalansavimas - vienas iš prioritetinių uždavinių daugeliui valstybių, ne išimtis ir Lietuva, bandanti išspręsti darbo rinkos problemas pastaruosius dešimtmečius. Lietuvos narystė ES, atsivėrusios naujos tarptautinės darbo rinkos bei finansinės paramos galimybės turėjo tapti efektyvia pagalbos priemone įgyvendinant darbo rinkos subalansuotumo tikslus.

2003 m. Lietuvoje buvo 203 tūkst. bedarbių. Įstojus į ES bedarbių skaičius sumažėjo penktadaliu ir kasmet mažėjo iki 2008 m. Mažiausias skaičius bedarbių, 69 tūkst., Lietuvoje užfiksuotas 2007 m. Tai yra daugiau nei tris kartus mažiau, nei analizuojamo laikotarpio pradžioje. Didžiausias bedarbių skaičiaus sumažėjimas (-32,6 proc.) buvo 2006 m. Nuo 2008 m. bedarbių Lietuvoje skaičius pradėjo augti ir pasiekė 94,3 tūkstančius. Tai yra mažiau nei pusė (46 proc.) 2003 m. bedarbių skaičiaus, tačiau 36,7 proc. daugiau nei 2007 m.

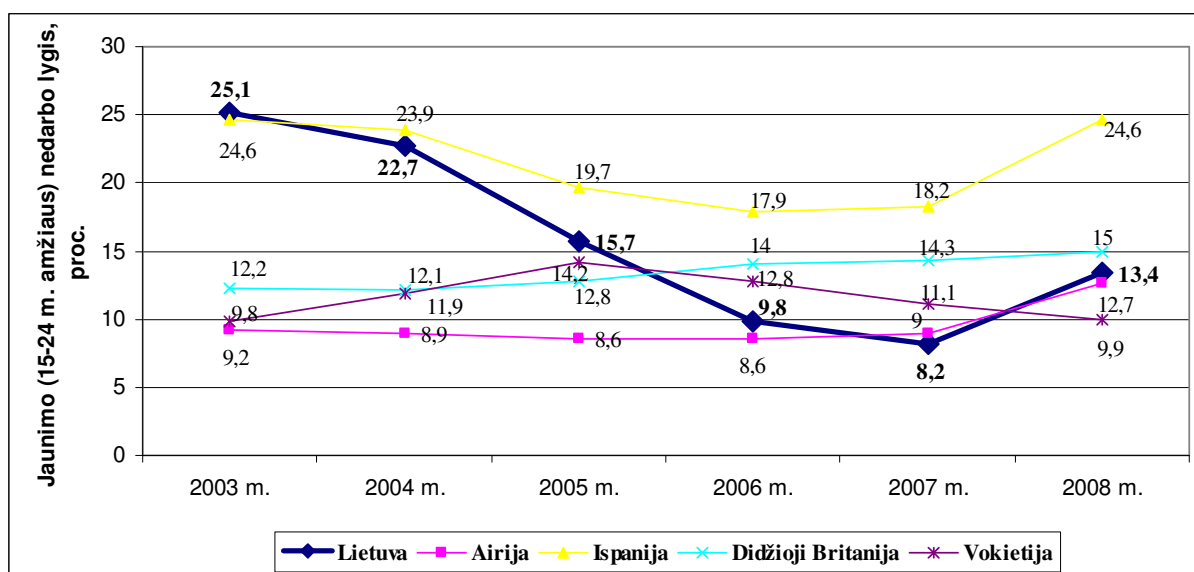
Lietuvos nedarbo lygio rodikliai pateikti 7 paveiksle.

7 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2008 m., proc

Remiantis nedarbo lygio pokyčiais 2003 – 2008 m., narystę ES Lietuva gana sėkmingai išnaudojo sprendžiant nedarbo problemą. Remiantis paveikslo duomenimis, galima teigti, kad

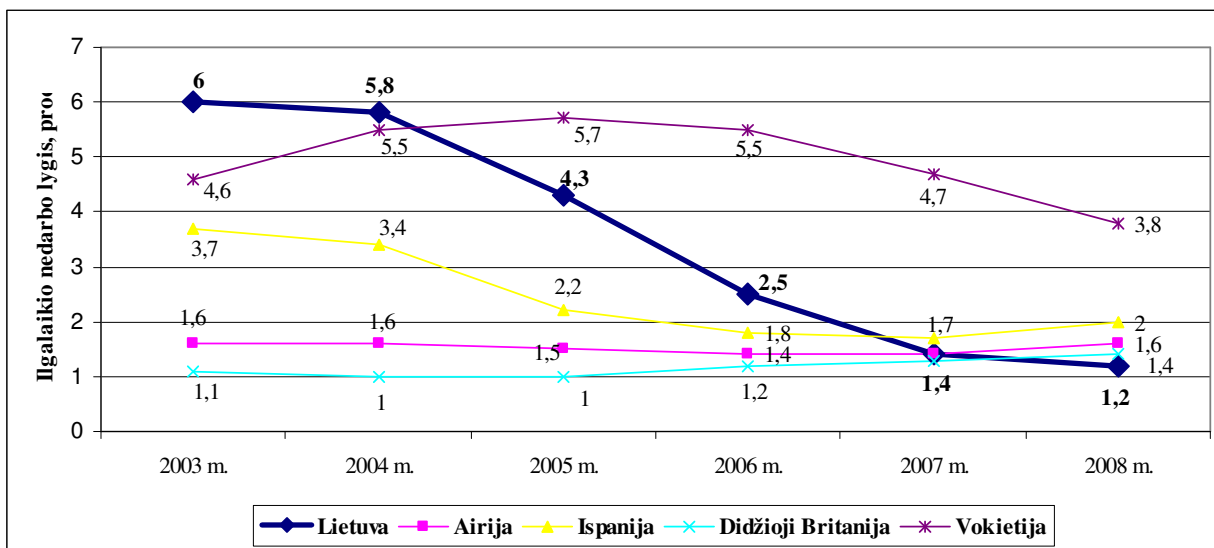
bendras nedarbo lygis Lietuvoje sparčiai mažėjo iki 2007 m., kuomet buvo mažiausias, lyginant tiek su ES vidurkiu, tiek su tikslo šalimis. Nuo 2007 m. nedarbo lygis Lietuvoje, kaip ir visose tikslo šalyse, išskyrus Vokietiją, augo ir 2009 m. buvo mažesnis tik už Ispanijos. Analizuojant nedarbo lygio pokyčius pagal skirtingas amžiaus grupes, galima teigti, kad Lietuvos ir tikslo šalių išsidėstymas pagal jaunimo (15-24 m.) nedarbo lygį (žr. 8 pav.) yra panašus kaip ir pagal bendrą, tačiau jaunimo nedarbo lygis už bendrą yra dvigubai didesnis. Tiek bendras, tiek jaunimo nedarbo lygis analizuojamu laikotarpiu buvo mažiausias Airijoje ir Didžiojoje Britanijoje.

8 pav. Jaunimo (15-24 m. amžiaus) nedarbo lygis Lietuvoje ir tikslo šalyse

Vertinant šalies nedarbo lygio ir jaunimo nedarbo lygio dinaminius pokyčius, galima teigti, kad jaunimo nedarbo rodiklis yra jautresnis. Iki 2007 m. nedarbo lygiui mažėjant, jaunimo nedarbas taip pat mažėjo tik dvigubai greičiau, tačiau nuo 2007 m., nedarbo lygiui augant, jaunimo nedarbas lyginant su bendru šalies nedarbo lygio rodikliu, augo jau tris kartus greičiau. Galima teigti, kad jaunimo segmentas yra jautri ekonomikos pokyčiams (ypatingai neigiamiems) darbo rinkos dalis.

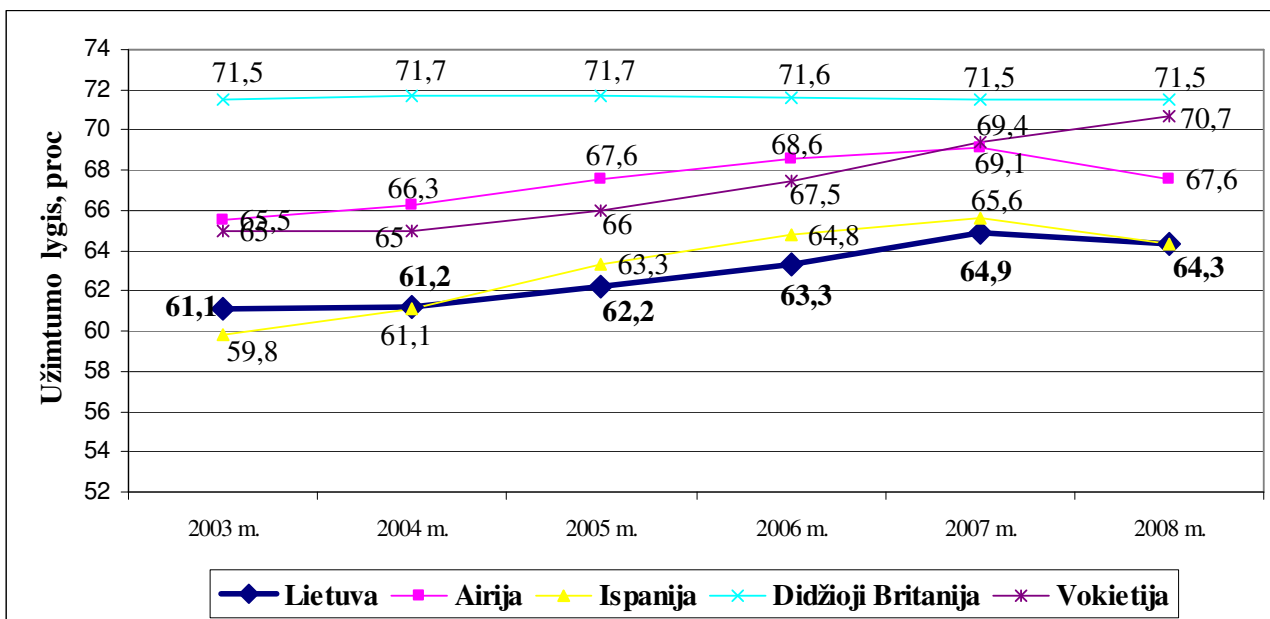
Analizuojamu laikotarpiu labiausiai keitėsi ilgalaikio nedarbo rodiklis (žr. 9 pav). Analizuojamo laikotarpio pradžioje ilgalaikio nedarbo rodiklis nors ir neženkiai mažėjo, tačiau buvo beveik 4 kartus didesnis nei Airijos, beveik 2 kartus didesnis nei Ispanijos, daugiau nei 5 kartus didesnis už Didžiosios Britanijos ilgalaikį nedarbą. Nuo 2004 m. ilgalaikis nedarbas Lietuvoje pradėjo sparčiausiai mažėti (vidutiniškai po 1 proc. kasmet), lyginant su tikslo šalimis. 2007 m. Lietuvos ilgalaikis nedarbas 0,1 proc. punkto buvo didesnis tik už Didžiosios Britanijos ilgalaikio nedarbo rodiklį.

9 Pav. Ilgalaikis nedarbas 2003-2008 m. Lietuvoje ir tikslo šalyse

2008 m. Lietuvos ilgalaikis nedarbas, skirtingai nuo tikslo šalių, nenustojė mažėjęs, ir buvo mažiausias lyginamųjų valstybių tarpe. Ilgalaikio nedarbo pokyčius ženkliai įtakoja darbo rinkos politikos priemonių taikymas. Eurostat duomenimis (žr.13 priedą), Lietuvoje iš 100 ieškiančiųjų darbo žmonių, vidutiniškai apie 52 iš jų yra taikomų darbo rinkos politikos priemonių dalyviai. Kai tuo tarpu Vokietijoje iš 100 bedarbių vykdomose programose dalyvauja tik 3, Didžiojoje Britanijoje ir JAV vidutiniškai apie 11 žmonių.

Dėl prislėgtojo, paslėptojo, šešėlinio nedarbo nedarbo lygis ne visada objektyviai parodo tikrą norinčiųjų dirbti gyventojų dalį. Apie teigiamus ar neigiamus darbo rinkos pokyčius objektyviau leidžia spręsti užimtumo lygio rodiklis. Lietuvos ir tikslo šalių užimtumo lygio pokyčiai analizuojamu laikotarpiu pateikti 10 paveiksle. Visą analizuojamą laikotarpį užimtumo lygis Lietuvoje buvo mažiausias, lyginamųjų šalių tarpe ir tik 2007 m. susilygino su Ispanijos (64,9 proc.). Didžiausi užimtumo lygio skirtumai buvo tarp Lietuvos ir Didžiosios Britanijos, nors ir kasmet mažėjo. 2003 m. užimtumo lygis šiose šalyse skyrėsi 10,4 proc. 2007 m. skirtumas buvo mažiausias (6,6 proc.), o 2008 m. vėl pradėjo didėti ir pasiekė (7,2 proc.). Užimtumo lygis Lietuvoje rengiantis stojimui į ES keitėsi labai nežymiai, tik 0,1 procentinio punkto. Sparčiausi užimtumo lygio pokyčiai užfiksuoti 2004 – 2007 m. laikotarpiu, kuriuo kasmet augo vidutiniškai po 10,5 proc. Nuo 2008 m. užimtumo lygis Lietuvoje, kaip ir Ispanijoje bei Airijoje, pradėjo mažėti. Lietuvoje užimtumo lygio neigiamas pokytis buvo mažiausias (-0,6 proc.).

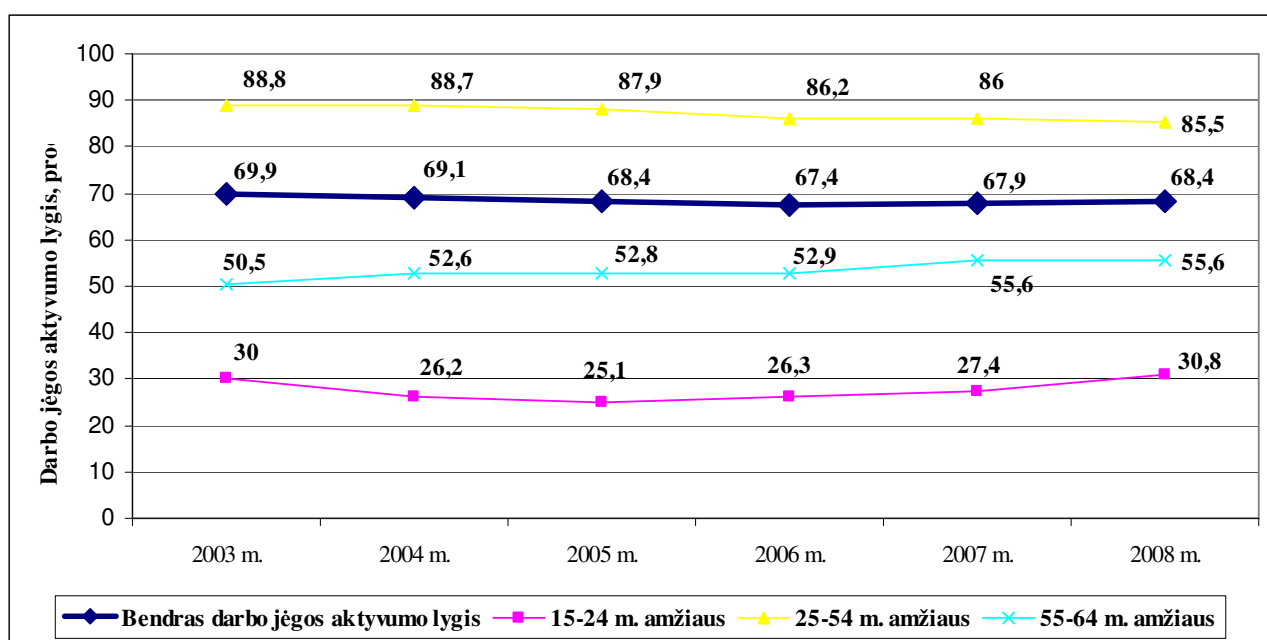
10 pav. Užimtumo lygio dinamika 2003-2008 m. Lietuvoje ir tikslo šalyse, proc.

Užimtumo lygio Lietuvoje augimą analizuojamu laikotarpiu įtakojo ekonomikos augimas, didėjęs tiek minimalus, tiek vidutinis darbo užmokestis. Tai, kad nedarbo lygis analizuojamu laikotarpiu mažėjo daug sparčiau nei augo užimtumo lygis galima paaiškinti neoficialiu nedarbu ir tarptautinės migracijos poveikiu. Lietuvoje jaunas žmones galima priskirti prie problematiškiausių darbo rinkos segmentų. Šį teiginį patvirtina jaunų žmonių (15-24 m.) užimtumo lygio statistika. Jaunimo užimtumo lygis Lietuvoje visą analizuojamą laikotarpį buvo mažiausias, nors ir nuo 2004 m. augo, skirtingai nei Didžiosios Britanijos ar Airijos, kurių jaunimo užimtumo lygiai mžėjo atitinkamai nuo 2004 ir 2006 m. Lyginant Lietuvos ir Didžiosios Britanijos bei Airijos jaunimo užimtumo rodiklius, matyti, kad dirbančio jaunimo dalis minėtose tikslo šalyse daugiau nei dvigubai didesnė. Lyginant Lietuvos jaunimo užimtumo lygį su bendru šalies užimtumo lygiu, galima teigti, kad užimtumo situacija yra problematiškesnė nei nedarbo, kadangi jaunimo užimtumo lygis kasmet už bendrąjį buvo mažesnis vidutiniškai apie 2,7 karto, kai tuo tarpu jaunimo nedarbo lygis už bendrąjį šalies nedarbo lygį kasmet buvo aukštesnis vidutiniškai apie 2 kartus. Jaunimo užimtumo lygis nuo 2003 m. iki 2008 m. padidėjo 31 proc., kai tuo tarpu jaunimo nedarbo lygis per tą patį laikotarpį sumažėjo 68 proc. Pasak Neverauskienės ir Pociaus (2008), tai galima paaiškinti keliomis priežastimis: neoficialiu jaunimo užimtumu, jaunimo pasyvumu ir jaunimo migracija.

Analizuojamu laikotarpiu mažėjo darbo jėgos Lietuvoje skaičius. Nuo 2003 m. iki 2008 m. darbo jėgos sumažėjo 22,1 tūkstančiu arba 1,4 proc. Didžiausias darbo jėgos sumažėjimas buvo

2004 m., kai darbo jėgos skaičius per vienerius metus Lietuvoje sumažėjo 19,3 tūkstančiais. Šis darbo rinkos rodiklis didėjo 2006 m. ir 2008 m., atitinkamai 11,2 ir 10,8 tūkstančiais. Darbo jėga Lietuvoje sudaro mažiau nei pusę (47,4 proc.) šalies gyventojų.

Vidutinis darbo jėgos aktyvumo lygis analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje buvo 68,5 proc. 2003 m. šis darbo rinkos rodiklis siekė 69,9 proc. ir buvo mažesnis tik už Vokietijos ir Didžiosios Britanijos darbo jėgos aktyvumo lygį. Iki 2006 m. skirtingai nei tikslo šalyse, darbo jėgos aktyvumas Lietuvoje mažėjo. Kadangi užimtumo lygis Lietuvoje visą analizuojamą laikotarpį augo, o bedarbių skaičius iki 2007 m. mažėjo, 2004 m. Lietuvos darbo jėga buvo aktyvesnė tik už Ispanijos. Nuo 2005 m. Lietuvos darbo jėgos aktyvumas buvo mažesnis nei tikslo šalyse. Nors darbo jėgos aktyvumo lygis Lietuvoje nuo 2006 m. augo, tačiau nepasiekė nei vienos tikslo šalies, nei ES vidurkio analogiško rodiklio. Lietuvos darbo jėgos aktyvumo lygis labiausiai skiriasi nuo Didžiosios Britanijos ir Vokietijos darbo jėgos aktyvumo lygiu. Lietuvos darbo jėgos aktyvumo lygio pagal skirtingas darbo jėgos amžiaus grupes dinamika pateikta 11 paveiksle.

11 pav. Darbo jėgos aktyvumo lygis Lietuvoje, 2003-2008 m. proc.

Analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje aktyviausia buvo 25-54 m. amžiaus darbo jėga. Šios amžiaus grupės darbo jėgos vidutinis aktyvumo lygis analizuojamu laikotarpiu buvo 87,2 proc. Nuo analizuojamo laikotarpio pradžios iki pabaigos šis rodiklis sumažėjo 3,3 proc. Lyginant su tikslo šalimis, iki 2005 m. šios amžiaus grupės darbo jėgos aktyvumo lygis buvo didžiausias, o 2006-2008 m. buvo mažesnis tik už Vokietijos. 25-64 m. amžiaus darbo jėgos aktyvumo lygis analizuojamu

laikotarpiu mažiausias buvo Airijoje. Skirtingai nuo tikslo šalių, Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu šios amžiaus grupės darbo jėgos aktyvumo lygis kasmet mažėjo.

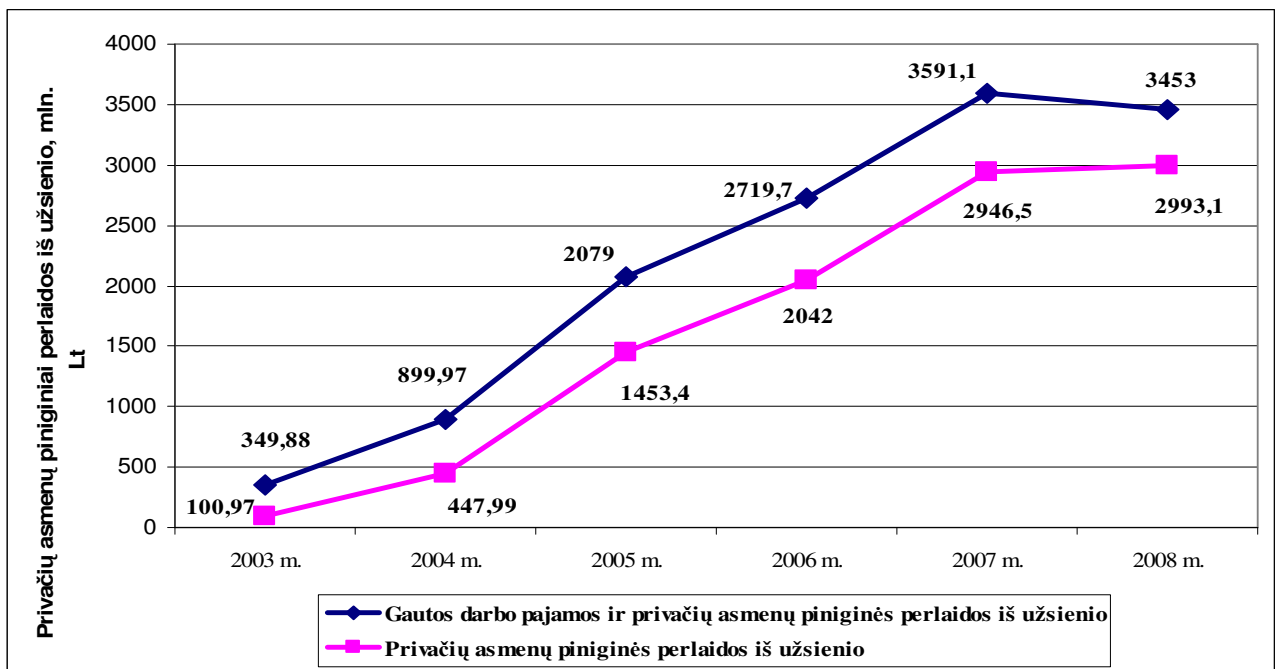
Mažiausias aktyvumas analizuojamu laikotarpiu buvo būdingas 15-24 m. amžiaus darbo jėgai. Šio Lietuvos darbo jėgos segmento vidutinis aktyvumo lygis buvo tik 27,6 proc., tai yra 34,8 proc. mažesnis nei Didžiojoje Britanijoje, 25,8 proc. mažesnis nei Airijoje, 22 proc. mažesnis nei Vokietijoje ir 19 proc. mažesnis nei Ispanijoje.

Vidutinis 55-64 m. amžiaus darbo jėgos aktyvumas Lietuvoje buvo 53,3 proc. Šio darbo jėgos segmento aktyvumas analizuojamu laikotarpiu kasmet augo ir lyginant 2003 m. ir 2008 m. padidėjo 5,1 proc. Vyresnio amžiaus darbo jėga Lietuvoje, lyginant su tikslo šalimis, analizuojamu laikotarpiu buvo aktyvesnė už Ispanijos, Vokietijos, ir Airijos (išskyrus 2005-2006 m.). Visą analizuojamą laikotarpį vyresnio amžiaus darbo jėgos aktyvumas Lietuvoje buvo vidutiniškai apie 12,2 proc. didesnis nei ES 27 vidurkis.

Apibendrinant darbo rinkos rodiklių Lietuvoje pokyčius 2003-2008 m., galima teigti, kad iki 2007 m. Lietuvoje gerėjo visi darbo rinkos rodikliai (išskyrus darbo jėgos skaičių): mažėjo bedarbių skaičius, nedarbo lygis, ilgalaikis nedarbas, didėjo užimtumas ir darbo jėgos aktyvumas.

3.2. Migracijos įtakos darbo rinkos rodikliams analizė

Migracija darbo rinką įtakoja dvejopai: pirma – keisdama Lietuvos gyventojų tame tarpe bedarbių, dužimtųjų, darbo jėgos skaičių, antra – emigrantų pinigų pervedimais įtakodama vartojimą ir ekonomikos augimą. Pasak K. Kašinskio (2008), neabejotiną emigrantų perlaidų svarbą šalies ekonomikai rodo jų prilyginimas Lietuvos nacionalinio biudžeto sumai. Nuo 2003 m. augo šalies ekonomika, didėjo nacionalinis šalies biudžetas bei augo privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio suma. 2003 m. privačių asmenų piniginės perlaidos iš užsienio, lyginant su nacionaliniu biudžetu sudarė tik 3,67 proc., 2007 m. – beveik penktadalį (18,69 proc.), o 2008 m. šiek tiek mažiau nei dešimtadalį (11,74 proc.) Lietuvos nacionalinio biudžeto. Lyginant emigrantų pinigines perlaidas su bendroju vidaus produktu iki narystės ES pradžios jos buvo mažesnės už 1 proc. bendrojo vidaus produkto, kai tuo tarpu iki 2008 m. augant tiek BVP, tiek emigrantų pervedamų pinigų sumai, privačių asmenų piniginės perlaidos iš užsienio jau sudarė 3 proc. bendrojo vidaus produkto. Privačių asmenų pervedimų iš užsienio pokyčiai pateikti 12 paveiksle:

12 pav. Privačių asmenų piniginiai pervedimai iš užsienio

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos banko duomenimis.

Per šešerius analizuojamo laikotarpio metus privačių asmenų pervedimų iš užsienio suma kasmet augo ir lyginant laikotarpio pradžią ir pabaigą padidėjo daugiau nei 29 kartus. Analizuojamu laikotarpiu augo ne tik privačios perlaidos bet ir dalis, darbo užsienyje pajamų, pervedamų į Lietuvą. Laikotarpio pradžioje privačių asmenų perlaidos sudarė mažiau nei trečdalį (28,9 proc.) darbo užsienyje pajamų. Tuo tarpu laikotarpio pabaigoje emigrantai į Lietuvą pervedavo 86,7 proc. savo darbo pajamų.

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės, tarp migracijos rodiklių (emigrantų, imigrantų skaičius ir privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio sumų) ir bedarbių skaičiaus Lietuvoje, rezultatai pateikti 36 lentelėje:

36 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka bedarbių skaičiui Lietuvoje 2003-2008 m.

Migracija	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	-0,32	0,1	0,68	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	0,07	0,005	0,14	Labai silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Privačių asmenų piniginiai pervedimai	-0,96	0,92	7,3	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,94	0,89	5,7	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės tarp migracijos Lietuvoje ir bedarbių skaičiaus rezultatai parodė, kad egzistuoja atvirkštinė priklausomybė tarp deklaruotos emigracijos, privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio, imigrantų skaičiaus ir bedarbių skaičiaus. Labai stiprus atvirkštinis ryšys ($r = -0,96$) nustatytas tarp privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio ir bedarbių skaičiaus Lietuvoje. Remiantis apskaičiuotu elastingumo koeficientu ($Q = -0,55$) būtų galima daryti prielaidą, kad ekonominio augimo laikotarpiu, privačių asmenų piniginiams perleidoms iš užsienio didėjant 1 proc., bedarbių skaičius Lietuvoje sumažėtų 0,55 proc. Remiantis tiesinės-koreliacinės regresinės analizės rezultatais, galima daryti prielaidą, kad piniginių privačių asmenų pervedimų iš užsienio augimas turėjo didelį poveikį bedarbių skaičiaus Lietuvoje mažėjimui. Tai būtų galima paaiškinti tuo, kad 2003-2008 m. ekonomikos augimas buvo paremtas daugiau augančiu vartojimu, o ne gamyba ar pritrauktomis užsienio investicijomis. Vartojimo augimui įtakos turėjo ne tik didėjusios kreditų gavimo galimybės, bet ir piniginiai privačių asmenų pervedimai iš užsienio, kurių, manoma, tik dalis yra matoma oficialioje statistikoje, o bendra suma yra didesnė. Augant emigravusių skaičiui, didėjant pervedamai darbo pajamų užsienyje daliai, augant bendrai pervedimų sumai, augo Lietuvos ekonomika ir mažėjo bedarbių skaičius.

Analizuojant atliktos koreliacinės – regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad ekonomikos augimo laikotarpiu, vertinant priklausomybę tarp emigrantų, deklaravusiųjų savo išvykimą ir bedarbių skaičiaus Lietuvoje fiksuotas vidutinio stiprumo neigiamas koreliacinis ryšys ($r = -0,32$). Galima daryti prielaidą, kad emigrantų, deklaravusiųjų išvykimą skaičiaus augimas, bedarbių skaičiaus pokyčiui turi mažesnės įtakos, nei piniginiai privačių asmenų pervedimai iš užsienio. Privačių asmenų pervedimų iš užsienio suma priklauso nuo bendro emigrantų užsienyje skaičiaus, susidariusio per visą emigracijos laikotarpį, kadangi darbo pajamų dalį perveda ir prieš 10, ir prieš 5 metus išvykę emigrantai. O analizuojant kasmetinio emigrantų pokyčio įtaką bedarbių skaičiui, tiriamas konkrečiais metais emigravusių asmenų statistinis ryšys su tų metų bedarbių skaičiaus pokyčiu. Vidutinį ryšio stiprumą įtakoja tai, kad iš Lietuvos emigruoti nusprendžia nebūtinai bedarbio statusą prieš tai turėję asmenys. Emigruoja ir darbą turintys Lietuvos gyventojai. Darbuotojui emigravus ir atsilaisvinus darbo vietai, ją taip pat užima nebūtinai bedarbis. Taip pat įtakos nustatytam ryšiui turėjo tai, kad lyginant bedarbių ir emigrantų skaičių, emigrantai kasmet sudarydavo tik vidutiniškai apie 12 proc. bedarbių skaičiaus.

Tiriant tarptautinės migracijos įtaką bedarbių skaičiaus Lietuvoje pokyčiams, nustatytas *labai silpnas tiesioginis ryšys* ($r = 0,07$) tarp bendro emigrantų skaičiaus (deklaruota ir nedeklaruota

emigracija) ir bedarbių skaičiaus Lietuvoje. Tai galima paaiškinti mažėjančiu emigrantų, nedeklaravusių savo išvykimo, skaičiumi, kuris kasmet mažino bendrą emigrantų skaičių. Būtent dėl bendro emigrantų skaičiaus mažėjimo tendencijos, sutapusios su bedarbių skaičiaus Lietuvoje mažėjimu, ekonomikos augimo laikotarpiu, tiesinės koreliacinės-regresinės analizės rezultatai neatspindi bendro emigrantų skaičiaus pokyčio įtakos bedarbių skaičiui.

Remiantis atliktais skaičiavimais, nustatytas labai stiprus neigiamas ryšys ($r = -0,94$) tarp imigrantų ir bedarbių Lietuvoje skaičiaus. Nustatyta statistinei priklausomybei įtakos turėjo, kasmet augantis imigrantų skaičius ir tuo pačiu laikotarpiu mažėjantis bedarbių skaičiaus. Atsižvelgiant į tai, kad kasmet imigrantų skaičius daugiau nei dvigubai buvo mažesnis už emigrantų, kad kasmetinis imigrantų skaičius yra labai mažas lyginant tiek su bedarbių tiek su darbo jėgos skaičiumi, nepaisant gautų tiesinės koreliacinės – regresinės analizės rezultatų, galima daryti prielaidą, kad imigrantų skaičius, ekonominio augimo laikotarpiu, esminės įtakos bedarbių skaičiaus mažėjimui neturėjo. Bedarbių skaičiaus mažėjimas yra daugiau grįžtamosios imigracijos traukos veiksnys, o ne pasekmė.

Įvertinus nustatytus ryšius Sjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos reikšmės viršija kritinę reikšmę tik su privačių asmenų piniginiams pervedimais iš užsienio ir imigrantų skaičiumi. Tai reiškia, kad analizuojamas ryšys tarp tarptautinės migracijos rodiklių (privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio) ir bedarbių Lietuvoje skaičiaus yra statistiškai reikšmingas. Ryšiai tarp emigrantų skaičiaus (deklaravusiųjų emigraciją ir bendro) ir bedarbių skaičiaus nėra reikšmingi.

Apibendrinant galima teigti, kad vertinant tarptautinės migracijos poveikį bedarbių skaičiui Lietuvoje, didžiausią įtaką, ekonominio augimo laikotarpiu, turi privačių asmenų perlaidos iš užsienio.

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės, tarp tarptautinės migracijos ir nedarbo lygio Lietuvoje, rezultatai pateikti 37 lentelėje:

37 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka nedarbo lygiui Lietuvoje 2003-2008 m.

Migracija	Koefficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	-0,33	0,11	0,782	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	0,08	0,007	0,16	Labai silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Privačių asmenų pervedimai	-0,96	0,93	6,8	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,99	0,98	14	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas

Atlikus tiesinę koreliacinę regresinę analizę nustatyti beveik tokie pat ryšiai kaip tarp tarptautinės migracijos rodiklių ir bedarbių skaičiaus. Remiantis atliktais skaičiavimais nustatyta *labai stipri priklausomybė* tarp privačių asmenų piniginių pervedimų, imigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio. Analizuojant atliktos koreliacinės – regresinės analizės rezultatus nustatytas labai stiprus neigiamas ryšys ($r = -0,96$) tarp privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio ir nedarbo lygio. Remiantis elastingumo koeficientu ($Q = -0,55$), galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu privačių asmenų piniginiams pervedimams padidėjus 1 proc., nedarbo lygis, kaip ir bedarbių skaičius, sumažėdavo 0,55 proc. Galima daryti prielaidą, kad didėjant privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio sumai, nedarbo lygis Lietuvoje mažėtų. Tai galima paaiškinti tomis pačiomis priežastimis, kaip ir privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio ir bedarbių skaičiaus statistinį ryšį.

Vidutinio stiprumo neigiamas ryšys analizuojamu laikotarpiu nustatytas tarp emigrantų, deklaravusių išvykimą, ir nedarbo lygio. Kaip ir tiesinės koreliacinės – regresinės analizės su bedarbių skaičiumi atveju, nustatytas labai silpnas teigiamas ryšys ($r = 0,08$) tarp bendro emigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio ir labai stiprus neigiamas ryšys ($r = -0,99$) tarp imigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio. Remiantis gautais rezultatais, galima daryti prielaidą, kad imigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio priklausomybė egzistuoja, tačiau nedarbo lygio Lietuvoje mažėjimas yra imigracijos traukos veiksnys o ne pasekmė, kadangi imigrantų skaičius yra per mažas, kad darytų esminį poveikį nedarbo lygiui.

Įvertinus nustatytų ryšių reikšmingumą Sjudento kriterijumi, nustatytos imties statistikos reikšmės viršija kritinę reikšmę tik su privačių asmenų piniginėmis perlaidomis iš užsienio ir imigrantų skaičiumi. Tai reiškia, kad analizuojami ryšiai tarp tarptautinės migracijos rodiklių - privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio ir imigrantų skaičiaus – yra statistiškai reikšmingi. Ryšiai tarp emigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio yra nereikšmingi.

Apibendrinant galima teigti, kad vertinant migracijos proceso įtaką nedarbo lygiui Lietuvoje, pagrindinis veiksnys yra privačių asmenų piniginės perlaidos iš užsienio.

Tiesinės koreliacinės - regresinės analizės, tarp migracijos ir ilgalaikio nedarbo lygio, rezultatai pateikti 38 lentelėje:

Tarptautinės migracijos įtaka ilgalaikio nedarbo lygiui Lietuvoje 2003-2008 m.

Migracija	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	-0,38	0,14	0,819	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	0,26	0,07	0,55	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Privačių asmenų pervedimai	-0,99	0,98	14	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,98	0,96	9,8	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas

Kaip ir tiesinės koreliacinės – regresinės analizės su bedarbių skaičiumi, nedarbo lygiu taip ir su ilgalaikio nedarbo lygiu, rezultatai parodė labai stiprią priklausomybę tarp privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio ir imigrantų skaičiaus. Remiantis atliktais skaičiavimais labai stiprus neigiamas ryšys ($r = -0,99$) nustatytas su privačių asmenų piniginėmis perlaidomis iš užsienio. Galima daryti prielaidą, kad didėjant privačių asmenų perlaidoms iš užsienio Lietuvoje mažėja ilgalaikis nedarbas. Tai galima paaiškinti tuo, kad analizuojamu laikotarpiu, ilgalaikio nedarbo mažėjimui įtakos turėjo ekonomikos augimas, gerėjanti situacija darbo rinkoje, naudojamos darbo rinkos priemonės. Kadangi ilgalaikis nedarbas specifinė nedarbo forma, kai dalis darbo jėgos neatitinka darbo rinkos paklausos reikalavimų, todėl didėjančios emigrantų piniginės perlaidos ir auganti ekonomika šį darbo rinkos rodiklį turėtų įtakoti mažiau nei bedarbių skaičių ar nedarbo lygį. Šiuo atveju ilgalaikio nedarbo mažėjimui didelės įtakos turi darbo rinkos mokymo profesinės programos.

Tiesinės koreliacinės – regresinės analizės rezultatai leido nustatyti labai stiprų neigiamą ryšį ($r = -0,96$) tarp imigrantų skaičiaus ir ilgalaikio nedarbo lygio Lietuvoje. Nepaisant nustatyto ryšio, galima daryti prielaidą, kad imigrantų skaičius esminės įtakos ilgalaikio nedarbo lygio mažėjimui Lietuvoje ekonominio augimo laikotarpiu neturėjo tačiau ilgalaikio nedarbo mažėjimas yra traukos veiksnys imigrantams, kartu su ekonominės ir socialinės aplinkos sąlygomis būdingomis ekonominio augimo laikotarpiui. Ilgalaikio nedarbo mažėjimas gali įtakoti imigraciją tik prisidėdamas prie bendro psichologinio klimato šalyje gerėjimo, skatindamas grįžti emigravusius lietuvius tačiau nedarydamas esminio poveikio ekonominiams imigrantams, kurie sudaro mažiau nei trečdalį atvykusiųjų. Tai galima paaiškinti tuo, kad į Lietuvą lietuviai emigrantai grįžta dažniausiai šeimų susijungimo pagrindu ir gerėjantis psichologinis klimatas šalyje, kartu su ekonomikos augimo aplinkybe galėtų juos motyvuoti.

Įvertinus nustatytų ryšių reikšmingumą Sjudento kriterijumi, statistiškai reikšmingi ryšiai nustatyti su privačių asmenų pinigineis perlaidomis iš užsienio ir imigrantų skaičiumi.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad migracijos veiksnių – privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio ir imigrantų skaičiaus - ekonominio augimo sąlygomis, ryšys su ilgalaikio nedarbo lygiu egzistuoja, tačiau šiam rodikliui migracijos įtaka yra mažiausia lyginant su bedarbių skaičiumi ir nedarbo lygiu, kadangi ilgalaikiam nedarbui lemiamą įtaką daro naudojamos darbo rinkos priemonės (darbo rinkos profesinio mokymo programos, bedarbio pašalpos dydžio ir minimalaus darbo užmokesčio skirtumas, bedarbio pašalpos mokėjimo trukmė).

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės, tarp migracijos ir užimtumo lygio, rezultatai pateikti 39 lentelėje:

39 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka užimtumo lygiui Lietuvoje 2003-2008 m

Migracija	Koefficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	0,33	0,11	0,7	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	-0,27	0,07	0,57	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Privačių asmenų pervedimai	0,98	0,96	6,8	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Imigrantų skaičius	0,96	0,91	6,8	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas

Remiantis atliktais skaičiavimais, pastebėta, kad analizuojamu laikotarpiu labai stipri užimtumo lygio priklausomybė buvo tik su keletu tarptautinės migracijos rodiklių. Analizuojant atliktos koreliacinės – regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad ekonominio augimo laikotarpiu, tarp privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio ir užimtumo lygio fiksuotas labai stiprus teigiamas ryšys ($r = 0,98$). Remiantis analizės rezultatais, galima teigti, kad privačių asmenų pervedimams padidėjus 1 proc., užimtumo lygis augo 0,04 proc. Galima daryti prielaidą, kad ekonominio augimo laikotarpiu didėjant privačių asmenų perlaidų iš užsienio sumai, Lietuvoje augo užimtumo lygis. Tai galima paaiškinti privačių asmenų perlaidų iš užsienio įtaka Lietuvos ekonomikos augimui, analizuojamu laikotarpiu didėjusiu darbo užmokesčiu, augusiomis paskolų gavimo galimybėmis, skatinusiomis iš šešėlio trauktis dirbančius nelegaliai. Labai stiprus teigiamas ryšys ($r = 0,96$) nustatytas tarp imigrantų skaičiaus ir užimtumo lygio. Atsižvelgiant, kad imigrantų skaičius sąlyginai nedidelis, kad darytų įtaką užimtumo lygiui, galima daryti prielaidą, kad užimtumo lygio augimas, analizuojamu laikotarpiu gali būti laikomas imigracijos traukos veiksniu, bet ne pasekme.

Nustatytos imties statistikos reikšmės viršija kritinę reikšmę tik su privačių asmenų pinigėmis perlaidomis iš užsienio ir imigrantų skaičiumi, todėl galima daryti išvadą, kad statistiniai ryšiai tarp įdarbinimo lygio Lietuvoje ir privačių asmenų piniginių perlaidų bei imigrantų skaičiaus yra reikšmingi.

Apibendrinant galima teigti, kad ekonominio augimo sąlygomis privačių asmenų piniginiams perlaidoms iš užsienio augant, užimtumo lygis Lietuvoje didėja. Imigrantų skaičius yra per mažas, kad darytų didelę įtaką užimtumo lygio augimui, tačiau užimtumo lygio Lietuvoje augimas yra imigracijos traukos veiksnys.

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės, tarp migracijos ir darbo jėgos, rezultatai pateikti 40 lentelėje:

40 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka darbo jėgos skaičiui Lietuvoje 2003-2008 m.

Migracija	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	-0,6	0,36	1,5	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	-0,56	0,31	1,4	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Privačių asmenų pervedimai	-0,67	0,45	0,55	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,65	0,42	1,6	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Vertinant atliktus skaičiavimus, tarp visų tarptautinės migracijos rodiklių ir darbo jėgos Lietuvoje skaičiaus nustatyta pastebima priklausomybė. Analizuojant atliktos koreliacinės – regresinės analizės rezultatus, nustatyta, kad ekonominio augimo laikotarpiu tarp emigrantų tiek deklaravusiųjų išvykimą, tiek bendro skaičiaus ir darbo jėgos Lietuvoje, būdingas pastebimas neigiamas ryšys ($r = -0,6$; $r = -0,56$). Galima daryti prielaidą, kad emigracijos augimas mažina darbo jėgos skaičių Lietuvoje. Tai būtų galima paaiškinti tuo, kad vidutiniškai apie 82 proc. emigrantų kasmet sudaro 15-59 m. amžiaus asmenys. Apie 74 proc. emigruojančiųjų pagrindine išvykimo priežastimi nurodo įsidarbinimą tikslo šalyje.

Pastebimas neigiamas ryšys ($r = -0,67$) nustatytas tarp privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio ir darbo jėgos Lietuvoje skaičiaus. Galima daryti prielaidą, kad augant emigracijai ir didėjant privačių asmenų perlaidų iš užsienio sumai, darbo jėgos skaičius Lietuvoje mažėjo. Tai galima paaiškinti esminiais darbo užmokesčio Lietuvoje ir tikslo šalyse skirtumais. Nors darbo užmokestis Lietuvoje tiek minimalus, tiek vidutinis kasmet augo, tačiau išliko 3-6 kartus mažesnis nei tikslo šalyse. Didėjantis privačių asmenų piniginių perlaidų skaičius kasmet augo, kadangi

daugėjo emigruojančiųjų iš Lietuvos. Emigruojant daugiausia darbingo amžiaus gyventojams, Lietuvoje mažėjo darbo jėgos skaičius.

Remiantis atliktais skaičiavimais, nustatytas pastebimas neigiamas ryšys ($r = -0,65$) tarp imigrantų skaičiaus ir darbo jėgos Lietuvoje. Nepaisant apskaičiuoto neigiamo koreliacijos koeficiento, daryti prielaidos, kad imigrantų skaičius įtakoja darbo jėgos Lietuvoje mažėjimą negalima. Tai, kad daugiau kaip du trečdalius imigrantų kasmet sudaro grįžtantys lietuviai, ir, kad 84 proc imigrantų sudaro 15-59 m. amžiaus asmenys, rodo, kad į Lietuvą kasmet imigruoja darbo jėga. Tačiau imigrantų skaičius yra per mažas, lyginant su emigrantų, todėl emigracijos įtaka darbo jėgos skaičiui užgožia imigracijos poveikį šiam darbo rinkos rodikliui.

Nustatytos imties statistikos reikšmės viršija kritinę reikšmę su visais tarptautinės migracijos rodikliais. Tačiau teigti, kad ryšiai tarp tarptautinės migracijos ir darbo jėgos Lietuvoje skaičiaus yra nereikšmingi negalime. Kadangi emigracija mažina darbo jėgos skaičių, o imigracija didina, darbingo amžiaus žmonių dalis tiek tarp emigrantų, tiek tarp imigrantų yra panaši, visą analizuojamą laikotarpį išlikusi neigiama grynoji migracija, leidžia daryti prielaidą, kad emigracijos įtaka užgožia imigracijos poveikį darbo jėgos Lietuvoje skaičiui.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad darbo jėgos Lietuvoje skaičių įtakoja visi tarptautinės migracijos rodikliai. Emigracija darbo jėgos skaičių mažina, o imigracija didina. Dėl didesnės už imigraciją emigracijos darbo jėgos skaičius Lietuvoje mažėjo.

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės tarp migracijos ir darbo jėgos aktyvumo lygio rezultatai pateikti 41 lentelėje:

41 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka darbo jėgos aktyvumo lygiui Lietuvoje 2003-2008 m.

Migracija	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	-0,24	0,06	0,5	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	-0,13	0,02	0,26	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Privačių asmenų pervedimai	-0,78	0,6	2,4	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,77	0,6	2,4	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Vertinant atliktų skaičiavimų rezultatus galima teigti, kad tarp darbo jėgos aktyvumo lygio ir visų tarptautinės migracijos rodiklių nustatyta atvirkštinė priklausomybė. Stiprus atvirkštinis ryšys ($r = -0,78$) nustatytas tarp privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio ir darbo jėgos aktyvumo lygio. Galima daryti prielaidą, kad didėjant privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio sumai darbo jėgos aktyvumo lygis turėtų mažėti. Tai galima paaiškinti tuo, kad darbo jėgos aktyvumo lygis

mažėja dėl mažėjančio darbo jėgos (užimtųjų ir bedarbių) skaičiaus. Nors analizuojamu laikotarpiu užimtumas Lietuvoje didėjo iki 2007 m., tačiau bedarbių skaičiaus mažėjimas turėjo didesnę poveikį darbo jėgos aktyvumo lygio pokyčiui. Galima daryti išvadą, kad emigracija per privačių asmenų piniginių perlaidų poveikį mažina bedarbių skaičių ir nedarbo lygį, taip įtakodama darbo jėgos aktyvumo lygio mažėjimui.

Atlikus tiesinę koreliacinę – regresinę analizę stiprus neigiamas statistinis ryšys ($r = -0,77$) nustatytas tarp darbo jėgos aktyvumo lygio ir imigrantų skaičiaus. Atsižvelgiant į tai, kad didžiąją dalį imigrantų sudaro 15-59 m. amžiaus asmenys, ir tiriama statistinė priklausomybė ekonominio augimo laikotarpiu, prielaida, kad imigrantų skaičius mažina darbo jėgos aktyvumo lygį nebūtų teisinga. Atliktų skaičiavimų rezultatui įtakos turėjo tai, kad imigrantų skaičius yra gana mažas lyginant su absoliučiais darbo rinkos rodiklių dydžiais, ir visą analizuojamą laikotarpį buvo vidutiniškai 2 kartus mažesnis už emigrantų skaičių.

Nustatytos imties statistikos t reikšmės viršija kritinę reikšmę su visais tarptautinės migracijos rodikliais, todėl nustatyti ryšiai tarp darbo jėgos aktyvumo lygio ir tarptautinės migracijos rodiklių yra nereikšmingi.

Apibendrinant tarptautinės migracijos įtakos Lietuvos darbo rinkos rodikliams analizę, galima daryti išvadą, kad ekonominio augimo laikotarpiu darbo rinkos rodikliams didesnę poveikį daro ne vienrių metų emigrantų skaičiaus pokytis, o bendro emigrantų skaičiaus efektas, pasireiškiantis per pinigines privačių asmenų perlaidas iš užsienio. Didžiausią įtaką privačių asmenų perlaidų iš užsienio augimas, analizuojamu laikotarpiu turėjo bedarbių skaičiaus, nedarbo lygio, ilgalaikio nedarbo mažėjimui bei užimtumo lygio augimui. Atlikus imigrantų skaičiaus ir darbo rinkos rodiklių priklausomybės analizę, galima teigti, kad nepaisant nustatytų reikšmingų ryšių tarp imigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio, bedarbių skaičiaus, ilgalaikio nedarbo, užimtumo lygio, imigrantų skaičius yra gana mažas, keletą kartų atsiliekančio nuo emigrantų skaičiaus, todėl imigrantų skaičiaus augimą būtų tikslingiau vertinti ne kaip darbo rinkos rodiklių pokyčių priežastį, o kaip pasekmę.

IŠVADOS

1. Migracija laikomas žmonių judėjimo procesas, kai vykstama gyventi į kitą geografinę teritoriją kertant sieną ir yra keičiama nuolatinė gyvenamoji vieta. Mokslinė literatūra, aiškindama migracijos proceso sampratą, atsiriboja nuo laiko trukmės veiksnio, kadangi įvairiose šalyse, priklausomai nuo tos šalies įstatymų, jis gali skirtis. Mokslinėje literatūroje migracijos samprata tapatinama su tarptautine migracija. Apibendrinant atliktą mokslinės literatūros migracijos priešasčių tematika analizę, galima daryti išvadą, kad migraciją veikia tiek ekonominiai (skirtingi šalių ekonominio išsivystymo lygiai, darbo rinkos rodiklių skirtumai), tiek socialiniai motyvai (gyvenimo kokybės šeimai skirtumai, ateities perspektyvos, socialinės sistemos paslaugos, socialiniai ryšiai, psichologinis klimatas). Ekonominiai motyvai skatina poreikio migruoti atsiradimą, o socialiniai veiksniai įtakoja galutinį sprendimo migruoti priėmimą.

2. Nuo 2006 m. pradėjo mažėti ir kasmet mažėjo emigrantų, nedeklaravusių savo išvykimo, skaičius ir bendras emigruojančiųjų Lietuvos gyventojų skaičius. Minėti rodiklių pokyčiai leidžia daryti išvadą, kad iki 2006 m. Lietuvai buvo būdinga trumpalaikė, „žvalgybinė“, „bandomoji“ migracija neprarandant sąsajų su gimtąja šalimi, neplanuojant ilgalaikio gyvenamosios vietos pokyčio. Tokio pat pobūdžio migracijos banga prasideda 2008 m. Auganti emigruojančių moterų dalis, didėjantis išvykstančiųjų vaikų, jaunimo, pensijinio amžiaus emigrantų skaičius rodo vykstantį šeimų susijungimo procesą, kuris būdingas ilgalaikiai migracijai. Didžiausią emigruojančiųjų dalį sudaro kvalifikuoti darbingo amžiaus gyventojai. Tai rodo Lietuvoje vykstantį „protų nutekėjimo“ procesą. Nors dauguma emigrantų nurodė išvykstantys su tikslu dirbti, tačiau grėsmingai auga išvykstančiųjų mokytiš dalis.

3. Tai, kad analizuojamu laikotarpiu nenustatyta reikšmingų ryšių tarp tikslo šalių ekonominių ir socialinių rodiklių pokyčių ir emigracijos iš Lietuvos, galima paaiškinti dideliu ekonominių ir socialinių rodiklių skirtumu, lyginant Lietuvą su tikslo šalimis. Ekonominių ir socialinių rodiklių skirtumai tarp Lietuvos ir tikslo šalių analizuojamu laikotarpiu išliko dideli ir įtakojantys emigraciją. Lietuvos bendrasis vidaus produktas, nors pastaruosius šešerius metus augo sparčiau nei kitose ES valstybėse, yra vienas iš mažiausių, nesiekiantis net ES vidurkio. Minimalus darbo užmokestis Lietuvoje, nors per analizuojamą laikotarpį ir padidėjo 86 proc., tačiau išliko beveik tris kartus mažesnis už ES vidurkį, daugiau nei šešis kartus mažesnis už minimalų darbo užmokestį Airijoje ir daugiau nei penkis kartus mažesnis už minimalų darbo užmokestį Didžiojoje Britanijoje. Tarp Lietuvos ir tikslo šalių vidutinio darbo užmokesčio skirtumai yra dar didesni, nei tarp minimalaus mėnesinio darbo užmokesčio. Narystės ES pradžioje vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje ir

Didžiojoje Britanijoje skyrėsi beveik 10 kartų, 11 kartų buvo mažesnis nei Vokietijoje, beveik 7 kartus mažesnis nei Airijoje ir 6 kartus mažesnis nei Ispanijoje. Lyginant Lietuvos ir tikslo šalių nedarbo lygį, teigti, kad lietuvių emigraciją analizuojamu laikotarpiu lėmė nedarbas, būtų ne visiškai teisinga, kadangi nuo 2004 m. iki 2008 m. nedarbo lygis Lietuvoje sumažėjo beveik dvigubai ir buvo mažesnis nei tikslo šalyse, tačiau emigruojančiųjų skaičiaus tai nesumažino. Faktas, kad augant Lietuvos ekonomikai, gerėjant ekonominiams rodikliams, didėjant socialinės apsaugos rodikliams, emigrantų skaičius augo, galima paaiškinti išlikusiais dideliais darbo užmokesčio skirtumais ir stipriu socialinio migracijos tinklo poveikiu.

4. Analizuojamu laikotarpiu augusi Lietuvos ekonomika, gerėję BVP 1 gyventojui, darbo rinkos, socialinės apsaugos rodikliai, nors išliko gana skirtingi, lyginant Lietuvą su tikslo šalimis, tačiau įtakojo imigrantų skaičiaus Lietuvoje augimą. Pagrindiniais imigrantų traukos veiksniais nustatyti BVP augimas, nedarbo lygio mažėjimas, tiek minimalaus, tiek vidutinio grynojo darbo užmokesčio augimas, didinamos socialinės apsaugos sistemos išlaidos tiek bendros, tiek skirtos šeimoms/vaikams, pensijoms.

5. Tyrimo metu nustatyti reikšmingi ryšiai tarp BVP vienam gyventojui augimo, nedarbo lygio mažėjimo, darbo užmokesčio augimo, socialinės apsaugos sistemos išlaidų didėjimo Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus. Galima daryti prielaidą, kad esant laisvam ekonominiam žmonių judėjimui ES teritorijoje, išliekant ryškiems skirtumams tarp Lietuvos ir tikslo šalių ekonominių ir socialinių rodiklių ir net Lietuvos rodikliams gerėjant emigruojančiųjų iš Lietuvos skaičių vargu ar pavyktų sumažinti. Didelę įtaką Lietuvių emigracijai daro socialinio migracijos tinklo vystymasis tokiose tikslo šalyse kaip Airija ir Didžioji Britanija. Ekonominės ir socialinės aplinkos Lietuvoje gerėjimas nesustabdytų emigracijos, tačiau padidintų grįžtančių į Lietuvą emigrantų skaičių.

6. Ekonominio augimo laikotarpiu tarptautinės migracijos įtaka darbo rinkos rodikliams daugiau pasireiškė ne per vienerių metų emigrantų skaičiaus pokytį, o per bendro emigracijos masto efektą – privačių asmenų pinigines perlaidas iš užsienio. Tyrimo metu nustatyti reikšmingi ryšiai tarp privačių asmenų pervedimų iš užsienio ir bedarbių skaičiaus, nedarbo lygio, ilgalaikio nedarbo mažėjimo, užimtumo lygio Lietuvoje augimo. Nustatyta reikšminga priklausomybė tarp imigrantų skaičiaus ir bedarbių skaičiaus, nedarbo lygio, ilgalaikio nedarbo lygio, užimtumo lygio pokyčių. Dėl mažo imigrantų skaičiaus, lyginant su emigrantų skaičiumi, absoliučiais darbo rinkos rodikliais (bedarbių skaičiumi, darbo jėga), skatina imigracijos pokyčius vertinti ne kaip poveikį darbo rinkos rodikliams, o kaip darbo rinkos rodiklių pokyčių pasekmę.

7. Statistikos departamento prognozės rodo, kad Lietuva jau po 15 metų turėtų sulaukti daugiau imigrantų, tikėtina, solidaus amžiaus į Lietuvą grįžtančių, ankstesniu laikotarpiu emigravusių lietuvių. Tokių imigrantų augimas, tebevykstant jaunų, darbingo amžiaus žmonių emigracijai, turėtų didinti našą Lietuvos socialinės apsaugos sistemai, skatinti ir taip sparčius gyventojų senėjimo ir skaičiaus mažėjimo dėl didėjančios neigiamos natūralios gyventojų kaitos procesus. Todėl rekomenduojama skatinti grįžtamąją migraciją, skatinant imigrantų, norinčių ir galinčių investuoti sukauptą užsienyje kapitalą į Lietuvą. Tam reikalingos ekonominės priemonės, gerinančios aplinką verslui, suteikiančios galimybę sukaupto kapitalo panaudojimui tiek asmeniniam tikslams (įsigyjant būstą), tiek skatinančios investicijas (fiskalinės priemonės). Taikyti emigrantams, kurių integracija tikslo šalyse buvo nesėkminga, tiesioginės pagalbos priemonės (informacinės ir finansinės), mažinant galimą socialinių konfliktų riziką. Skatinti mišrių šeimų (kai vienas iš narių yra lietuvis) imigraciją, sudarant palankesnes teisinės, socialines sąlygas šeimai, ugdant didesnę lietuvių toleranciją mišrių šeimų nariams (institucinės ir informacinės priemonės); Šiandien būtina siekti vykstančio „protų nutekėjimo“ proceso transformacijos į „protų cirkuliacijos“, skatinant į Lietuvą grįžti išvykusius aukštos kvalifikacijos emigrantus, norint susigrąžinti dėl emigracijos prarastas viešąsias investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Skatinimo priemonės būtinos dabar, kad padidintų grįžtančių darbingo amžiaus emigrantų skaičių ir sušvelnintų masinės emigracijos neigiamą poveikį „išlaikančiojo“ visuomenės sluoksnio mažėjimui Lietuvoje.

LITERATŪRA

1. Ambrozaitienė, D., Svidlerienė, D. (2005). Emigrantai: kiek jų ir kur išvyksta. *Mokslas ir gyvenimas*, 5, p. 22-23. Vilnius.
2. Beržinskienė, D. (2005). *Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai*. Kaunas: Technologija.
3. Čiužas, A. (2007). Lietuvos gyventojų emigracija, jos priežastys ir pasekmės. *Lietuva Europos Sąjungoje: laimėjimai ir problemos*, 3, p.244-257. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
4. Jakutis, A. (2007). *Ekonomikos teorija*. Vilnius: Eugrimas.
5. Karalevičienė, J., Matuzevičiūtė, K. (2009). Tarptautinės emigracijos ekonominių priežasčių analizė Lietuvos pavyzdžiu. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2009. 1 (14). 143-151psl.
6. Karpavičius, S. (2007). Emigracijos poveikis Lietuvos ekonomikai. *Pinigų studijos 2006*. p. 21-41. Vilnius: UAB "Baltijos kopa".
7. Kasnauskienė, G. (2006). *Demografijos pagrindai*. Vilnius.
8. Lietuvos makroekonomikos apžvalga. (2010). Nr. 39. Vilnius.
9. Makroekonomika (2006). Ats. Red. Skominas, V. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
10. Martinkus, B. (2003). *Darbo procesų valdymas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
11. Martinkus, B., Sakalas, A., Savanevičienė, A. (2006). *Darbo išteklių ekonomika ir valdymas*. Kaunas: Technologija.
12. Matusaitytė, R. (2003). Darbo jėgos migracija Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. *Ekonomika*, 63, p.41-48. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
13. Misiūnas, A., Bratčikovienė, N. (2007). Migracijos tendencijos. *Lietuvos statistikos darbai 2006*, 2, p.16-22. Vilnius: Statistikos Departamentas prie LR Vyriausybės.
14. Pocius, A. (2004). Lietuvos gyventojų (darbo jėgos) migracijos ir teritorinio mobilumo tendencijos. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, 2, p.14-21. Vilnius.
15. Pocius, A., Okunevičiūtė-Neverauskienė, L. (2005). Ekonominio nuostolio dėl Lietuvos darbo rinkos pokyčių vertinimas. *Pinigų studijos*, 2, p.30-40.
16. Pocius, A. (2007). Lietuvos gyventojų vidinio teritorinio mobilumo pokyčiai ir migracijos įtaka darbo rinkai. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, 2, p. 24-31. Vilnius.
17. Pocius, A., Moskvina, J. (2006). Darbo rinkos raidos tendencijos ir perspektyvos: gyventojų aktyvumo pokyčių įvertinimas. *Lietuvos statistikos darbai 2006*, 1, p.4-12. Vilnius: Statistikos Departamentas prie LR Vyriausybės.
18. Rinkevičius, L., Kazlauskienė, A. (2006). Sociological exploration of migration processes in Lithuania: brain drain or brain circulation? *Socialiniai mokslai*, 4 (54), p. 42-49. Kaunas: Technologija.
19. Šipavičienė, A., Gaidys, V., Dobrynina, M. (2009). Grįžtamojo migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje. *Mokslo studija*. Vilnius: Baltijos kopa.
20. Šavareikienė, D., Matuzienė, I., Žičkienė, S. (2005). Legal migration to the European Union: Motivating aspects. *Social research*, 1, p. 125-130. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
21. Šileika, A., Andriušaitienė, D. (2007). Istorinis metodologinis darbo rinkos sampratos aspektas. *Verklas: teorija ir praktika*, VIII tomas, 1, 19-23 psl Vilnius: Technika.
22. Lietuvos gyventojų tarptautinė migracija 2008. (2009). Statistikos departamentas prie LR vyriausybės. Vilnius.
23. Urbonavičienė, I., Tvaronavičienė, M. (2008). Polinkis emigruoti: priežasčių paieškos. *Verklas: teorija ir praktika*, 4, p. 253-260. Vilnius: Technika.
24. Wonnacott, P., Wonnacott, R. (1994). *Makroekonomika*.

Internetiniai literatūros šaltiniai:

25. Barcevičius, E. (2008). „*Ekonominės migracijos reguliavimo strategijos*“ efektyvumo vertinimas. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Vilnius. [žiūrėta 2009 01 18] Prieiga per internetą:
http://www.socmin.lt/l.php%3Ftmpl_into%3Dmiddle%26tmpl_id%3D1085%26_m_e_id%3D9%26_menu_i_id%3D1537+migracija+ir+darbo+rinka&hl=lt&ct=clnk&cd=6&gl=lt&lr=lang_lt
26. Brady, H. (2007). EU migration policy: an A-Z. *Research report*. [žiūrėta 2009 01 18] Prieiga per internetą:
27. Bree, D., Scott, M.Jr. (2007). Labor Market Institutions and Unemployment: Can Earlier Findings be Replicated? *Business Services Industry Quarterly Journal of Finance and Accounting*. [žiūrėta 2009 05 10] Prieiga per internetą:
http://findarticles.com/p/articles/mi_qa5466/is_200710/ai_n21300055/?tag=content;col1
28. Boswell, Ch. (2005). Migration in Europe. *Global Commission on international migration Policy analysis and research programme papper*. [žiūrėta 2009 06 02] Prieiga per internetą:
29. Carolyn, S.W. (2006). Retirement migration definitions matter. [žiūrėta 2009 05 12] Prieiga per internetą: <http://fyys.ifas.ufl.edu/newsletters/rnycu06/2007/01/migration-definitions-matter.html>
30. Diehl, C., Dixon, W.D. (2005). New research challenges notion of german „Brain Drain“. [žiūrėta 2009 06 05] Prieiga per internetą:
<http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?ID=328>
31. Ekonomikos apžvalga: Lietuva. (2010) Swedbank makroekonomikos apžvalga. [žiūrėta 2010 04 20] Prieiga per internetą:
www.swedbank.lt/.../1271924498_Swedbank_Ekonomikos_Apžvalga_Lietuva_2010
32. Friebel, G., Guriev, S. (2002). Human trafficking and illegal migration. Research paper. [žiūrėta 2009 01 04] Prieiga per internetą: www.nes.ru/english/about/10th-Anniversary/papers-pdf/guriev_isnie_paper.pdf
33. Greenwood, M.J. (1975): Research on international migration in the United States: A survey. [žiūrėta 2009 04 28] Prieiga per internetą: <http://www.jstor.org/pss/2722115>
34. Gruževskis, B. (2006). Migracijos pasekmės darbo rinkai. *Darbo ir socialinių tyrimų instituto pranešimas*. [žiūrėta 2009 01 18] Prieiga per internetą:
www.lrinka.lt/Pranesim/Gruzevskis.ppt
35. Kapsos, S. (2007). World and regional trends in labour force participation: methodologies and key results of labour demand means for U.S. Labour market analysis: initial results from the job openings and labour turnover survey. *Research report of United States Department of Labour*. [žiūrėta 2009 06 01] Prieiga per internetą: <http://www.bls.gov/osmr/abstract/st/st030150.htm>
36. Kašinskis, K. (2009). Emigrantų piniginių perlaidų indėlis į Lietuvos ekonomiką. *Lietuvių išėvijos institutas*. [žiūrėta 2010 04 11] Prieiga per internetą:
http://www.google.lt/search?hl=lt&q=pinigines+perlaidos+is+uzsienio&aq=f&aqi=&aql=&oq=&gs_rfai=
37. King, R., Skeldon, R., Vullnetari, J. (2008). Internal and international migration: bridging the theoretical divide. *Research paper*. <http://www.sussex.ac.uk/migration/1-3-3.html>
38. Kok, P., O'Donovan, M., Bouare, O., Zyl, J. (2003). *Post-Apartheid patterns of internal migration in South Africa*. Cape Town: HRSC. [žiūrėta 2009 02 09] Prieiga per internetą:
http://books.google.lt/books?id=N_ntHrjledIC&pg=PA8&lpg=PA8&dq=migration+definition+research&source=bl&ots=IoktMANflx&sig=cR091m3mp296UnkC3AXlpw0dAAM&hl=lt&ei=cM48Sp6zKcX4_AbcheGdAw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2

39. Lazutka, R. (2003) Gyventojų pajamų nelygė. images.katalogas.lt/maleidykla/fil32/F-22.pdf).
40. Lukaitytė, R. (2010). J.Rojaka: nedarbą mažins tik emigracija. [žiūrėta 2010 04 20] Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/economy/business/jrojaka-nedarba-mazins-tik-emigracija.d?>
41. Mallee, H., Pieke, F.N. (1996). Internal and international migration. *Research paper*. [žiūrėta 2009 05 23] Prieiga per internetą: http://books.google.lt/books?id=mOjLZmzVMGoC&pg=PA73&lpg=PA73&dq=migration+reasons&source=bl&ots=Qw0VAVg8Ww&sig=alkgu7YNoveuVfv9KCvPoy3HvTc&hl=lt&sa=X&oi=book_result&resnum=7&ct=result#PPA336,M1
42. Merwood, P. (2008). Migration trends. *Research paper*. [žiūrėta 2009 01 04] Prieiga per internetą: <http://www.dol.govt.nz/publications-browse.asp?BrowseBy=Date&Year=2008>
43. Moffatt, M. (2002). Instant econometrics projekt Okuns low. [žiūrėta 2009 02 07] Prieiga per internetą: <http://economics.about.com/cs/termpaperhelp/a/okunslaw.htm>
44. Neverauskienė, L.O., Pocius, A. (2008). Jaunimo padėties šalies darbo rinkoje raidos tendencijos ir jų įvertinančių rodiklių metodinės skaičiavimo problemos. *Ekonomika*. p. 147-163. [žiūrėta 2010 04 10] Prieiga per internetą: http://www.google.lt/search?hl=lt&source=hp&q=darbo+jegos+aktyvumo+lygio+priežastys&aq=&aqi=&aql=&oq=&gs_rfai=
45. Papademetriou, D. G., (2005). The Global Struggle with Illegal Migration: No End in Sight. *Research paper*. [žiūrėta 2009 01 24] Prieiga per internetą: <http://www.migrationinformation.org/Usfocus/display.cfm?ID=336>
46. Potratz, T. (2009). Pregnancy and Birth Rate Declines in Weak Economy. Žiūrėta [2009 12 02] prieiga per internetą: <http://www.nowpublic.com/health/pregnancy-and-birth-rate-declines-weak-economy>
47. Sipavičienė, A. (2006). Tarptautinė migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė. [žiūrėta 2009 01 18] Prieiga per internetą: <http://infocentras.iom.lt/lt/migracija---skaiciai-ir-likimai/statistika/>
48. Sipavičienė, A. (2007). Emigracija iš Lietuvos. Naujos tendencijos? “Kad Lietuva neišsivaikščiotu”: Apibendrinamosios konferencijos pranešimų medžiaga. Vilnius LR Seimas [žiūrėta 2009 01 18] Prieiga per internetą: <http://infocentras.iom.lt/lt/migracija---skaiciai-ir-likimai/statistika/>
49. Tsianos, V., Hess, S., Karakayali, S. (2009). Transnational migration theory and method of an ethnographic analysis of border regimes. *Research report*. [žiūrėta 2009 06 02] Prieiga per internetą: <http://www.sussex.ac.uk/migration/1-3-3.html>

Statistinės informacijos šaltiniai:

50. Annual average inflation rate. *Eurostat*. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>
51. Annual net earnings. *Eurostat*. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą: <http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
52. Average exit age from the labour force - Annual data. *Eurostat*. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_exi_a&lang=en
53. Average population by sex and five-year age groups. *Eurostat*. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą: <http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
54. Crude rate of net migration plus adjustment per 1000 persons. *Eurostat*. [žiūrėta 2010 01 10] prieiga per internetą:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde230&plugin=1>

55. Darbo jėga, užimtumas ir nedarbas. *Statistikos departamentas*. [žiūrėta 2010 03 10]

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3030905&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=7642&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

56. Emigrantai (18 m. ir vyresni), deklaruoję išvykimą. Požymiai: lytis, santuokinė padėtis ir metai. *Statistikos departamentas*. Žiūrėta [2010 01 04] prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020105&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=6285&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

57. Emigrantai, deklaruoję išvykimą. Požymiai: būsima gyvenamoji vieta (valstybė) ir metai. *Statistikos departamentas*. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020104&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=6284&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

58. Emigrantai, nedeclaruoję išvykimo. Požymiai: išvykimo priežastis, statistiniai rodikliai ir metai. *Statistikos Departamentas*. [žiūrėta 2010 01 04] prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020106&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=6286&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

59. Emigrantai (15 m. ir vyresni), nedeclaruoję išvykimo. Požymiai: kvalifikacijos lygmuo ir metai. *Statistikos Departamentas*. [žiūrėta 2010 01 04] prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020108&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=6288&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

60. Emigrantai, deklaruoję išvykimą. Požymiai: lytis, amžius ir metai. *Statistikos Departamentas*. [žiūrėta 2010 01 04] prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020103&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=7371&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

61. Emigrantai (18 m. ir vyresni), deklaruoję išvykimą. *Statistikos Departamentas*. Žiūrėta [2010 01 04] prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020105&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=6285&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

62. Employment (main characteristics and rates) - Annual averages. *Eurostat*. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_emp_a&lang=en

63. Fertility indicators. *Eurostat*. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_find&lang=en

64. GDP per capita in Purchasing Power Standards (PPS) (EU-27 = 100). *Eurostat*. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010>

65. Gini coefficient. Eurostat. [žiūrėta 2010 01 06]
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
66. LMP participants. Eurostat. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą:
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
67. Long-term unemployment - Annual average, by sex (%). Eurostat. [žiūrėta 2010 01 06]
 prieiga per internetą: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_ltu_a&lang=en
68. Monthly minimum wages - annual data. Eurostat. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga per internetą:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en
69. Pensions expenditure per head of population. ECU/EUR. Eurostat. [žiūrėta 2010 01 06]
 prieiga per internetą: <http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
70. People killed in road accidents: number of deaths per million inhabitants. Eurostat. [žiūrėta
 [2010 03 13] prieiga per internetą:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdtr420>
71. Population, activity and inactivity - Annual averages. Eurostat. [žiūrėta 2010 01 06] prieiga
 per internetą: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_act_a&lang=en
72. Registruoti bedarbiai. Statistikos departamentas. [žiūrėta 2010 03 10]
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3050101&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=5036&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14>
 =
73. Social protection benefits - family/children function Euro per inhabitant. Eurostat. [žiūrėta
 [2010 01 06] prieiga per internetą:
<http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>
74. Tarptautinė migracija. Statistikos Departamentas. [žiūrėta 2010 01 04] prieiga per internetą:
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020102&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=6282&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14>
 =
75. Total expenditure on social protection per head of population. ECU/EUR. Eurostat. [žiūrėta
 [2010 01 06] prieiga per internetą:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00099&plugin=1>
76. Unemployment rate, annual average, by sex and age groups (%). Eurostat. [žiūrėta 2010 01
 06] prieiga per internetą:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en
77. Vidutinė valstybinio socialinio draudimo pensija pagal pensijų rūšis 2000-2009 m.
Valstybinis socialinis draudimo fondas. [žiūrėta 2010 04 06] prieiga per internetą:
<http://www.sodra.lt/index.php?cid=283>

PRIEDAI

Gyventojų judėjimo klasifikacija

Judėjimo pobūdis	Pavyzdys	Laiko kriterijus	Erdvės kriterijus			Gyventojų judėjimo klasifikacija
		Apibūdinimas	Gyvenamosios vietos pokytis	Apibūdinimas	Sienos kirtimas	
Cirkuliacija	Klajūnai, keliautojai,	Neturi fiksuotos pastovios gyvenamosios vietos	Nekinta	Tiek trumpi, tiek ilgi atstumai	Taip/ Ne	Permainingas mobilumas
	Turistinė ir komercinės kelionės	Trumpalaikis judėjimas, nekeičiant gyvenamoios vietos	Nekinta	Tiek trumpi, tiek ilgi atstumai	Taip/ Ne	Trumpalaikis mobilumas
	Kasdieninė kelionė į darbą		Nekinta			Kasdieninė kelionė į darbą
	Kelionė aplankyti namiškių arba gryžimas į pastovaus darbo vietą (po tam tikro nebuvimo laikotarpio)	Trumpalaikis judėjimas, kai nuolatinė gyvenamoji vieta nekeičiama tačiau laikina gyvenamoji vieta keičiasi	Keičiasi	Tiek trumpi, tiek ilgi atstumai	Ne	Savaitinė išvyka į darbą
					Taip	<i>Trumpalaikė darbo jėgos migracija</i>
Ilgalaikis (daugiau nei savaitės trukmės) migranto išvykimas darbo reikalais	Darbo migracijos periodas	Keičiasi	Tiek trumpi, tiek ilgi atstumai	Taip	<i>Ilgalaikė darbo jėgos migracija</i>	
				Ne	<i>Vietinis ilgalaikis darbo jėgos mobilumas</i>	
Ilgalaikis judėjimas	Ilgalaikis gyvenamosios vietos keitimas	Planuojama ilgesniam laikotarpiui apsigyventi kitoje vietoje	Keičiasi	Tiek trumpi, tiek ilgi atstumai	Taip	<i>Ilgalaikė migracija</i>
					Ne	<i>Mobilumas gyvenamoje teritorijoje</i>

Šaltinis: Kok, O'Donovan, Bouare, Zyl, (2003).

Tarptautinės migracijos stūmos ir traukos veiksniai

Stūmos veiksniai		Traukos veiksniai	
Bloga sveikatos priežiūra	Dideli mokesčiai	Gera sveikatos priežiūra	Politinis prieglobstis
Nedarbas	Brangi nuoma	Geresnis klimatas	Santuoka
Prasta švietimo sistema	Šeimos narių gausėjimas	Didesnis darbo užmokestis	Paaukštėjimas
Karas	Persekiojimas	Siūloma daugiau galimybių	Geresnis gyvenimo lygis
Politinė suirutė	Skurdas	Geresnis išsilavinimas	Geresnės socialinės garantijos
Gamtos stichijos	Pilietiniai neramumai	Derlingos žemės	Propaganda
Netektys	Diskriminacija	Asmeninė laisvė	Giminės
Mažos pajamos	Sunkumai grįžti	Kultūrinis suderinamumas	Geresnė infrastruktūra

Šaltinis: Kasnauskienė, (2006).

*Paryškintų „stūmos“, „traukos“ veiksnių poveikis yra analizuojamas analitinėje mokslinio tiriamojo darbo dalyje.

3 Priedas

Šalių, įstojusių į ES 2004 m., tarptautinės migracijos saldo 1000 gyventojų, sk.

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Čekija	2,5	1,8	3,5	3,4	8,1	6,9	3,3
Estija	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kipras	17,1	21,3	19	11,2	9,4	4,4	1,2
Latvija	-0,4	-0,5	-0,2	-1,1	-0,3	-1,1	-2,1
Lietuva	-1,8	-2,8	-2,6	-1,4	-1,6	-2,3	-4,6
Vengrija	1,5	1,8	1,7	2,1	1,4	1,6	1,6
Malta	4,2	4,8	4	5,3	4,2	6	5
Lenkija	-0,4	-0,2	-0,3	-0,9	-0,5	-0,4	-0,4
Slovėnija	1,8	0,9	3,2	3,1	7,1	9,6	8,8
Slovakija	0,3	0,5	0,6	0,7	1,3	1,3	0,7

* Prognozuojami duomenys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis, Crude rate of net migration plus adjustment per 1000 persons. *Eurostat*.

**Emigrantų (18 m. ir vyresnių), deklaravusių išvykimą, pasisikirstymas pagal lytį,
šeimyninę padėtį 2003 – 2008 m., sk.**

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
Vyrai ir moterys						
Iš viso pagal santuokinę padėtį	9 108	12 675	12 923	10 328	11 218	14 090
Susituokęs (-usi)	4 373	5 948	5 625	4 481	4 926	5 618
Nevedęs / netekėjusi	2 393	5 234	5 360	4 140	4 305	6 073
Našlys(-ė)	290	258	275	213	271	275
Išsituokęs (-usi)	738	1 235	1 663	1 494	1 716	2 124
Santuokinė padėtis nenurodyta	1 314	..	..	..	..	..
Vyrai						
Iš viso pagal santuokinę padėtį	4 189	5 858	6 178	4 941	5 264	6 859
Susituokęs	2 114	2 677	2 600	2 097	2 368	2 969
Nevedęs	1 200	2 651	2 807	2 178	2 144	2 980
Našlys	46	35	34	28	44	30
Išsituokęs	319	495	737	638	708	880
Santuokinė padėtis nenurodyta	510	..	..	..	..	..
Moterys						
Iš viso pagal santuokinę padėtį	4 919	6 817	6 745	5 387	5 954	7 231
Susituokusi	2 259	3 271	3 025	2 384	2 558	2 649
Netekėjusi	1 193	2 583	2 553	1 962	2 161	3 093
Našlė	244	223	241	185	227	245
Išsituokusi	419	740	926	856	1 008	1 244
Santuokinė padėtis nenurodyta	804	..	..	..	..	..

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Emigrantai (18 m. ir vyresni), deklaravę išvykimą . Požymiai: lytis, santuokinė padėtis ir metai. *Lietuvos Statistikos departamentas.*

5 priedas

Emigrantų, deklaravusiųjų išvykimą pasiskirstymas pagal amžių 2003 – 2008 m., sk.

Amžiaus grupės	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
0–4	406	467	541	532	644	738
5–9	571	729	763	651	745	768
10–14	608	782	855	708	787	891
15–19	627	1 017	1037	792	880	992
20–24	1466	2425	2543	1885	1826	2141
25–29	1995	3169	3241	2550	2456	3372
30–34	1345	1891	2015	1555	1905	2413
35–39	1038	1305	1355	1130	1367	1832
40–44	935	1101	1111	881	1021	1249
45–49	719	1040	995	859	1043	1115
50–54	425	481	420	367	383	579
55–59	260	289	242	210	291	384
60–64	183	152	130	120	160	183
65–69	149	110	104	136	110	102
70–74	118	74	67	73	81	90
75–79	112	74	86	73	61	59
80 ir vyresni	75	59	66	80	93	107

Šaltinis: Emigrantai, deklaravę išvykimą. Požymiai: lytis, amžius ir metai. *Statistikos Departamentas*.

Imigrantų pasiskirstymas pagal ankstesnę gyvenamą vietą 2003-2009 m., sk.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Δ
Afrika	10	15	15	34	35	29	22
Grandininis pokytis, sk.	-	5	0	19	1	-6	6
Grandininis pokytis, proc.	-	50	0	127	2,9	-17	45
Lyginamasis svoris, proc.	2	0,3	0,2	0,4	0,4	0,3	0,7
Amerika	272	522	661	676	801	743	586
Grandininis pokytis, sk.	-	250	139	15	125	-58	132
Grandininis pokytis, proc.	-	91,9	26,6	2,3	18,5	-7,3	35
Lyginamasis svoris, proc.	5,8	9,5	9,6	8,7	9,3	8	8,6
Azija	610	354	368	298	334	288	393
Grandininis pokytis, sk.	-	-256	14	-70	36	-46	-69
Grandininis pokytis, proc.	-	-42	4	-19	12,1	-13,8	-13,8
Lyginamasis svoris, proc.	11	6,4	5,2	3,6	3,9	3	6,5
Europa	3830	4527	5701	6681	7371	8832	5622
Grandininis pokytis, sk.	-	697	1174	980	690	1461	885
Grandininis pokytis, proc.	-	18,2	26	17,2	10,3	19,8	18
Lyginamasis svoris, proc.	81	81,5	82	85	85,8	95	83
Vokietija	257	629	698	575	592	563	552
Grandininis pokytis, sk.	-	372	69	-123	17	-329	19
Grandininis pokytis, proc.	-	44,7	11	-17,6	3	-4,9	7
Lyginamasis svoris, proc.	5,4	11,3	10,3	7,4	6,9	6,1	7,9
Ispanija	85	250	360	366	416	422	317
Grandininis pokytis, sk.	-	165	110	6	50	6	-105
Grandininis pokytis, proc.	-	194	44	1,7	13,7	1,4	-24,9
Lyginamasis svoris, proc.	1,8	4,5	5,3	4,7	4,8	4,5	3,4
Didžioji britanija	122	541	1192	1528	1792	1993	1195
Grandinis pokytis, sk.	-	419	651	336	264	201	374
Grandininis pokytis, proc.	-	343,4	120,3	28,2	17,2	11,2	104
Lyginamasis svoris, proc.	2,3	9,7	17,6	19,7	20,8	21,4	15,3
Airija	39	188	423	766	884	961	544
Grandinis pokytis, sk.	-	149	235	343	118	77	184
Grandininis pokytis, proc.	-	382,1	125	81,1	15,4	8,7	122,5
Lyginamasis svoris, proc.	0,8	3,4	6,2	10	10,3	10,5	6,9
JAV	239	451	600	614	735	718	560
Grandinis pokytis, sk.	-	212	149	14	121	-17	96
Grandininis pokytis, proc.	-	88,7	33	2,3	19,7	-2,3	28,3
Lyginamasis svoris, proc.	5,1	8,1	8,8	7,9	8,5	7,7	7,7

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Immigration by sex, age group and country of previous residence. Eurostat.

Lietuvos ir tikslo šalių ekonominių rodiklių skirtumai 2003 – 2008 m.

Metai	Rodiklis	Lietuva	Airija	Ispanija	Didžioji Britanija	Vokietija	JAV	ES (27)	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)
2003 m.	BVP 1 gyventojui, proc.	49,1	140,5	101	121,8	116,5	156,3	100	-50,9
	Infliacijos lygis, proc.	-1,1	4	3,1	1,4	1		2	-3,1
	Nedarbo lygis, proc.	12,5	4,8	11,1	5	9,3	6	9	+3,5
	Minimalus darbo užmokestis, eur. per mėn.	124,6	1073	526	1105,6	*	781,19	540,92 ¹	-416,32
	Vidutinis metinis grynasis darbo užmokestis, eur.	2131,09	14078,42	12550,63	20563,21	24233,68	1186,26	15614,14	-13483,05
2004 m.	BVP 1 gyventojui, proc.	50,5	142	101	123,7	116,3	157,3	100	-48,5
	Infliacijos lygis, proc.	1,2	2,3	3,1	1,3	1,8		2	-0,8
	Nedarbo lygis, proc.	11,4	4,6	10,6	4,7	9,8	5,5	9	+2,4
	Minimalus darbo užmokestis, eur. per mėn.	124,5	1073	537	1084,1	*	734,41	538,82	-414,32
	Vidutinis metinis grynasis darbo užmokestis, eur.	2210,61	15690,19	12947,56	21668,05	24746,69	1098,25	16018,53	-13807,92
2005 m.	BVP 1 gyventojui, proc.	52,9	144,1	102	121,9	116,8	159	100	-47,1
	Infliacijos lygis, proc.	2,7	2,2	3,4	2,1	1,9		2,2	+0,5
	Nedarbo lygis, proc.	8,3	4,4	9,2	4,8	10,7	5,1	8,9	-0,6
	Minimalus darbo užmokestis, eur. per mėn.	144,8	1183	598,5	1197,1	*	738,23	595,72	-450,92
	Vidutinis metinis grynasis darbo užmokestis, eur.	2426,73	15729,25	13346,51	22650,45	25165,73	1145,42	16449,74	-14023,01
2006 m.	BVP 1 gyventojui, proc.	55,5	147,3	104	120,6	115,9	158,1	100	-45,5
	Infliacijos lygis, proc.	3,8	2,7	3,6	2,3	1,8		2,2	+1,6
	Nedarbo lygis, proc.	5,6	4,5	8,5	5,4	9,8	4,6	8,2	-2,6

	Minimalus darbo užmokestis, eur. per mėn.	159,3	1293	631,1	1269,1	*	702,17	638,64	-479,34
	Vidutinis metinis grynasis darbo užmokestis, eur.	3369,73	16453,26	13773,60	24568,49	25306,94	1164,8	16934,65	- 13564,92
2007 m.	BVP 1 gyventojui, proc.	59,5	150,2	105,4	118,4	115	155,6	100	-40,5
	Infliacijos lygis, proc.	5,8	2,9	2,8	2,3	2,3		2,3	+3,5
	Nedarbo lygis, proc.	4,3	4,6	8,3	5,3	8,4	4,6	7,1	-2,7
	Minimalus darbo užmokestis, eur. per mėn.	173,8	1430	665,7	1361,4	*	660,99	686,02	-512,22
	Vidutinis metinis grynasis darbo užmokestis, eur.	4155,10	16999,78	14135,00	26360,49	25704,96	1295,55	17620,08	- 13464,98
2008 m.	BVP 1 gyventojui, proc.	61,2	139,4	103,9	116,9	116	154,6	100	-38,8
	Infliacijos lygis, proc.	11,1	3,1	4,1	3,6	2,8		2,7	+8,4
	Nedarbo lygis, proc.	5,8	6	11,3	5,6	7,3	5,8	7	-1,2
	Minimalus darbo užmokestis, eur. per mėn.	231,7	1462	700	1222,5	*	643,24	676,9	-445,2
	Vidutinis metinis grynasis darbo užmokestis, eur.	**	**	**	**	**	**	**	**

* Vokietijoje nėra nustatyto minimalaus darbo užmokesčio

BVP 1 gyventojui išreikštas perkamosios galios standartais, lyginant su ES vidurkiu, kuris lygus 100 proc.

** Duomenys nepateikiami

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis

Karalevičienė, Matuzevičiūtė (2009).

Annual average inflation rate. *Eurostat*.

Annual net earnings. *Eurostat*.

GDP per capita in Purchasing Power Standards (PPS) (EU-27 = 100). *Eurostat*.

Monthly minimum wages - annual data. *Eurostat*.

Unemployment rate, annual average, by sex and age groups (%). *Eurostat*.

Lietuvos ir tikslo šalių demografinių rodiklių skirtumai 2003-2008 m.

Metai	Rodiklis	Lietuva	Airija	Ispanija	Didžioji Britanija	Vokietija	ES (27)	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)
2003 m.	Mirusiųjų skaičius tūkstančiui gyventojų	10,1	6,9	6	6,8	6,6	7	3,1
	Žuvusiųjų keliuose skaičius tūkstančiui gyventojų	0,21	0,09	0,13	0,06	0,08	0,1	0,11
	Suminis gimstamumo rodiklis	1,26	1,96	1,31	1,71	1,34	1,47	-0,21
2004 m.	Mirusiųjų skaičius tūkstančiui gyventojų	10,2	6,6	5,7	6,5	6,3	6,7	3,5
	Žuvusiųjų keliuose skaičius tūkstančiui gyventojų	0,22	0,09	0,11	0,06	0,07	0,1	0,12
	Gimstamumas	1,26	1,94	1,33	1,76	1,36	1,50	-0,24
2005 m.	Mirusiųjų skaičius tūkstančiui gyventojų	10,8	6,2	5,7	6,4	6,2	6,7	4,1
	Žuvusiųjų keliuose skaičius tūkstančiui gyventojų	0,23	0,1	0,1	0,06	0,07	0,1	0,13
	Gimstamumas	1,27	1,87	1,35	1,78	1,34	1,51	-
2006 m.	Mirusiųjų skaičius tūkstančiui gyventojų	10,9	6,2	5,3	6,1	6	6,4	4,5
	Žuvusiųjų keliuose skaičius tūkstančiui gyventojų	0,22	0,09	0,09	0,06	0,06	0,09	0,13
	Gimstamumas	1,31	1,93	1,38	1,84	1,33	1,53	
2007 m.	Mirusiųjų skaičius tūkstančiui gyventojų	11	6	5,3	6	6	6,2	4,8
	Žuvusiųjų keliuose skaičius tūkstančiui gyventojų	0,22	0,08	0,09	0,05	0,06	0,09	0,13
	Gimstamumas	1,35	2,01	1,40	-	1,37	-	-
2008 m.	Mirusiųjų skaičius tūkstančiui gyventojų	10,3	5,7	5,2	-	6	-	-
	Žuvusiųjų keliuose skaičius tūkstančiui gyventojų	-	-	-	-	-	-	-
	Gimstamumas	1,47	2,10	1,46	-	1,38	-	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis
Number of deaths per million inhabitants. *Eurostat*.
Fertility indicators. *Eurostat*.

Darbo jėgos aktyvumo lygis Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2008 m. proc.

Rodiklis	Metai	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
	Šalis						
Darbo jėgos (15-64m.) aktyvumo lygis, proc.	Lietuva	69,9	69,1	68,4	67,4	67,9	68,4
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-0,8	-0,7	-1	0,5	0,5
	Airija	68,8	69,5	70,8	71,8	72,4	72
	Ispanija	67,6	68,7	69,7	70,8	71,6	72,6
	Didžioji britanija	75,3	75,3	75,4	75,7	75,5	75,8
	Vokietija	72,1	72,6	74,3	75,3	76	76,5
	ES 27	68,9	69,3	69,8	70,3	70,5	70,9
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	1	-0,2	-1,4	-2,9	-2,6	-2,5
DJ (15-24m.) aktyvumo lygis, proc.	Lietuva	30	26,2	25,1	26,3	27,4	30,8
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-3,8	-1,1	1,2	1,1	3,4
	Airija	52,3	52,4	53,3	54,7	54,9	52,5
	Ispanija	44,5	45,1	47,7	48,2	47,8	47,7
	Didžioji britanija	63,2	63,2	62,3	62,5	61,7	61,7
	Vokietija	50	48	49,9	50,3	51,4	52,5
	ES 27	44,3	44,4	44,3	44,2	44,2	44,5
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	-14,3	-18,2	-17,9	-17,9	-16,8	-13,7
DJ (25-54m.) aktyvumo lygis, proc.	Lietuva	88,8	88,7	87,9	86,2	86	85,5
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-0,1	-0,8	-1,7	-0,2	-0,5
	Airija	79,1	79,9	80,9	81,5	82	81,6
	Ispanija	79,6	80,6	80,9	82	82,8	83,8
	Didžioji Britanija	83,8	83,8	84,1	84,5	84,5	84,9
	Vokietija	86	86,5	87,1	87,6	87,8	87,9
	ES 27	82,9	83,4	83,8	84,3	84,4	84,8
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	5,9	5,3	4,1	1,9	1,6	0,7
DJ (55-64m.) aktyvumo lygis, proc.	Lietuva	50,5	52,6	52,8	52,9	55,6	55,6
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	2,1	0,2	0,1	2,7	0
	Airija	50,2	50,8	53,1	54,4	55,2	55,5
	Ispanija	43,8	44,4	45,9	46,8	47,4	49,2
	Didžioji Britanija	57,2	57,8	58,4	59,1	59,3	59,9
	Vokietija	45,5	47,8	52,1	55,2	37,5	58,8
	ES 27	42,7	43,6	45,2	46,4	47,2	48,1
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	7,8	9	7,6	6,5	8,4	7,5

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Population, activity and inactivity - Annual averages. Eurostat.

Nedarbo lygis Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2009 m., proc.

Rodiklis	Metai	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
	Šalis							
NL bendras, proc.	Lietuva	12,5	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8	14
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-1,1	-3,1	-2,7	-1,3	1,5	8,2
	Airija	4,8	4,6	4,4	4,5	4,6	6,0	11,8
	Ispanija	11,1	10,6	9,2	8,5	8,3	11,3	18
	Didžioji britanija	5	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6
	Vokietija	9,3	9,8	10,7	9,8	8,4	7,3	7,5
	ES 27	9	9,1	8,9	8,2	7,1	7,0	8,9
Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	3,5	2,3	-0,6	-2,8	-2,8	-1,2	5,1	
NL (15-24m.), proc.	Lietuva	25,1	22,7	15,7	9,8	8,2	13,4	32,1
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-2,4	-7	-5,9	-1,6	5,2	18,7
	Airija	9,2	8,9	8,6	8,6	9	12,7	24,6
	Ispanija	24,6	23,9	19,7	17,9	18,2	24,6	37,8
	Didžioji britanija	12,2	12,1	12,8	14	14,3	15	19,1
	Vokietija	9,8	11,9	14,2	12,8	11,1	9,9	10,3
	ES 27	18,1	18,5	18,3	17,1	15,3	15,4	19,7
Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	7	4,2	-2,6	-7,3	-7,1	-2	12,4	
Ilgalaikio nedarbo lygis, proc.	Lietuva	6,0	5,8	4,3	2,5	1,4	1,2	-
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-0,2	-1,5	-1,8	-1,1	-1,2	-
	Airija	1,6	1,6	1,5	1,4	1,4	1,6	-
	Ispanija	3,7	3,4	2,2	1,8	1,7	2,0	-
	Didžioji Britanija	1,1	1,0	1,0	1,2	1,3	1,4	-
	Vokietija	4,6	5,5	5,7	5,5	4,7	3,8	-
	ES 27	4,6	5,5	5,7	5,5	4,7	3,8	-
Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	1,4	0,3	-1,4	-3	-3,3	-2,6	-	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis

Unemployment rate, annual average, by sex and age groups (%). Eurostat.

Long-term unemployment - Annual average, by sex (%). Eurostat.

Užimtumo lygis Lietuvoje ir tikslo šalyse 2003-2008 m., proc.

Rodiklis	Metai	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
	Šalis						
Bendras užimtumo lygis, proc.	Lietuva	61,1	61,2	62,2	63,3	64,9	64,3
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	0,1	1,1	1,1	1,6	-0,6
	Airija	65,5	66,3	67,6	68,6	69,1	67,6
	Ispanija	59,8	61,1	63,3	64,8	65,6	64,3
	Didžioji britanija	71,5	71,7	71,7	71,6	71,5	71,5
	Vokietija	65	65	66	67,5	69,4	70,7
	ES 27	62,6	63	63,5	64,5	65,4	65,9
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	-1,5	-1,8	-1,3	-1,2	-0,5	-1,6
Užimtumo lygis (15-24m.), proc.	Lietuva	22,5	20,3	21,2	23,7	25,2	26,7
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-2,2	0,9	2,5	1,5	1,5
	Airija	47,5	47,7	48,7	50	49,9	45,9
	Ispanija	34,4	35,2	38,3	39,5	39,1	36
	Didžioji britanija	55,4	55,6	54,4	53,8	52,9	52,4
	Vokietija	44,2	41,9	42,2	43,4	45,3	46,9
	ES 27	36,1	36,2	36,1	36,6	37,4	37,6
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	-13,6	-15,9	-14,9	-12,9	-12,2	-10,9
Užimtumo lygis (55-64m.), proc.	Lietuva	44,7	47,1	49,2	49,6	53,4	53,1
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	2,4	2,1	0,4	3,8	-0,3
	Airija	49	49,5	51,6	53,1	53,8	53,7
	Ispanija	40,7	41,3	43,1	44,1	44,6	45,6
	Didžioji britanija	55,4	56,2	56,8	57,3	57,4	58
	Vokietija	39,9	41,8	45,4	48,4	51,5	53,8
	ES 27	40	40,7	42,3	43,5	44,6	45,6
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	4,7	6,4	6,9	6,1	8,8	7,5
Dirbančių pagal laikinas darbo sutartis dalis, proc.	Lietuva	7,2	6,3	5,5	4,5	3,5	2,4
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-0,9	-0,8	-1	-1	-1,1
	Airija	5,2	4,1	3,7	3,4	7,3	8,5
	Ispanija	31,8	32,5	33,3	34	31,7	29,3
	Didžioji Britanija	6,1	6,0	5,8	5,8	5,9	5,4
	Vokietija	12,2	12,4	14,1	14,5	14,6	14,7
	ES 27	12,7	13,3	14	14,4	14,5	14
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	-5,5	-7	-8,5	-9,9	-11	-11,6

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis

Employment (main characteristics and rates) - Annual averages. Eurostat.

**Vidutinis amžius gyventojų, pasitraukiančių iš darbo rinkos Lietuvoje ir tikslo šalyse
2003-2008 m.**

Rodiklis	Metai	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
	Šalis						
Vidutinis amžius gyventojų, pasitraukiančių iš darbo rinkos, m.	Lietuva	-	60,8	60	59,9	-	-
	<i>Grandininis pokytis, sk.</i>	-	-	-0,8	-0,1	-	-
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-	-1,3	-0,2	-	-
	Airija	62,9	62,8	64,1	64,1	-	-
	Ispanija	61,5	62,2	62,4	62	62,1	62,2
	Didžioji britanija	63	62,1	62,6	63,2	62,6	63,1
	Vokietija	61,6	61,3	-	61,9	62	61,7
	ES 27	61	60,5	61	61,2	61,2	61,4
	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)	-	0,3	-1	-1,3	-	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorė, remiantis Average exit age from the labour force - Annual data. Eurostat.

Lietuvos darbo rinkos politikos rodikliai 2003-2008 m.

Rodiklis	Metai	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.
	Šalis						
DR politikos dalyvių skaičius, tenkantis 100 ieškančiųjų darbo, sk.	Lietuva	-	-	56,6	53,2	47,4	-
	<i>Grandininis pokytis, sk.</i>	-	-	-	-3,4	-5,8	-
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	-	-	-6	-11	-
	Airija	-	-	-	-	-	-
	Ispanija	-	-	-	-	-	0,1
	Didžioji britanija	-	10,8	12	12,8	6,8	-
	Vokietija	0,5	-	-	3	3,7	-
	ES 27	-	-	-	7,5	12,5	-
DR politikos išlaidos, tenkančios vienam darbo ieškančiam asmeniui, eur.	Lietuva	51,37	60,86	144,04	247,43	280,07	-
	<i>Grandininis pokytis, sk.</i>	-	9,49	83,18	103,39	32,64	-
	<i>Grandininis pokytis, proc.</i>	-	18,5	136,7	71,8	13,2	-
	Airija	-	1345,46	1469,50	1543,48	1804,99	-
	Ispanija	-	204,97	239,6	291,43	320,86	299,96
	Didžioji britanija	-	1853,73	1785,99	1266,05	1272,97	-
	Vokietija	770,15	741,69	879,32	898,91	1049,09	-
	ES 27	-	-	-	-	-	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis LMP participants. Eurostat.

**Tiesinės regresijos tarp Lietuvos, tikslo šalių BVP 1 gyventojui ir emigrantų Lietuvoje
skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai**

	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x = a + bx$	T_a	T_b		
Lietuva	9972,6	0,6	$Y_x = 9972,6 + 0,6x$	11,9	1,25	Nereikšmingas	0,3
Airija	-4184,9	0,14	$Y_x = -4184,9 + 0,14x$	-19,2	1,9	Nereikšmingas	4
Ispanija	-476,6	0,06	$Y_x = -476,6 + 0,06x$	-11,7	2,7	Nereikšmingas	1,65
Didžioji Britanija	-5449,6	0,29	$Y_x = -5449,6 + 0,29x$	-11,1	1,1	Nereikšmingas	2,6
Vokietija	2058,4	-0,03	$Y_x = 2058,4 - 0,03x$	24,5	-0,46	Nereikšmingas	-0,54
JAV	7668	-0,17	$Y_x = 7668 - 0,17x$	33,05	-0,83	Nereikšmingas	-2,7

**Tiesinės regresijos tarp Lietuvos, tikslo šalių minimalaus darbo užmokesčio ir emigrantų
Lietuvoje skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai**

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x = a + bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	9156,7	31,6	$Y_x = 9156,7 + 31,6x$	11,4	1,4	Nereikšmingas	0,4
Airija	-1896	2,6	$Y_x = -1896 + 2,6x$	-8,7	1,9	Nereikšmingas	2,4
Ispanija	-235,2	1,6	$Y_x = -235,2 + 1,6x$	-5,2	2,2	Nereikšmingas	1,3
Didžioji Britanija	-2643	5	$Y_x = -2643 + 5x$	-5,2	0,9	Nereikšmingas	1,8
JAV	-2898,1	6,9	$Y_x = -2898,1 + 6,9x$	-15,3	1,7	Nereikšmingas	2,4

**Tiesinės regresijos tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų
Lietuvoje skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai**

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x = a + bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	12006,2	-0,7	$Y_x = 12006,2 - 0,7x$	12,7	0,6	Nereikšmingas	-0,15
Airija	-6061,6	0,5	$Y_x = -6061,6 + 0,5x$	-32,7	2,5	Nereikšmingas	5,3
Ispanija	-1807,7	0,19	$Y_x = -1807,7 + 0,19x$	-46,6	2,9	Nereikšmingas	3,5
Didžioji Britanija	-4301,4	0,32	$Y_x = -4301,4 + 0,32x$	-10,1	1,7	Nereikšmingas	2,3
Vokietija	1369,4	-0,001	$Y_x = 1369,4 - 0,001x$	15,9	-0,15	Nereikšmingas	-0,02
JAV	9724,8	-6,5	$Y_x = 9724,8 - 6,5x$	62,3	-2,5	Nereikšmingas	-3,7

**Tiesinės regresijos tarp nedarbo lygio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus Lietuvoje
2003-2008 m. koeficientai**

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	8558,72	-387,8	$Y_x=8558,72-387,8x$	3,76	-0,52	Nereikšmingas	-0,27
Airija	176,6	-326,7	$Y_x=176,6-326,7x$	0,6	-0,62	Nereikšmingas	-1,13
Ispanija	1165,2	-43,6	$Y_x=1165,2-43,6x$	18,6	-0,8	Nereikšmingas	-0,58
Didžioji Britanija	942,5	425,2	$Y_x=942,5+425,2x$	1,86	0,9	Nereikšmingas	0,72
Vokietija	1099,2	25,8	$Y_x=1099,2+25,8x$	12,9	0,33	Nereikšmingas	0,18
JAV	2322,8	-44,71	$Y_x=2322,8-44,71x$	9,3	-0,26	Nereikšmingas	-0,13

Jaunimo (15-24 m. amžiaus) nedarbo lygio Lietuvoje ir tikslo šalyse įtaka jaunimo emigracijai iš Lietuvos 2003-2008 m.

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai			Ryšys		
	r	R ²	t _f	Stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Bendras emigrantų sk.	0,48	0,23	1,223	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Airija	0,61	0,37	1,726	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Ispanija	0,61	0,37	1,708	Pastebimas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Didžioji Britanija	0,51	0,26	1,322	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Vokietija	0,24	0,06	0,55	Silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas

Tiesinės regresijos tarp ilgalaikio nedarbo lygio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus

Lietuvoje 2003-2008 m. koeficientai

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	15558,4	-382,6	$Y_x=15558,4-382,6x$	17	-0,82	Nereikšmingas	-0,1
Airija	4177,9	-1833,4	$Y_x=4177,9-1833,4x$	14,53	-0,57	Nereikšmingas	-1,99
Ispanija	1063	-132,5	$Y_x=1063-132,5x$	24,3	-2,4	Nereikšmingas	-0,44
Didžioji Britanija	937,1	2051,7	$Y_x=937,1+2051,7x$	1,7	0,57	Nereikšmingas	0,72
Vokietija	1046,3	58,6	$Y_x=1046,3+58,6x$	12,44	0,47	Nereikšmingas	0,22

**Tiesinė regresija tarp užimtumo lygio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus Lietuvoje
2003-2008 m. koeficientai**

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	-14026,8	449,3	$Y_x=-14026,8+449,3x$	-15,04	0,7	Nereikšmingas	1,98
Airija	-20102,3	318,7	$Y_x=-20102,3+318,7x$	-89,5	1,8	Nereikšmingas	15,4
Ispanija	-2585,6	52,6	$Y_x=2585,6+52,6x$	-62,9	2,6	Nereikšmingas	4,5
Didžioji Britanija	-293443	4145,9	$Y_x=-293443+4145,9x$	-555,7	0,7	Nereikšmingas	89
Vokietija	3019,9	-25	$Y_x=3019,9-25x$	36,8	-0,66	Nereikšmingas	-1,3
JAV	40776,8	-542	$Y_x=40776,8-542x$	177,5	-0,9	Nereikšmingas	-18,8

**Tiesinės regresijos tarp Lietuvos BVP 1 gyventojui ir imigrantų skaičiaus Lietuvoje
2003-2008 m. koeficientai**

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	740,4	0,9	$Y_x=740,4+0,9x$	4,4	9,4	Nereikšmingas	0,9
Afrika	-10,16	0,005	$Y_x=-10,16+0,005x$	-3,6	2,9	Nereikšmingas	1,4
Amerika	25,9	0,09	$Y_x=25,9+0,09x$	0,5	3	Nereikšmingas	0,96
Azija	679	-0,04	$Y_x=679-0,04x$	17,3	-1,9	Nereikšmingas	-0,81
Europa	-596,8	0,98	$Y_x=-596,8+0,98x$	-4,5	12,7	Nereikšmingas	1,1
JAV	-45,3	0,09	$Y_x=-45,3+0,09x$	-1,1	3,6	Nereikšmingas	1,1
Airija	-813,3	0,2	$Y_x=-813,3+0,2x$	-16,5	6,8	Reikšmingas	2,5
Ispanija	-82,4	0,06	$Y_x=-82,4+0,06x$	-2,6	3,1	Nereikšmingas	1,3
Didžioji Britanija	-1359,7	0,4	$Y_x=-1359,7+0,4x$	-12,5	5,8	Reikšmingas	2,1
Vokietija	363,9	0,03	$Y_x=363,9+0,03x$	5,5	0,7	Nereikšmingas	0,34

**Tiesinės regresijos tarp minimalaus darbo užmokesčio Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus,
2003-2008 m. koeficientai**

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x = a + bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	758,5	39,8	$Y_x = 758,5 + 39,8x$	2,2	4,3	Nereikšmingas	0,9
Afrika	-5,8	0,18	$Y_x = -5,8 + 0,18x$	-1,5	1,8	Nereikšmingas	1,25
Amerika	89,3	3,3	$Y_x = 89,3 + 3,3x$	1,4	1,9	Nereikšmingas	0,85
Azija	656,6	-1,8	$Y_x = 656,6 - 1,8x$	15	-1,5	Nereikšmingas	-0,75
Europa	-873,7	44	$Y_x = -873,7 + 44x$	-3,4	6,4	Nereikšmingas	1,14
JAV	-1,01	3,5	$Y_x = -1,01 + 3,5x$	-0,02	2,3	Nereikšmingas	1
Airija	-777,9	8,3	$Y_x = -777,9 + 8,3x$	-8,9	3,5	Nereikšmingas	2,4
Ispanija	-55,4	2,3	$Y_x = -55,4 + 2,3x$	-1,4	2,1	Nereikšmingas	1,2
Didžioji Britanija	-1307,5	15,7	$Y_x = -1307,5 + 15,7x$	-7,6	3,36	Nereikšmingas	2,09

**Tiesinės regresijos tarp vidutinio grynojo darbo užmokesčio Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus
2003-2008 m. koeficientai**

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	1521,6	1,8	$Y_x=1521,6+1,8x$	5,9	5,7	Reikšmingas	0,79
Afrika	-10,9	0,01	$Y_x=-10,9+0,01x$	-5,8	4,9	Reikšmingas	1,4
Amerika	90,1	0,17	$Y_x=90,1+0,17x$	1,78	2,8	Nereikšmingas	0,85
Azija	629,6	-0,08	$Y_x=629,6-0,08x$	15	-1,6	Nereikšmingas	-0,68
Europa	410,3	1,9	$Y_x=410,3+1,9x$	1,28	4,89	Nereikšmingas	0,93
JAV	29,3	0,17	$Y_x=29,3+0,17x$	0,64	3,18	Nereikšmingas	0,95
Airija	-690,2	0,4	$Y_x=-690,2+0,4x$	-14,2	6,9	Reikšmingas	2,27
Ispanija	-26,6	0,1	$Y_x=-26,6+0,1x$	-0,7	2,6	Nereikšmingas	1,08
Didžioji Britanija	-1051,3	0,74	$Y_x=-1051,3+0,74x$	-7,8	4,5	Nereikšmingas	1,88
Vokietija	421,8	0,04	$Y_x=421,8+0,04x$	6,3	0,5	Nereikšmingas	0,24

Tiesinės regresijos tarp nedarbo lygio Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Lietuva	11097	-498,14	$Y_x=11097-498,14x$	41,8	-5,7	Reikšmingas	-0,56
Afrika	47,5	-3,1	$Y_x=47,5-3,1x$	27,6	-5,5	Reikšmingas	-1,06
Amerika	1033,4	-52,7	$Y_x=1033,4-52,7x$	30,9	-4,8	Reikšmingas	-0,69
Azija	160,5	26,9	$Y_x=160,5+26,9x$	4,5	2,3	Nereikšmingas	0,57
Europa	10104	-494,5	$Y_x=10104-494,5x$	26,7	-4	Nereikšmingas	-0,64
JAV	975,5	-52,11	$Y_x=975,5-52,11x$	31,9	-5,2	Reikšmingas	-0,74
Airija	1428,3	-110,8	$Y_x=1428,3-110,8x$	32,9	-7,8	Reikšmingas	-1,63
Ispanija	596,9	-35,13	$Y_x=596,9-35,13x$	24,7	-4,4	Nereikšmingas	-0,88
Didžioji Britanija	2873,6	-210,3	$Y_x=2873,6-210,3x$	31,6	-7,1	Reikšmingas	-1,41
Vokietija	729,8	-22,2	$Y_x=729,8-22,2x$	12	-1,1	Nereikšmingas	-0,32

Tiesinės regresijos tarp ilgalaikio nedarbo lygio Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus 2003-2008 m.

koeficientai

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	9994,6	-813,5	$Y_x=9994,6-813,5x$	69,5	-11	Reikšmingas	-0,4
Afrika	39,6	-4,69	$Y_x=39,6-4,69x$	19,9	-4,6	Reikšmingas	-0,72
Amerika	887,5	-77,8	$Y_x=887,5-77,8x$	20,6	-3,5	Nereikšmingas	-0,45
Azija	236,8	39,2	$Y_x=236,8+39,2x$	6,14	1,9	Nereikšmingas	0,37
Europa	9116,3	-837,5	$Y_x=9116,3-837,5x$	41,85	-7,5	Reikšmingas	-0,48
JAV	838,5	-78	$Y_x=838,5-78x$	22,8	-4,2	Nereikšmingas	-0,5
Airija	1172,7	-178,1	$Y_x=1172,7-178,1x$	57,8	-17,1	Reikšmingas	-1,2
Ispanija	501,6	-52,4	$Y_x=501,6-52,4x$	17,1	-3,5	Nereikšmingas	-0,58
Didžioji Britanija	2370,4	-332,8	$Y_x=2370,4-332,8x$	29,9	-8,2	Reikšmingas	-0,98
Vokietija	641,3	-25,18	$Y_x=641,3-25,18x$	9,8	-0,75	Nereikšmingas	-0,16

**Tiesinės regresijos tarp užimtumo lygio Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus 2003-2008 m.
koeficientai**

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x = a + bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	-63417,8	1121,4	$Y_x = -63417,8 + 1121,4x$	-221,5	5,7	Reikšmingas	10
Afrika	-369,4	6,2	$Y_x = -369,4 + 6,2x$	-179	4,4	Nereikšmingas	17
Amerika	-5901	103,6	$Y_x = -5901 + 103,6x$	-134,1	3,4	Nereikšmingas	10,6
Azija	3424,1	-48,5	$Y_x = 3424,1 - 48,5x$	82,88	-1,7	Nereikšmingas	-8,1
Europa	-61362	1074,5	$Y_x = -61362 + 1074,5x$	-189,9	4,8	Reikšmingas	10,9
JAV	-6002	104,4	$Y_x = -6002 + 104,4x$	-154,2	3,9	Nereikšmingas	11,7
Airija	-14043	232,14	$Y_x = -14043 + 232,14x$	-307,5	7,4	Reikšmingas	26,8
Ispanija	-3962,6	68,12	$Y_x = -3962,6 + 68,12x$	-124,2	3,1	Nereikšmingas	13,52
Didžioji Britanija	-25936	431,8	$Y_x = -25936 + 431,8x$	-227,2	5,5	Reikšmingas	22,7
Vokietija	-1437,6	31,7	$Y_x = -1437,6 + 31,7x$	-21,9	0,7	Nereikšmingas	3,6

Regresijos tarp bendrų socialinės apsaugos išlaidų, tenkančių vienam gyventojui Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų Lietuvoje skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	9540,4	5,5	$Y_x=9540,4+5,5x$	10,9	1,05	Nereikšmingas	0,3
Airija	-4878,6	1	$Y_x=-4878,6+1x$	-25,3	2,4	Nereikšmingas	4,5
Ispanija	-1621,6	0,62	$Y_x=-12621,6+0,62x$	-39,5	2,6	Nereikšmingas	3,2
Didžioji Britanija	-27311	4,3	$Y_x=-27311+4,3x$	-81,8	2,7	Nereikšmingas	9,2
Vokietija	-94,2	0,19	$Y_x=-94,2+0,19x$	-1,1	0,18	Nereikšmingas	1,1

**Regresijos tarp socialinės apsaugos išlaidų vaikams/šeimos, tenkančių vienam gyventojui
Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų Lietuvoje skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai**

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	9051,5	69,6	$Y_x=9051,5+69,6x$	11,5	1,5	Nereikšmingas	0,4
Airija	-5197,4	7,9	$Y_x=-5197,4+7,9x$	-24,7	2	Nereikšmingas	4,72
Ispanija	-455,1	5,6	$Y_x=-455,1+5,6x$	-11,1	2,7	Nereikšmingas	1,6
Didžioji Britanija	17784,7	-32,4	$Y_x=17784,7-32,4x$	34,8	-0,9	Nereikšmingas	-4,4
Vokietija	-730,6	2,6	$Y_x=-730,6+2,6x$	-9,7	1,1	Nereikšmingas	1,5

**Regresijos tarp socialinės apsaugos išlaidų pensijoms tenkančių vienam gyventojui Lietuvoje,
tikslo šalyse ir emigrantų skaičiaus Lietuvoje 2003-2008 m. koeficientai**

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	8031	14,93	$Y_x=8031+14,93x$	9,6	1,26	Nereikšmingas	0,4
Airija	-4577,2	3,53	$Y_x=-4577,2+3,53x$	-24,3	2,47	Nereikšmingas	4,28
Ispanija	-2250	1,8	$Y_x=-2250+1,8x$	-50,7	2,3	Nereikšmingas	4
Didžioji Britanija	-25489	9,7	$Y_x=-25489+9,7x$	-72,6	2,5	Nereikšmingas	8,6
Vokietija	-7289,4	2,5	$Y_x=-7289,4+2,5x$	-91,93	0,86	Nereikšmingas	6,5

**Regresijos tarp vidutinės senatvės pensijos dydžio Lietuvoje, tikslo šalyse ir emigrantų Lietuvoje
skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai**

Emigrantų skaičius į tikslo šalis	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras emigrantų sk.	10269	27,4	$Y_x=10269+27,4x$	12,89	1,47	Nereikšmingas	0,28
Airija	-860,2	2,2	$Y_x=-860,+2,2x$	-3,69	1,61	Nereikšmingas	1,6
Ispanija	1442,8	-0,6	$Y_x=1442,8-0,6x$	24,36	-1,13	Nereikšmingas	-0,96
Didžioji Britanija	-18642,8	8,9	$Y_x=-18642,8+8,9x$	-58,4	2,88	Nereikšmingas	6,6
Vokietija	3159,3	-0,8	$Y_x=3159,3-0,8x$	37,14	-0,35	Nereikšmingas	-1,36

Regresijos tarp bendrų socialinės apsaugos išlaidų, tenkančių vienam gyventojui Lietuvoje, ir imigrantų Lietuvoje skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x = a + bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	-875,3	9,4	$Y_x = -875,3 + 9,4x$	-5,04	9,08	Reikšmingas	1,12
Afrika	-21	0,05	$Y_x = -21 + 0,05x$	-8,52	3,52	Nereikšmingas	1,9
Amerika	-162,2	0,9	$Y_x = -162,2 + 0,9x$	-3,8	3,6	Nereikšmingas	1,3
Azija	757,7	-0,45	$Y_x = 757,7 - 0,45x$	19,36	-1,9	Nereikšmingas	-1
Europa	-2097,8	9,66	$Y_x = -2097,8 + 9,66x$	-9,05	7,02	Reikšmingas	1,3
JAV	-226,2	0,92	$Y_x = -226,2 + 0,92x$	-6,3	4,3	Nereikšmingas	1,4
Airija	-1174,6	2,01	$Y_x = -1174,6 + 2,01x$	-26,6	7,7	Reikšmingas	3,2
Ispanija	-198,5	0,6	$Y_x = -198,5 + 0,6x$	-6,63	3,39	Nereikšmingas	1,6
Didžioji Britanija	-2035,9	3,78	$Y_x = -2035,9 + 3,78x$	-20	6,3	Reikšmingas	2,7
Vokietija	289,9	0,3	$Y_x = 289,9 + 0,3x$	4,5	0,8	Nereikšmingas	0,5

**Regresijos tarp socialinės apsaugos išlaidų vaikams/šeimoms, tenkančių vienam gyventojui
Lietuvoje ir imigrantų skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai**

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	229,1	93	$Y_x=229,1+93x$	2	14	Nereikšmingas	0,96
Afrika	-12,2	0,48	$Y_x=-12,2+0,48x$	-4,26	2,8	Nereikšmingas	1,5
Amerika	-65,8	9,1	$Y_x=-65,8+9,1x$	-1,73	4,1	Nereikšmingas	1,1
Azija	734,6	-4,9	$Y_x=734,6-4,9x$	21	-2,4	Nereikšmingas	-0,96
Europa	-1051	97,3	$Y_x=-1051+97,3x$	-7,9	12,6	Reikšmingas	1,17
JAV	-129,8	9,3	$Y_x=-129,8+9,3x$	-4,3	5,3	Nereikšmingas	1,23
Airija	-913,8	19,7	$Y_x=-913,8+19,7x$	-20	7,4	Reikšmingas	2,68
Ispanija	-144,18	6,2	$Y_x=-144,18+6,2x$	-5,8	4,29	Nereikšmingas	1,46
Didžioji Britanija	-1609,3	37,9	$Y_x=-1609,3+37,9x$	-20,6	8,4	Reikšmingas	2,3
Vokietija	270,6	3,8	$Y_x=270,6+3,8x$	4,4	1,1	Nereikšmingas	0,5

**Regresijos tarp socialinės apsaugos išlaidų pensijoms, tenkančių vienam Lietuvos gyventojui,
ir imigrantų skaičiaus 2003-2008 m. koeficientai**

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	-2184,7	22,5	$Y_x=-2184,7+22,5x$	-15,3	11,1	Reikšmingas	1,31
Afrika	-26,17	0,12	$Y_x=-26,17+0,12x$	-9,7	3,12	Nereikšmingas	2,14
Amerika	-287,9	2,18	$Y_x=-287,9+2,18x$	-6,9	3,71	Reikšmingas	1,47
Azija	832,4	-1,5	$Y_x=832,4-1,5x$	22	-2,06	Nereikšmingas	-1,2
Europa	-3534	23,4	$Y_x=-2534+23,4x$	-19,9	9,3	Reikšmingas	1,57
JAV	-356,8	2,22	$Y_x=-356,8+2,22x$	-10,42	4,57	Nereikšmingas	1,64
Airija	-1437,7	4,8	$Y_x=-1437,7+4,8x$	-31,9	7,5	Reikšmingas	3,64
Ispanija	-288,3	1,46	$Y_x=-288,3+1,46x$	-10,14	3,63	Nereikšmingas	1,91
Didžioji Britanija	-2566,3	9,1	$Y_x=-26566,3+9,1x$	-27,5	6,89	Reikšmingas	3,15
Vokietija	223,9	0,79	$Y_x=223,9+0,79x$	3,51	0,88	Nereikšmingas	0,6

**Regresijos tarp vidutinės senatvės pensijos Lietuvoje dydžio ir imigrantų skaičiaus 2003-2008 m.
koeficientai**

Imigrantų skaičius pagal ankstesnę gyvenamą vietą	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Bendras imigrantų sk.	2086,5	35,1	$Y_x=2086,5+35,1x$	6,88	4,9	Reikšmingas	0,71
Afrika	-0,75	0,17	$Y_x=-0,75+0,17x$	-0,2	1,99	Nereikšmingas	1,03
Amerika	179,7	3	$Y_x=179,7+3x$	3,04	2,18	Nereikšmingas	0,7
Azija	602,6	-1,59	$Y_x=602,6-1,59x$	14,15	-1,59	Nereikšmingas	-0,6
Europa	675	38,2	$Y_x=675+38,2x$	2,9	7,1	Nereikšmingas	0,89
JAV	102,9	3,18	$Y_x=102,9+3,18x$	1,9	2,6	Nereikšmingas	0,82
Airija	-504,5	7,3	$Y_x=-504,5+7,3x$	-6,3	3,9	Nereikšmingas	1,9
Ispanija	16,9	2,1	$Y_x=16,9+2,1x$	0,44	2,3	Nereikšmingas	0,95
Didžioji Britanija	-781,8	13,8	$Y_x=-781,8+13,8x$	-4,9	3,8	Nereikšmingas	1,65
Vokietija	431,4	0,84	$Y_x=431,4+0,84x$	6,4	0,5	Nereikšmingas	0,22

Pagrindinių demografinių rodiklių Lietuvoje prognozės 2010-2060 m. laikotarpiui

Metai	Gyventojų skaičius metų pradžioje	Tarptautinė grynoji migracija	Natūrali kaita
2010	3337008	-1706	-11463
2015	3275272	-742	-10351
2020	3219837	-243	-11330
2025	3157667	233	-14067
2030	3082993	-271	-16296
2035	2998173	-100	-17084
2040	2912056	-160	-17190
2045	2825101	251	-17818
2050	2736885	1151	-19015
2055	2645187	1036	-20013
2060	2547678	-113	-20199

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos gyventojų tarptautinė migracija 2008. *Statistikos departamentas*.

Bedarbių ir darbo jėgos skaičiaus Lietuvoje dinamika 2003-2008 m.

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ
Bedarbių skaičius, tūkst.	203,6	184,1	133	89,4	69	94,3	128,8
Grandinis pokytis, sk.	-	-19,5	-51,1	-43,6	-20,4	25,3	-21,86
Grandininis pokytis, proc.	-	-9,6	-27,8	-32,8	-22,8	36,7	-11,3
Darbo jėga, tūkst.	1636,1	1616,8	1603,1	1614,3	1603,2	1614	1614,6
Grandinis pokytis, sk.	-	-19,3	-13,7	11,12	-11,1	10,8	-4,4
Grandininis pokytis, proc.	-	-1,2	-0,8	1	-0,7	0,7	0,1
Lyginamasis svoris, proc.	47	47	47	47,6	47,5	48,1	47,4

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis
 Darbo jėga, užimtumas ir nedarbas. *Statistikos departamentas*.
 Registruoti bedarbiai. *Statistikos departamentas*.

**Regresijos tarptarptautinės migracijos Lietuvoje rodiklių ir bedarbiu skaičiaus 2003-2008
m., koeficientai**

Migracija	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	244,8	-0,008	$Y_x=244-0,008x$	10,3	-0,68	Nereikšmingas	-0,9
Bendras emigrantų skaičius	116,7	0,0004	$Y_x=116,7+0,0004x$	4,68	0,13	Nereikšmingas	0,09
Privačių asmenų pervedimai	200,3	-0,04	$Y_x=200,3-0,04x$	28,8	-6,9	Reikšmingas	-0,55
Imigrantų skaičius	336,5	-0,03	$Y_x=336,5-0,03x$	39,9	-5,6	Reikšmingas	-1,6

**Regresijos tarp tarptautinės migracijos Lietuvoje rodiklių ir nedarbo lygio 2003-2008 m.
koeficientai**

Migracija	Koeficientai		Lygtis	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b	$Y_x=a+bx$	T_a	T_b		
Emigrantų skaičius deklaruojančių išvykimą	15,03	-0,005	$Y_x=15,03 -0,005x$	10,37	-0,68	Nereikšmingas	-0,88
Bendras emigrantų skaičius	7,09	0,0004x	$Y_x=7,09+ 0,0004x$	4,65	0,17	Nereikšmingas	0,11
Privačių asmenų pervedimai	12,37	-0,003	$Y_x=12,37 - 0,003x$	30,23	-7,2	Reikšmingas	-0,55
Imigrantų skaičius	20,73	-0,002	$Y_x=20,73-0,002x$	41,2	-5,7	Reikšmingas	-1,6

**Regresijos tarp tarptautinės migracijos Lietuvoje rodiklių ir ilgalaikio nedarbo lygio
2003-2008 m. koeficientai**

Migracija	Koeficientai		Lygtis $Y_x=a+bx$	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b		T _a	T _b		
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	8,84	-0,004	$Y_x=8,84 -0,004x$	9,78	-0,8	Nereikšmingas	-1,5
Bendras emigrantų skaičius	1,77	0,005	$Y_x=1,77+0,005x$	1,87	0,53	Nereikšmingas	0,5
Privačių asmenų pervedimai	6,41	-0,002	$Y_x=6,41 -0,002x$	49,83	-15,05	Reikšmingas	-0,81
Įmigrantų skaičius	12	-0,001	$Y_x=12 - 0,001x$	69,07	-11	Reikšmingas	-2,4

**Regresijos tarp tarptautinės migracijos Lietuvoje rodiklių ir užimtumo lygio 2003-2008 m.
koeficientai**

Migracija	Koeficientai		Lygtis $Y_x=a+bx$	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b		T _a	T _b		
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	59,37	0,0002	$Y_x=59,37+0,002x$	86,4	0,7	Nereikšmingas	0,06
Bendras emigrantų skaičius	64,2	-0,0001	$Y_x=64,2-0,0001x$	91,64	-0,56	Nereikšmingas	-0,02
Privačių asmenų pervedimai	60,71	0,001	$Y_x=60,71 + 0,01x$	445,51	10,49	Reikšmingas	0,04
Įmigrantų skaičius	56,7	0,0009	$Y_x=56,7+0,0009x$	320,5	7,9	Reikšmingas	0,1

**Regresijos tarp tarptautinės migracijos Lietuvoje ir darbo jėgos skaičiaus 2003-2008 m.
koeficientai**

Migracija	Koeficientai		Lygtis $Y_x=a+bx$	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b		T _a	T _b		
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	1662,46	-0,003	$Y_x=1662,46-0,003x$	378,3	-1,5	Nereikšmingas	-0,03
Bendras emigrantų skaičius	1636,14	-0,0007	$Y_x=1636,14-0,0007x$	356,66	-1,33	Nereikšmingas	-0,01
Privačių asmenų pervedimai	1625,5	-0,007	$Y_x=1625,5-0,007x$	395,5	-1,79	Nereikšmingas	-0,007
Įmigrantų skaičius	1646,25	-0,004	$Y_x=1646,25-0,004x$	393,3	-1,7	Nereikšmingas	-0,02

**Regresijos tarp tarptautinės migracijos Lietuvoje rodiklių ir darbo jėgos aktyvumo lygio
2003-2008 m. koeficientai**

Migracija	Koeficientai		Lygtis $Y_x=a+bx$	Faktinės reikšmės		Reikšmingumas	Q
	a	b		T _a	T _b		
Emigrantų skaičius deklaravusiųjų išvykimą	69,91	-0,0005	$Y_x=69,91-0,005x$	178,5	-0,5	Nereikšmingas	-0,02
Bendras emigrantų skaičius	68,9	-0,0004	$Y_x=68,9-0,0004x$	172,2	-0,26	Nereikšmingas	-0,005
Privačių asmenų pervedimai	69,4	-0,0006	$Y_x=69,4-0,0006x$	273,6	-2,5	Nereikšmingas	-0,01
Įmigrantų skaičius	71,3	-0,0004	$Y_x=71,3-0,0004x$	279,2	-2,5	Nereikšmingas	-0,04

Lietuvos ir tikslo šalių socialinės apsaugos rodiklių skirtumai 2003 – 2008 m.

Metai	Socialinės apsaugos rodikliai 1 gyventojui, eur.	Lietuva	Airija	Ispanija	Didžioji Britanija	Vokietija	ES (27)	Skirtumas tarp Lietuvos ir ES (27)
2003 m.	Bendros išlaidos socialinei apsaugai	637,7	5466,9	3504,7	6744,6	7638,8	5795,7	-5158
	Išlaidos šeimai/vaikams	48,9	769,3	182,6	460,0	829,4	459,9*	-411
	Išlaidos pensijoms	318,7	1507,8	1560,3	2789,4	3379,5	2605,5*	-2286,8
2004 m.	Bendros išlaidos socialinei apsaugai	694,5	5707,4	3586,1	7130,7	7530,9	5877,1*	-5182,6
	Išlaidos šeimai/vaikams	59,7	787,7	191,0	469,8	820,7	461,3	-401,6
	Išlaidos pensijoms	349,6	1574,2	1583,9	2912,8	3375,1	2634,8*	-2285,2
2005 m.	Bendros išlaidos socialinei apsaugai	781,1	5964,6	3733,2	7270,2	7520,5	5627,5	-4846,4
	Išlaidos šeimai/vaikams	70,2	812,9	209,9	442,9	782,2	429,4	-359,2
	Išlaidos pensijoms	388,2	1652,4	1614,9	2979,7	3359,2	2519,6	-2131,4
2006 m.	Bendros išlaidos socialinei apsaugai	876,1	6256,3	3827,2	7409,9	7463,1	5695	-4818,9
	Išlaidos šeimai/vaikams	75,7	853,8	219,7	430,5	746,6	429,5	-353,8
	Išlaidos pensijoms	418,9	1721,0	1641,0	3055,6	3346,0	2549,2	-2130,3
2007 m.	Bendros išlaidos socialinei apsaugai	1067,6	6561,3	3924,7	7290,5	7408,3	5725,9	-4658,3
	Išlaidos šeimai/vaikams	90,7	896,1	229,9	432,6	754,9	438,9	-348,2
	Išlaidos pensijoms	493,2	1812,3	1684,4	3035,4	3302,6	2571,1	-2077,9
2008 m.	Bendros išlaidos socialinei apsaugai	1070	6714,8	3989,1	7206,3	7399,8	5830,4	-4760,4
	Išlaidos šeimai/vaikams	99,3	915,7	235,4	441,7	762,8	447,5	-348,2
	Išlaidos pensijoms	512,6	1890,2	1724,9	3001,7	3375,1	2613,7	-2010,1

*Nepateikiama duomenų, todėl imamas ES 25 rodiklis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis

Total expenditure on social protection per head of population. ECU/EUR. Eurostat.

Pensions expenditure per head of population. ECU/EUR. Eurostat.

Social protection benefits - family/children function Euro per inhabitant. Eurostat.